

MŪSŲ GIRIOS

2017 / 05

STIHL®

**IDEALUS
PASIRINKIMAS
PROFESIONALAMS**

STIHL MS 261 C-M

Naujasis STIHL MS 261 C-M benzininis pjūklas turi optimalią variklio galią, kitas savo stipriasias puses demonstruoja genint šakas, pjaunant smulkius ir vidutinio storumo medžius. Taip pat retinant mišką, jis atlieka savo darbą švariai – žinoma su puikia trauka ir tiksliu pjūviu. Kuro dozatorių reguliuojamas elektroniniu būdu ir automatiškai prisitaiko prie naudojimo ir aplinkos sąlygų. Taigi motorinis pjūklas visada dirba optimalia variklio galia, o atminties funkcija užtikrina, kad bus galima sklandžiai dirbti ir padarius pertrauką.

Oficiali firmų STIHL ir VIKING atstovė
Lietuvoje - Mocevičiaus firma „Ginalas“,
Esperanto g. 26, Kazlų Rūda,
tel. (8 343) 96 464
www.ginalas.lt

20 psl.

4 Kronika

6 Aktualijos

- 6 N. KUPSTAITIS
Gruzijos miškininkams svarbi mūsų patirtis

8 Miškininkystė

- 8 R. VERBYLAITĖ, V. BALIUCKAS, R. BAKYS
Europinė miškų genetinio monitoringo sistema
- 10 G. JASINEVIČIUS
Tyrimas apie medienos išteklių Lietuvoje panaudojimą
- 11 A. JUODVALKIS
Pasižymintis įvairiapuse veikla ir plačia erudicija
- 12 V. MIKŠYS
Atrankinis miškininkavimas: ar tikrai turi likti užmirštu?
- 14 B. GRIGALIŪNAITĖ, A. MATELIS, D. BUROKIENĖ
Beržus (*Betula*) pažeidžiantys grybai

17 Istorija

- 17 R. DELTUVAS
Organizuoto miško ūkio pradžia Sūduvoje (1796-1807 m.)

20 Urėdijose

- 20 Mokomasi šiuolaikiškų medienos matavimo metodų
- 21 Patikrinus miško sodmenų kokybę
- 22 Įsimintinos miškasodžio talkos

24

R. JUZIKIS
Raseinių miškų urėdijos pagrindinių miško kirtimo būdų raidos ir kokybės analizė

27

V. RIBIKAUSKAS
Mokslo senjorų viešnagė Dubravos medelyne

28

V. STACEVIČIUS
Taip buvo dirbama...

32 Profsąjungų veikla

- 32 I. RUGINIENĖ
Miškų urėdijos – socialiai atsakingos įmonės

34 Medžioklė

- 34 2016-2017 m. medžioklės sezono metu sumedžiotų žvėrių ir paukščių iki 2017 m. balandžio 15 d. apskaita
- 35 A. KAMIČAITIS
Penkiolika Medžioklės įstatymo galiojimo metų...

37 Miškas ir visuomenė

38 Nauji leidiniai

40 Laisvą minutę

41 Datos

42 Gamtos kalendorius

LIETUVOS MIŠKININKŲ SAJUNGOS
ŽURNALAS

Leidžiamas nuo 1929 metų birželio
Indeksas 5057, su nuolaida – 5058
2017 m. gegužė Nr. 5 (829)

ISSN 1392-6829

LEIDĖJAS

Viešoji įstaiga „Mūsų girios“

Vytėnio g. 50-312,

03229 Vilnius

Tel./faks. 8 5 2752047

El. paštas info@musu-girios.lt

www.musu-girios.lt

Įmonės kodas 125302897

PVM mokėtojo kodas LT 253028917

A/S LT887044060001501044

AB SEB bankas

REDAKCIJINĖ KOLEGIJA

Edmundas Bartkevičius (pirmininkas),

Marius Aleinikovas,

Marijonas Bernotavičius,

Raimondas Juzikis,

Antanas Kilcauskas,

Andrius Kuliešis,

Eglė Mankevičienė,

Rimantas Prūsaitis,

Edvardas Riepšas,

Albinas Tebėra,

Valdas Vaičiūnas

REDAKCIJA

Direktorius – vyr. redaktorius

Rimondas Vasiliauskas

tel./faks. 8 5 2752047,

mob. tel. 8 687 10616;

el. paštas rimondas.v@musu-girios.lt

Atsakingasis redaktorius

Vaclovas Trepėnaitis

tel. 8 5 2752047,

mob. tel. 8 687 10614;

el. paštas vaclovas.t@musu-girios.lt

Dizainerė – maketuotoja

Jūratė Kemeklytė Bagdonienė

Spausdino AB „Spauda“

Laisvės pr. 60, 05120 Vilnius

www.spauda.com

Tiražas 2000 egz.

Kaina 3,10 €

su nuolaida 2,05 €

„Mūsų Girios“ (Our Forests) magazine

Editor-in-chief R. Vasiliauskas

Vytėnio 50-312, LT-03229 Vilnius, Lithuania

Redakcijos ir autorių nuomonė ne visada sutampa.

Už reklamos turinį redakcija neatsako.

„Mūsų giriose“ išspausdintus straipsnius

ar jų dalis perspausdinti galima tik gavus raštišką

redakcijos sutikimą ir su šaltinio nuoroda.

Redakcija pasilieka teisę redaguoti straipsnius.

Balandžio 24 d. Šimonių girioje, Anykščių miškų urėdijos Mikierių girininkijoje mokymo praktikos tikslu lankėsi **ASU Miškų ir ekologijos fakulteto trečio kurso studentai su lektore dr. Gintare Sabalinskiene.**

Balandžio 25 d. Lietuvos biomasės energetikos asociacijos „LITBIOMA“ visuotiniame narių susirinkime 3 metų kadencijai buvo renkami „LITBIOMA“ sekcijų pirmininkai ir valdybos nariai. **LAMMC Miškų instituto direktorius dr. Marius Aleinikovas išrinktas Mokslo ir biomasės išteklų sekcijos pirminku ir šios asociacijos valdybos nariu.**

Balandžio 26-27 d. Europos Komisijos iniciatyva **Prancūzijoje, Arkašone surengtas ES valstybių narių Nuolatinio miško dauginamosios medžiagos ekspertų komiteto susitikimas**, skirtas teisėkūros klausimams šioje srityje spręsti. Jame iš Lietuvos dalyvavo Valstybinės miškų tarnybos direktoriaus pavaduotojas Kęstutis Česnavičius ir VMT Miško sėklų ir sodmenų kokybės skyriaus vedėjas Karolis Mickevičius.

Pirmąją dieną ekspertai pakviesti pietvakarių Prancūzijos *Nouvelle – Aquitaine* regione įvertinti sprendimus, kurių ėmėsi Prancūzijos vyriausybė, norėdama įvesti mišką viename iš prasčiausių dirvožemių visoje Europoje; apžiūrėta 2006 m. įveista 17 ha pajūrinės pušies (*Pinus pinaster*) sėklinė plantacija (joje auga apie 5300 medžių), pabuvota privačiuose medelynuose, kur auginami sodmenys su uždara ir atvira šaknų sistemomis. Prancūzijos Nacionaliniame žemės ūkio tyrimų institute dalyviai supažindinti su vykdoma pajūrinės, terpentininės pušų bei eukalipto selekcinė programa bei dauginimu. Antroji diena paskirta pranešimams, projektų pristatymams, diskusijoms bei siūlymams aptarti. Kitas šios darbo grupės susitikimas planuojamas Slovėnijoje.

Balandžio 26-28 d. Latvijoje, Daugpilio universitete surengta konferencija „*9th International Conference on Biodiversity Research*“, kurioje dalyvavo LAMMC Miškų instituto Ekologijos skyriaus jaunesnioji mokslo darbuotoja dr. **Valda Araminienė** ir Miško genetikos ir selekcijos skyriaus doktorantas **Adomas Stoncelis**.

Gegužės 1 d. įsigaliojo naujas Saugomų teritorijų įstatymas, kurį LR Seimas priėmė praėjusių metų rudenį. Naujame įstatyme ypač pasikeitė statybų reglamentavimas drausiniuose.

Gegužės 4 d. KMAI kolegijoje surengta studentų ir dėstytojų mokslinė-praktinė konferencija „**Gamtotvarkos aktualijos 2017**“.

Gegužės 4 d., minint šv. Florijono dieną, Vilniuje, Valdovų rūmuose **Valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos pasišymėjimo ženklais „Už nuopelnus gyventojų saugai“** už skėstančiojo išgelbėjimą apdovano ti – Švenčionėlių miškų urėdijos Antaliėdės girininkijos eigulys **Bronius Lapėnas** ir šios miškų urėdijos medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio medienvežio automobilio vairuotojas **Arvydas Lazauskas**, o Antaliėdės girininkijos eiguliui **Gintarui Kukėnui** pareikšta **Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento direktoriaus padėka**.

Gegužės 10 d. Lietuvos ornitologų draugija **Tytuvėnuose organizavo seminarą išeksplatuotų durpynų ir stipriai pažeistų pelkių renatūralizacijos klausimais**, kuriam pristatyta patirtis atkuriant degradavusias Tyrulių ir Aukštumalos pelkių buveines. Šių pelkinių kompleksų renatūralizacijos projektai buvo parengti dalyvaujant LIFE programoje. Degradavusių pelkinių buveinių išsaugojimo ir atkurimo patirtimi dalijosi ir seminare dalyvavę Baltarusijos Nacionalinės mokslų akademijos atstovai.

Gegužės 11 d. Prienų bei Birštono krašto žmonėms pristatytas Nemuno kilpoje esančiame **Žvėrinčiaus miške atnaujintas pėsčiųjų ir dviračių takas**, kurio rekonstrukcijos ėmėsi Prienų miškų urėdija.

Gegužės 11-12 d. Rygoje (Latvijoje), miško įmonėje „Latvijas valst meži“ vyko NB NORD seminaras „**Miško atkūrimo praktika**“. Pristatyta bendra Latvijos miškų būklė, miškų ūkio sektoriaus pokyčiai, skaityti pranešimai apie miško atkūrimo būdų panašumus ir skirtumus Lietuvoje, Latvijoje, Estijoje bei Skandinavijos šalyse. Seminare dalyvavęs dr. **Gediminas Čapkauskas** skaitė pranešimą „**Miško atkūrimo praktika Lietuvoje**“.

Surengta mokomoji išvyka į Žiemgalos regiono miškus, kur pademonstruotos automatizuoto miško sodinimo galimybės, diskutuota apie tokio sodinimo perspektyvas.

Gegužės 12 d. Latvijos valstybiniame miškų tyrimo institute SILAVA surengtas tarptautinio mokslo žurnalo „Baltic Forestry“ redakcinės kolegijos posėdis, kuriame dalyvavo kolegijos nariai iš Latvijos miškų tyrimo instituto SILAVA, Latvijos žemės ūkio universiteto, Estijos gyvybės mokslų universiteto, Aleksandro Stulginskio universiteto, LAMMC Miškų instituto bei Švedijos žemės ūkio mokslų universiteto.

Gegužės 12 d. Aplinkos ministerijoje vyksiamame aplinkos viceministro Martyno Norbuto susitikime su LMSA pirmininku dr. Algiu Gaižučiu, vicepirmininku Mindaugu Šilininu ir AM Gamtos apsaugos ir miškų departamento Privačių miškų skyriaus vedėja Ieva Klimašauske aptarti LMSA XX-oje Generalinės asamblėjos rezoliucijoje įvardinti sprendiniai klausimais, kitos privačių miškų aktualijos, o gegužės 22 d. asociacija sulaukė Aplinkos ministerijos oficialaus atsakymo. Jame be kita ko teigiama, kad Aplinkos ministerija iki 2019 m. pabaigos numachiui parengti naujos redakcijos Miškų įstatymo projektą. Į pateiktą rezoliuciją LMSA taip pat sulaukė atsakymų iš LR Seimo Kaimo reikalų komiteto, Finansų bei Žemės ūkio ministerijų.

Gegužės 12 d. Plungės rajono savivaldybėje surengtas Valstybinės miškų tarnybos parengto Plungės rajono savivaldybės valstybinės reikšmės miškų plotų schemos pakeitimo projekto viešas svarstymas.

Gegužės 15 d. prasidėjo stirnų patinų medžioklės sezonas, kuris truks iki spalio 15 dienos. Medžioti stirninus leidžiama tik medžiotojams selektininkams. Per 2017-2018 m. medžioklės sezoną leidžiama sumedžioti 31619 stirnų (9997 patinus ir 21622 pateles), 7995 tauriuosius elnius (2307 patinus ir 5688 pateles), 2692 briedžius (991 patiną ir 1701 patelę) ir 589 danielius (188 patinus ir 401 pateles).

Gegužės 17-18 d. UAB „NEPCon LT“ atliko Švenčionėlių miškų urėdijoje miškų sertifikavimo kasmetinį auditą.

Gegužės 19 d. LR Seimo valdyba nusprendė neorganizuoti pakartotinio Miškų įstatymo pataisų ekspertinio įvertinimo, kurio prašė miškų urėdijų reformai oponuojantys Seimo nariai.

Gegužės 21 d. pažymėta Tarptautinės biologinės įvairovės išsaugojimo ir kartu saugomų teritorijų tinklo „Natura 2000“ diena. Vilniuje VU Botanikos sodas Kai-

rėnuose kartu su Aplinkos ministerija šią dieną rengia jau 16-tą kartą. Mūsų šalyje yra atrinktos 475 buveinių apsaugai svarbios teritorijos, kurios užima apie 666 tūkst. ha sausumos ir apie 58 tūkst. ha jūros plotą.

Gegužės 25 d. vyko devinti nemokami nuotoliniai mokymai privačių miškų savininkams – šįkart apie miško sanitarinę ir priešgaisrinę apsaugą. Lektorius – KMAI kolegijos Miškininkystės katedros lektorius Henrikas Stravinskas. Paskutinio šio mokymų ciklo užsiėmimo metu bus kalbama apie mokesčius už parduotą žaliavinę medieną ir nenukirstą mišką.

Gegužės 26 d. Akmenės rajono savivaldybėje surengtas Valstybinės miškų tarnybos parengto Akmenės rajono savivaldybės valstybinės reikšmės miškų plotų schemos pakeitimo projekto viešas svarstymas.

Gegužės 25 d. LR Seimo frakcijos „Tvarka ir teisingumas“ seniūnas Remigijus Žemaitaitis ir Seimo narys Vytautas Kamblevičius kreipėsi į Vilniaus apygardos administracinį teismą dėl 2017 m. gegužės 12 d. Seimo valdybos sprendimo, kuriuo nutarta neskelbti viešojo konkurso ekspertiniam vertinimui dėl Miškų įstatymo projekto. Kreipimėsi nurodyta, kad minėtu sprendimu buvo pažeista Lietuvos Respublikos Seimo statuto 145 straipsnio 2 dalis. Seimo valdybai kovo 30 d. buvo pateiktas 46 Seimo narių prašymas dėl Lietuvos Respublikos Miškų įstatymo Nr. I-671 2, 4, 5, 6, 7, 8, 13, 18 ir 19 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIII P-420 ekspertinio įvertinimo privalomos išvados.

Gegužės 26 d. Rumšiškėse, Lietuvos liaudies buities muziejuje surengta šventė „Amatų diena su regioniniais parkais“, skirta pažymėti Lietuvos regioninių parkų 25-metį.

Gegužės 27 d. Švenčionėlių miškų urėdijos teritorijoje surengtas Lietuvos miškininkų orientavimosi sporto čempionatas (plačiau – kitame numeryje).

Gegužės 30 d. Apvaliosios medienos elektroninėje pardavimų sistemoje (AMEPS) baigėsi medienos aukcionai 2017 m. II pusmečio pusmetinėms bei ilgalaikėms apvaliosios medienos ir miško kirtimo atliekų pirkimo-pardavimo sutartims sudaryti. Aukcionuose miškų urėdijos pasiūlė parduoti 817 tūkst. m³ žaliavinės medienos, buvo pateikta daugiau nei 1900 pasiūlymų apvaliajai medienai ir miško kirtimo atliekoms įsigyti. Medienos pirkėjai aukcionuose nupirko 98 proc.

pasiūlytos parduoti medienos. Paklausiausi buvo ąžuolo, beržo ir juodalksnio rūšai, kurių nupirkta visos pasiūlytos kiekis, o mažiausią paklausą turėjo uosio rūšai (parduota tik 61 proc.).

Vidutinė aukcionuose nupirkto apvaliosios medienos kaina, lyginant su šių metų pirmu ketvirčiu, padidėjo 5,4 proc. ir pasiekė 41,1 Eur/m³. Daugiausiai padidėjo pjautinių ąžuolo (18,4 proc.), uosio (16 proc.) ir juodalksnio (16,5 proc.) rūšų bei uosio popierrąščių (16,6 proc.) kainos. Nežymiai sumažėjo pjautinių eglės (1,5 proc.) rūšų kainos.

Nuo 2012 m. vykdoma didmeninė prekyba valstybiniuose miškuose pagaminta apvaliaja mediena elektroninėje pardavimų sistemoje užtikrina konfidencialumą, skaidrumą, maksimalias miškų urėdijų pajamas ir yra patogus pirkėjams.

➤ **Birželio 16 d.** ASU centrinių rūmų posėdžių salėje LAMMC Miškų instituto disertantė Julija Konstantinavičienė gins 2012-2016 m. rengtą miškotyros mokslo krypties daktaro disertaciją „Gluosnių energetinių plantacijų plėtros Lietuvoje veiksniai“ (2012-2014 m. šio darbo moksline vadovė buvo dr. Liana Sadauskienė, 2014-2016 m. – dr. Vidas Stakėnas).

➤ Aplinkos ministro Kęstučio Navicko sudaryta darbo grupė parengė planą, kaip pertvarkyti aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę vykdančias institucijas. Planuojama sukurti vieną efektyviai dirbančią įstaigą – Aplinkos apsaugos departamentą, kuriam būtų priskirti 4 regioniniai padaliniai Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje ir Panevėžyje.

Planuojamam steigti Aplinkos apsaugos departamentui vėliau būtų perduota miškų, saugomų teritorijų ir žemės gelmių išteklių naudojimo kontrolė. Šiuo metu Aplinkos ministerijai pavaldūs yra aštuoni atskiri regioniniai departamentai ir likviduojama Valstybinės aplinkos apsaugos tarnyba.

➤ Valstybės saugomų gamtos paveldo objektų sąrašas papildytas 34 objektais, tarp jų net 13 ąžuolų. Du galiūnai – Netiesų I ir II ąžuolai – auga Dzūkijos nacionaliniame parke. Į gamtos paminklų sąrašą įtraukti 5 kamienus turinti Dusėtų vinkšnų prie Sartų ežero bei Vilkaviškio r. Gražiškių seniūnijoje – Vartelių liepa. Rietavo miškų urėdijos teritorijoje į saugomų gamtos paveldo objektų sąrašą įtrauktas Lopičių šaltinis Kermušės kaime. Ši etnomitologinė vieta pritaikyta lankytojams – įrengtas pažintinis takas su nuorodomis, aprašais ir apylinkių schema.

Gruzijos miškininkams svarbi mūsų patirtis

Gruzijos kraštovaizdis

Dr. NERIJUS KUPSTAITIS, Dvynių projekto Gruzijos miškams vadovas

Šių metų gegužės 8 d. startavo ES finansuojamas Dvynių (Twinning) projektas „Tvaraus miškų valdymo stiprinimas Gruzijoje“ (Strengthening Sustainable Management of Forests in Georgia). Tai neeilinis įvykis šalies miškininkams, o kartu ir Lietuvai, nes tai yra pirmasis tokio tipo laimėtas aplinkosaugos srities projektas, kuriam vadovaus Lietuvos komanda, kartu su vengrų miškininkais nukonkuravusi vokiečių-austrių konsorciumo pateiktą pasiūlymą. Suprantama, toks aukštas mūsų patirties įvertinimas ir pripažinimas tiek Gruzijoje, tiek ir ES institucijose įpareigoja dar labiau pasitempti ir bendromis pastangomis kuo geriau atlikti visus projekto suplanuotuosius darbus, taip prisidedant prie darnaus miškų ūkio įtvirtinimo Gruzijoje.

Nauja žodžio Dvyniai reikšmė

Pradžiai keletas sakinių apie miškininkams naują sąvoką *Dvynių projektas*. Tai nenaujas dalykas, tik mes tame procese iki šiol nedalyvavome. Europos Komisijos finansuojama ES Dvynių programa remia skirtingų šalių giminingų institucijų bendradarbiavimą, stiprina šalių paramos gavėjų administravimo gebėjimus, padeda joms įgyvendinti būtinas reformas.

Paprastai vienas iš Dvynių yra savo ekspertinę patirtį perduodanti šalis (ar šalių grupė), o kitas – patirtį priimanti ir iš jos pasimokanti šalis. Šioje vietoje svarbu paminėti, kad pagal Dvynių programos reikalavimus ekspertinę patirtį turi perduoti, o tai reiškia ir projekte tiesiogiai dalyvauti patys valstybės tarnautojai. Tai iš esmės skiriasi nuo kitų ES finansuojamų projektų, kuomet projektus vykdo mokslininkai, privačių kompanijų konsultantai ar konkretaus verslo atstovai.

Lietuva ES Dvynių programoje dalyvauja nuo 2004 m. kaip ekspertinę paramą teikianti šalis. Įdomu tai, kad Europos Komisijos 2013-2015 m. duomenimis, pagal įgyvendinamų projektų skaičių ES Dvynių programoje Lietuva yra sėkmingiausių ES šalių penketuke po Prancūzijos, Vokietijos, Ispanijos ir Austrijos. Taigi, su savo naujuoju Gruzijos miškams skirtu projektu mes dar labiau sustipriname Lietuvos pozicijas ES Dvynių programoje. Net neabejoju, kad naujoji žodžio *Dvyniai* reikšmė per artimiausius porą metų įsitvirtins ir Lietuvos miškų politikos žodyne.

Ar iš tiesų Gruzijos miškai taip toli nuo Lietuvos?

Iš pirmo žvilgsnio gal kam pasirodys ir keista: ką čia tokio bendro turi Lietuvos ir Gruzijos miškai, bet neskubėkim su išankstiniais nusistatymais ir pirmalaikėmis išvadomis. Nors galima sutikti, kad miškininkavimo sąlygos ir miškininkystės praktika tarp mūsų šalių stipriai skiriasi, tačiau mokyti gruzinus miškininkystės

tiesų kaip tik ir nesiruošiamo. Pagrindinės projekto veiklos nukreiptos į miškų ūkio valstybinio reguliavimo arba dar kitaip sakančią miškų politikos klausimus, ypatingą dėmesį skiriant miškų ekonominiams ir socialiniams aspektams. Šioje vietoje lietuviška patirtis pasirodo gali būti labai

Mišrūs priekalnių miškai

naudinga Gruzijai. Netgi naudingesnė nei Vakarų Europos šalių, kurios nėra patyrusios sovietinės sistemos ir nepraėjusios kelio iš sovietinės planinės ekonomikos į rinkos ekonomiką. Šioje vietoje Lietuvos ir Gruzijos bendra sovietinė istorija ir analogiški visuomenės transformacijos procesai, sakyčiau, yra lemiantys veiksniai, leidžiantys efektyviai perimti gerosios praktikos tinkamus pavyzdžius ar pasimokyti iš analogišką situaciją patyrusiojo klaidų.

Gruzijos miškų politikos ypatumai

Skaitytojams tikriausiai įdomu sužinoti ir apie šiandieninę situaciją Gruzijos miškų ūkio politikoje. Turtina ir įvairi šios šalies gamta su mums neįprastai įvairiais miškais savaime dar negarantuoja tinkamiausių miškų politikos sprendimų. Veiksniai, daugiausia susiję su perėjimu iš sovietinės santvarkos į šiandieninę, lėmė tai, kad prieš keliolika metų bemaž dešimtadalio Gruzijos miškų ir būtent patys geriausieji (tą pripažįsta ir Gruzijos miškininkai) pagal ilgalaikės nuomos sutartis atiteko įvairioms užsienio kompanijoms. Pastarosios šiuos miškus naudoja teisėtai, tačiau kartu menkai bepaisydamos šalies interesus. Likusieji miškai yra valstybės rankose (Gruzijoje nėra privačių miškų) ir šiandieninė šalies miškų politika nenumato jokio miškų privatizavimo. Tiesa, reikia pasakyti, kad yra palikta galimybė atsirasti privačiam miškui – jei savininkas savo žemėje pats jį pasisodintų ir užsiauginų. Tačiau tai daugiau teorinė galimybė, nei reali praktika. Taigi, atrodytų sąlygos valstybiniam miškų ūkiui plėtotis visai neblogos. Bet taip nėra. Ir tai ne tik dėl sudėtingų gamtinių sąlygų (pvz., kalnų miškai). Sovietiniais laikais vykdyta miškų inventurizacija Gruzijoje „numirė“ kartu su santvarka, o šiuolaikiniai nauji informacijos apie miškus surinkimo metodai (pvz., nacionalinė miškų inventurizacija atrankiniais metodais) vis dar neįsitvirtina. Taigi, patikimos informacijos apie savo miškus kaip turtą šalis neturi. Negana to, daugelį metų miškininkų specialistų ruošimas Gruzijos aukštojo mokslo institucijose nebuvo vykdomas (tik pakankamai neseniai išleistos pirmosios naujosios kartos diplomuotų miškininkų laidos). Todėl susidarė kvalifikuotų specialistų vakuumas tarp senosios kartos (sovietinės mokyklos) ir naujosios kartos miškininkų. Informacijos ir specialistų

trūkumas savaime reikštų, kad negali būti efektyviai veikiančio ūkio. Tą patvirtina faktinė situacija: Gruzijoje dabar nėra jokios veikiančios valstybės valdomos įmonės, kuri vykdytų kažką panašaus į kompleksinę miškų ūkio veiklą pagal mūsišką supratimą, o mano jau minėti valstybiniai miškai ekonominio jų naudojimo prasme suprantami beveik išimtinai kaip malkinės ir panašios medienos šaltinis visuomenės poreikiams tenkinti. Šalies gyventojų aprūpinimas malkine mediena Gruzijos miškų politikoje yra viena esminių socioekonominių miškų funkcijų. Reikia pastebėti, kad didelio *biznio* valstybė šioje srityje neorganizuoja – medieną daugiausia parduoda Gruzijos nacionalinė miškų agentūra išimtinai nenukirstu mišku ir už simbolinę kainą (pastarasis žingsnis aiškinamas kaip socialinė funkcija ir tam tikra parama kaimo gyventojams). Minėtos agentūros teritorinių padalinių – savotiškų girininkijų – vienas pagrindinių darbų ir yra atrinkti ir paženklinėti medžius kirtimui, o jau pačius kirtimus atlieka tų medžių medieną nenukirstu mišku įsigiję asmenys.

Matant nelabai kokią miškų ūkio situaciją Gruzijoje, manau, jau kiekvienam tampa akivaizdu, kad pertvarkant, gal teisingiau būtų sakyti kuriant miškų ūkį Gruzijoje, tikrai yra ir bus ką veikti. Ir negali sakyti, kad niekas nieko iki šiol nedarė: ir konsultantų, ypač iš tos pačios Vokietijos ar Austrijos dirbo ir dirba nemažai, ir visokius fondų paramos gruzinai sugeba prisitraukti daugiau nei galėtų pagalvoti. Taigi, nemažas įdirbis jau padarytas: plačiai apimanti miškų sektoriaus reforma Gruzijoje pradėta 2013 m. (sukurtas miškų politikos padalinys ministerijos lygmenyje, miškų kontrolę apimanti aplinkosaugos kontrolės institucija, mano jau paminėta Nacionalinė miškų agentūra), bet matosi akivaizdžiai, kad praktikoje pokyčiai sunkiai skinasi kelią. Tad veiklos tikrai užteks ir mūsų Dvynių projektui.

Ką gero siūlysim gruzinams?

Dvynių projekto Gruzijos miškams veiklos planas visiems būsimiems 18 mėnesių iš esmės jau sudėliotas. Tai buvo beveik pusmetį trukusių derybų tarp LR Aplinkos ministerijos, Gruzijos aplinkos ir gamtos išteklų apsaugos ministerijos ir ES delegacijos Gruzijoje atstovų (dar dalyvaujant partnerių iš Vengrijos atstovams) pagrindinis pasiekimas, o kartu esminis

reikalavimas iš ES pusės, tam kad būtų iš anksto aišku, kam ir kaip bus naudojami projekto pinigai. O jie nėra maži: iš viso šiam Dvynių projektui vykdyti Europos Sąjunga skyrė 840 tūkst. eurų. Projekte dirbs daugiau kaip 20 ekspertų, daugiausia jų iš Lietuvos ir Vengrijos, taip pat du ekspertai iš Slovakijos. Iš Lietuvos pusės ekspertus deleguoja Aplinkos ministerija, Valstybinė miškų tarnyba ir Aplinkos projektų valdymo agentūra. Projektas susideda iš trijų komponentų, kurių pirmasis yra susijęs su Gruzijos miškų sektoriaus tesinės bazės peržiūra, antrasis skirtas su miškais susietos insitucinės sąrangos tobulinimui ir institucinių gebėjimų stiprinimui, o trečiasis – miškų informacijos ir stebėsenos sistemos tobulinimui. Projekto metu suplanuota apie 100 ekspertų misijų į Gruziją, trys pažintiniai gruzinų vizitai į Lietuvą, dar tiek pat į Vengriją. Be to, numatyti įvairūs seminarai, mokymai, kiti renginiai pačioje Gruzijoje. Taigi, projekto aprėptis tikrai didelė. Nenuostabu, kad ir ekspertų komanda reikalinga nemaža.

Kalbant labiau apie turinį, bene daugiausia pagalbos ir patarimų gruzinai tikisi tobulinant jų Miškų įstatymą ir svarbiausius poįstatyminius aktus, taip pat kuriant efektyvią miškų kontrolės sistemą, dedant pamatus pelningai veikiančiai valstybės valdomai miškų įmonei, galiausiai atnaujinant miškų inventurizaciją ir sukuriant patikimą informacijos apie miškus sistemą. Kaip matome, tai ir yra šiuo metu vieni svarbiausių Gruzijos miškų politikos klausimų.

Apibendrinamas išdėstytas mintis, norėčiau akcentuoti, kad mes nusiteikę atvirai pasidalinti su kolegomis iš Gruzijos ne vien savo miškų ūkio pasiekimais, bet ir silpnosiomis pusėmis, kartu patarti jiems, kaip greičiau ir racionaliau suformuoti jų visuomenės lūkesčius galimai geriausiai atitinkantį efektyvų miškų ūkio sektorių. Manau, kad su naujovių nebijančia ir optimistiškai nusiteikusia mūsų projekto komanda mums tikrai pavyks gruzinų miškininkams padėti ne vien „popieriuje“, o kolegų miškininkų Lietuvoje nuoširdžiai norėčiau paprašyti geranoriškumo, kai išgirsite prašymą prisidėti prie patirties perteikimo kolegomis iš draugiškosios Gruzijos.

Šio straipsnio turinys yra autoriaus atsakomybė ir niekaip neatspindi Europos Sąjungos požiūrio

Europinė miškų genetinio monitoringo sistema

Dr. RITA VERBYLAITĖ, dr. VIRGILIJUS BALIUCKAS, LAMMC Miškų institutas
Dr. REMIGIJUS BAKYS, KMAI kolegija, ASU

Dėl sparčiai besikeičiančio klimato, aktyvios žmogaus veiklos, įvairių kenkėjų ir patogenų migracijos pastaruoju metu miško ekosistemų tvarumui ir jų bioįvairovei kyla daug grėsmių. Pernelyg spartus miškų bioįvairovės nykimas pasauliniu, nacionaliniu ir regioniniu mastu jau yra patvirtintas faktas ir daugiau nebekelia abejonių (Graudal ir kt., 2014). Bioįvairovė, užtikrinanti miškų stabilumą bei atsparumą nepalankiems aplinkos poveikiams, tiesiogiai priklauso nuo genetinės atskirų rūšių įvairovės, kuri yra visos bioįvairovės plačiąja prasme pagrindas.

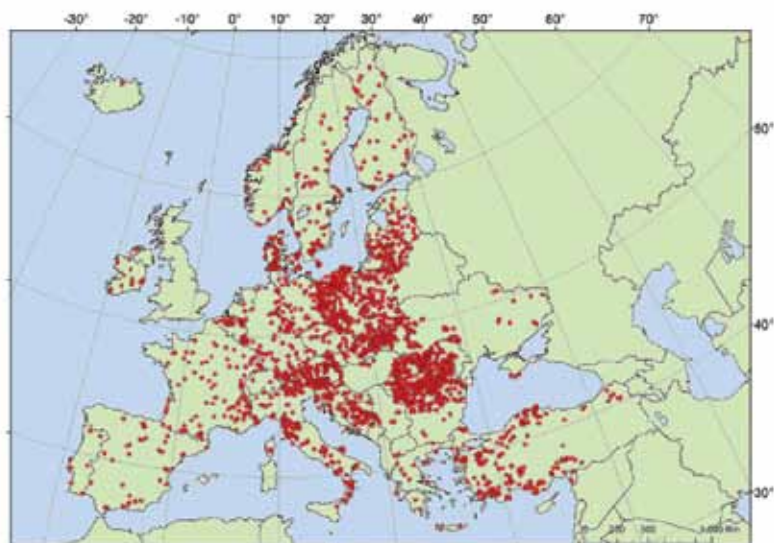
Šiuo metu Lietuvos miškuose egzistuojanti vidurūšinė ir tarprūšinė genetinė įvairovė garantuoja, kad miškai gali sava-rankiškai augti, adaptuotis prie besikeičiančių sąlygų bei patys vystytis, šioms sąlygoms keičiantis. Vis tik dabar kaip niekada egzistuoja pakankamai didelis pavojus, kad spartūs aplinkos pokyčiai gali viršyti mūsų miškų įgimtų adaptacinių ir

evoliucinių mechanizmų galimybes tuos pokyčius absorbuoti. Kitaip tariant, rūšių ir miško populiacijų išlikimas yra tiesiogiai susijęs su jų įgimtomis genetinėmis savybėmis, o pokyčiai miško rūšių genetinėje sistemoje neišvengiamai atsispindės tiek atskirų rūšių, tiek iš jų susiformavusių populiacijų lygmenyje. Iš to kyla praktiniai klausimai: ar šie pokyčiai gali būti laiku identifikuojami miškuose, panaudojant mūsų miškininkystės sistemos resursus, ar galima juos sustabdyti, jei šių pokyčių identifikacija yra įmanoma. Kad surinktume informaciją, reikalingą atsakymui į šiuos klausimus, būtina genetinės įvairovės monitoringo sistema.

Miškų bioįvairovės monitoringo bei išsaugojimo programos Europoje yra apibrėžtos daugelyje teisės aktų ir vyksta jau ne vieną dešimtmetį. Genetinė miškų įvairovė, nors ir būdama kertiniu bioįvairovės elementu ir įtakodama ją visuose lygmenyse (pvz., rūšies, populiacijos, re-

giono), iki šiol iš esmės buvo ignoruojama visose miškų monitoringo programose. Pirmiausia dėl to, kad genetinės įvairovės vertinimas vis dar yra gana sudėtingas ir imlus laikui bei kaštams procesas. Tačiau situacija metodologijos srityje sparčiai keičiasi, genetiniam monitoringo atlikimui pritaikant vis pigesnius ir paprastesnius metodus.

Pastaraisiais metais vykstančios specialistų diskusijos, pirmiausiai EUFORGEN (Europos miško genetinių išteklių programa, <http://www.euforgen.org>) organizuojamuose forumuose, visu aštrumu parodė, kaip stipriai ES šalims stinga iniciatyvos ir valstybiniu lygiu patvirtintų miško genetinių išteklių išsaugojimo programų, kurios natūraliai turėtų prasidėti nuo genetinės įvairovės monitoringo. Būtent šiam tikslui pasiekti FAO (Jungtinių Tautų maisto ir žemės ūkio organizacija, <http://www.fao.org>) 2014 m. ataskaitoje ypatingą dėmesį skyrė raginimui kurti miškų ge-

Genetinės įvairovės išsaugojimui ir stebėjimui skirti medynai, įtraukti į EUFGIS tinklą (EUFGIS ©)

netinio monitoringo programas. Apie genetinio monitoringo vykdymo būtinybę ir galimybes taip pat užsimenama tokiose miškų sertifikavimo programose, kaip FSC (*Forest Stewardship Council*) ir PEFC (*Programme of the Endorsement of Forest Certification*). EUFORGEN per pastarąjį dešimtmetį jau įdėjo nemažai pastangų tam, kad būsimas miškų genetinis monitoringas Europoje būtų pradėtas vykdyti naudojant kuo vienodesnius metodus ir standartus, pirmiausiai sukūrus EUFGIS (Europinė miško genetinių išteklių informacinė sistema) portalą ir suformulavus minimalius reikalavimus dinaminiam miško genetinės įvairovės išsaugojimo vienetams, kurių funkciją Lietuvoje pirmiausia atlieka miško medžių genetiniai draustiniai. Prisiminus EUFORGEN atskaitų įtaką Europos Komisijos ir FAO sprendimams, akivaizdu, kad genetiniam bioįvairovės monitoringui (ne tik miškų) Europos Sąjungoje artimiausiais dešimtmečiais bus skirta gerokai daugiau dėmesio.

Pirmoji išsami miškų genetinio monitoringo sistema buvo pasiūlyta 1996 m. Namkoong ir kitų. Ši sistema rėmėsi iš esmės vienu kriterijumi – procesų, palaišančių genetinę įvairovę, išsaugojimu. Šiam tikslui pasiekti buvo numatyta vertinti 4 indikatorius (įvairovės lygius, tiesioginius alelių ar genotipų dažnių pokyčius, migraciją tarp populiacijų bei reprodukcinę sistemą) ir 18 parametų, pagal kuriuos buvo įvertinami šie indikatoriai. Tačiau šių parametų nustatymas yra brangus ir užimantis daug laiko bei

nepraktiškas atliekant tradicinius miško priežiūros darbus, o taip pat šiems parametrams nustatyti reikia didelių mokslinių gebėjimų ir žinių.

Pirmoji praktiškai išbandyta genetinio miškų monitoringo sistema 2011 m. atlikta Vokietijoje, remiantis Namkoong ir kt. (1996) pasiūlytais indikatoriais ir išbandyta Konnerth ir kitų (2011). Ši pirminė ar bandomoji genetinio miškų monitoringo sistema remiasi nuolatiniiais miškų genetinio monitoringo bareliais, kas leidžia surinkti ir įvertinti medžių populiacijas bėgant laikui ir geriau išnaudoti ribotus resursus.

Remiantis Vokietijoje gautais rezultatais ir ankstesnėmis teorinėmis schemomis F. Aravanopoulos (Graikija) pasiūlė supaprastintą genetinio monitoringo sistemą. Pagal šią schemą genetinis monitoringas turėtų remtis miško medžių dinaminiais išsaugojimo vienetais (genetinis išsaugojimo vienetas yra aiškiai apibrėžtas miškas ar medynas, kuriame pagrindinis miško ūkinės veiklos prioritetas yra natūralių evoliucinių procesų, garantuojančių genetinę medžių įvairovę, palaikymas) ir apimti tiek pagrindines, tiek ir retas/nykstančias rūšis. Pasiūlyta genetinio monitoringo sistema apima 3 indikatorius (natūrali atranka, genų dreifas ir genų tėkmės – kryžminimosi sistema), kurie yra įvertinami pagal 3 demografinius (amžiaus ir dydžio klasių pasiskirstymas; reprodukcinė sėkmė; atsikūrimo dažnumas) ir 4 genetinius (efektyvus populiacijos dydis; alelinis turtingumas; latentinis genetinis potencialas; kryžmadulės ar savidulkos lygis) parametrus.

Remiantis šia supaprastinta genetinio monitoringo sistema, 2014 m. Slovėnijos miškų institutas kartu su partneriais iš Vokietijos ir Graikijos pradėjo pirmą didesnės apimtys genetinių monitoringą, skirtą paprastajam bukui (*Fagus sylvatica* L.) ir europiniam kėniui (*Abies alba* Mill.). Šis genetinio monitoringo projektas yra finansuojamas ES struktūrinių fondų lėšomis pagal LIFE+ programą.

Projekto metu numatyta: patikslinti indikatorius ir parametrus, skirtus stebėti genetinei įvairovei; apibrėžti regionus, skirtus septynių tikslinių rūšių genetiniam monitoringui; įsteigti nuolatinės genetinio monitoringo vietas paprastajam bukui ir europiniam kėniui; sukurti standartizuotus protokolus demografinių ir genetinių duomenų rinkimui. Taip pat vienas iš projekto tikslų – parengti dokumentus ir vadovus vieningai miškų genetinio monitoringo Europoje sistemai.

EUFORGEN specialistai genetinių miškų monitoringą pagal kaštus ir atlikimo sudėtingumą skiria į 3 grupes: elementarųjį, standartinį ir šiuolaikinį. Elementarusis miškų monitoringas apima tik demografinių parametų įvertinimą; standartinis – ne tik demografinių, bet ir genetinių, juos vertinti pasitelkiant SSR (paprastųjų sekų pasikartojimo) ir SNP (vieno nukleotido polimorfizmo) metodus; ir galiausiai šiuolaikinis – vertinami demografiniai ir genetiniai parametrai, pastariesiems įvertinti pasitelkiant NGS (sekančios kartos sekvenavimo) metodą.

Lietuvos mokslininkams šiuo metu yra aktualu apsispręsti, koks miškų genetinio monitoringo modelis yra reikalingas artimoje ateityje, siekiant išsaugoti ir gausinti Lietuvos miškų genetinę įvairovę. Pažymėtina, kad įvairūs ES fondai noriai remia genetinės įvairovės išsaugojimo iniciatyvas, ir tai yra gera proga sumažinti tokios stebėjimo sistemos kūrimo kaštus. Lietuvoje pastaruoju metu sudaromos reikalingos prielaidos, reikalingos genetiniam miško medžių monitoringui pradėti: suformuotas ir nusistovėjęs miško medžių genetinių draustinių tinklas; remiantis molekuliniais tyrimais yra formuojami nauji kilmių arba provenencijų rajonai; paruoštos rekomendacijos paprastosios pušies genetinių draustinių tinklo optimizavimui. Visa tai gali ir turi būti panaudota optimaliam genetinio monitoringo modelio parinkimui laiko, kaštų ir naudos atžvilgiu.

Tyrimas apie medienos išteklių Lietuvoje panaudojimą

GEDIMINAS JASINEVIČIUS, Europos miškų instituto tyrėjas

Europos miškų institutas atliko mokslinį tyrimą Lietuvoje. Šio tyrimo pagrindinis tikslas – nustatyti kaip Lietuvos miškų ūkio sektorius prisideda prie klimato kaitos švelninimo bei bioekonomikos.

Miškų ūkio sektoriaus reikšmė

Miškų ūkio sektorius – tai ne tik miškas, o kur kas platesnė sąvoka, apimanti procesus nuo miško pasodinimo iki medienos vartojimo. Tiesa, miškas teikia ne tik medieną, bet ir kitas gėrybes bei paslaugas. Viena iš jų yra anglies absorbcija/sekvestracija. Europos Sąjungoje per 10 proc. visų šiltnamio efektą sukeliančių dujų „sugeria“ miškai. Anglis, sukaupta miškuose, gali būti užkonservuota medienos produktuose (mediniai statiniai, baldai ir kt.) arba gali būti paleista atgal į atmosferą deginant ar pūdant medieną. Naudojant medienos produktus vietoje alternatyvių (iškastinių/neatsinaujinančių) medžiagų (cementas, metalas ir kt.), sukuriamas dvigubas efektas – medienoje išsaugojama anglis ir medienos produktams pagaminti suvartojama mažiau energijos. Padidinus medienos naudojimą, gali būti sukurta ženkliai ekonominė pridėtinė vertė – papildomos darbo vietos ir pajamos.

Stebinantys tyrimo rezultatai

Lietuvos miškuose iškertama tik apie 50-60 proc. metinio prieaugio. Daugėja perbrendusių miškų, todėl jie tiesiog pūva ir „paleidžia“ anglį atgal į atmosferą. Perbrendę miškai yra labiau pažeidžiami stichinių nelaimių (uraganų, ligų ir kenkėjų). Tyrimo rezultatai atskleidė, kad padidinus miškų kirtimus vos dešimtdaliu, Lietuvos miškai labiau prisidėtų prie klimato kaitos švelninimo, nes daugiau anglies būtų sukaupta medienos produktuose. Taip pat, padidinus kirtimus Lietuvoje, būtų galima sukurti iki 2 tūkst. papildomų darbo vietų ir miškų ūkio sektoriaus pridėtinę vertę padidėtų 100 mln. eurų. Tačiau vien tik padidinti kirtimus nepakanka. Reikėtų investuoti į racionalų vietinės medienos panaudojimą, nes šiuo metu iš Lietuvos eksportuojama apie 30 proc. žaliavinės medienos. Europos Sąjungoje eksporto reguliuoti negalima, tačiau galima skatinti medienos perdirbimą šalyje.

Padidintų kirtimų įtaka bioįvairovei

Kyla elementarūs klausimai: kokią įtaką padidinti kirtimai gali turėti bioįvairovei, rekreacijai ir kitoms miško teikiams gėrybėms ir paslaugoms? Ar padidinus kirtimus nebus sunaikinti Lietuvos miškai? Tyrime analizuojamas tik tvarus miškų naudojimas, kai kirtimai neviršija metinio prieaugio. Apie miškų naikinimą, kai mažinami miškų plotai net nediskutuojama, nes tai draudžia nacionalinė teisė bei tarptautiniai susitarimai. Padidintas miškų naudojimas gali įtakoti bioįvairovę, tačiau žiūrint į kitų ES šalių patirtį, kur kirtimai siekia 90 proc. prieaugio, bioįvairovė tose šalyse taip pat saugoma. Tam reikalingas detalus planavimas ir stebėseną. Reikėtų pažymėti, kad miškų naudojimo ir gamtos apsaugos priemonės pasirenka pačios šalys narės, nes Europos Sąjungoje vieningos miškų politikos nėra.

Daugiau apie tyrimą rasite moksliniame straipsnyje:

<http://www.mdpi.com/1999-4907/8/4/133/>

PASIŽYMINTIS ĮVAIRIAPUSE MOKSLINE VEIKLA IR PLAČIA ERUDICIJA

LAMMC Miškų instituto direktoriaus pavaduotojas mokslui, vyresnysis mokslo darbuotojas dr. Virgilijus Mikšys gegužės 16 d. pažymėjo 60-į gimtadienį. Sveikindami kolegą su šia sukaktimi norime trumpai prisiminti ir žurnalo skaitytojams priminti svarbiausius jo profesinės veiklos etapus ir nuveiktus darbus.

Virgilijus – rokiškėnas, gimė ir augo Čedasuose. Čia 1975 m. baigė vidurinę mokyklą – nedaug trūko iki aukso medalio. Jam įdomios buvo vos ne visos dėstomos disciplinos, todėl pasirinkti profesiją nebuvo paprasta. Jubilias sako nusprendęs LŽŪA studijuoti miškininkystę tikėjosi įgyti daug biologinio profilio žinių ir kartu gauti miškų ūkio inžinieriaus diplomą, kuriam reikalingos plačios tikslųjų mokslų žinios.

Nuo pirmųjų studijų metų išryškėjo Virgilijaus polinkis detalesniam gamtos pažinimui, moksliniams tyrimams. Jis aktyviai įsijungė į ornitologų būrelį veiklą, kuriam tuo metu vadovavo asistentas, dabar VEU profesorius Petras Kurlavičius. Su užsidegimu stebėjo uoksinių paukščių gyvenimą, šia tema paruošė diplominių darbų. Tad studijas LŽŪA baigė 1980 m. su pagyrimu.

Kuria linkme pasukti baigus fakultetą, jaunam absolventui didelių svarstymų nekilo. Tam įtakos gal turėjo ir akad. L. Kairiūkščio bei mano pokalbiai su geriausiaisiais šios laidos absolventais. Virgilijus kartu su bendrakursiu R. Ozolinčiumi įsidarbino tuometiniame Lietuvos miškų ūkio mokslinio tyrimo institute. Mums pavyko Virgilijų įkalbinti vykti į Biržus ir imtis čia veikusio miškų tyrimo punkto vedėjo pareigų, kur jis dirbo iki 1985 m.

Jau pirmaisiais Miškų institute darbo metais V. Mikšys įstojo į Latvijos miškų ūkio problemų instituto neakivaizdinę

aspirantūrą, ją 1984 m. baigė. Jis pasirinko disertacinio darbo temą apie medynų asimiliacinės masės kitimo dėsninumus, jų produktyvumą. Išskirtinis 1990 m. apgintos mokslų kandidato (dabar daktaro) disertacijos „Asimiliacinės masės kitimo dėsninumas eglės ir beržo medynuose“ (darbo vadovas L. Kairiūkštis) bruožas – surinktos eksperimentinės medžiagos matematinis apdorojimas, dėsninumų modeliavimas. Būtent čia praverė dar vidurinėje mokykloje išryškėjęs Virgilijaus potraukis ir matematikai. Vėliau jis puikiai įvaldė kompiuterinę techniką, įgijo tvirtus programavimo pagrindus.

Persikėlus 1985 m. į Girionis, instituto centrą, atskleidė jaunojo mokslininko ir būsimo vadovo geriausi bruožai: gilus mąstymas, naujų idėjų paieška, platus tyrimų polėkis. Virgilijus ypač sukoncentruotą dėmesį skyrė įvairių miško kirtimų rūšių, būdų ir metodų bei jų vykdymo technologijų, miško biomasės išteklių, miško tvarumo, miškų savaiminio vystymosi dėsninumų, ekologinės miškininkystės, kirtimo atliekų naudojimo tyrimams. Ir vėliau jo nagrinėjamų klausimų spektras buvo platus ir įvairiapusiškas.

Pažymėtinas išskirtinis dr. V. Mikšio bruožas, lėmęs miškininkų visuomenės pripažinimą. Tai glaudūs ryšiai su miškų urėdijomis, gamyba, kas didžiai daliai jo kartos, tuo labiau dabartiniams jauniems miškininkams, pasirinkusiems mokslininko kelią, nėra būdinga. Anot jo, viena iš prielaidų, turėjusių įtakos glaudaus bendravimo su gamyba pradžiai, buvo studijų metais atlikta gamybinė praktika Rokiškio miško pramonės ūkio Sėlynės girininkijoje. Jo gyvenimo credo tapo ne mokslas dėl mokslo, o mokslas, susijęs su praktika. Tuo vadovaudamasis jis yra parengęs nemažai rekomendacijų, teisės aktų projektų miškų kirtimų klausimais, atlikęs daugelio tokių aktų recenzijas.

Virgilijus Mikšys yra aktyvus įvairių miško ugdymo ir pagrindinių miško kirtimų konkursinių komisijų narys, tarptau-

tinių projektų vykdytojas, dažnai kviečiamas į gamybinius pasitarimus bei miškų urėdijas konsultuoti miško kirtimų ir kitais ūkininkavimo miškuose klausimais. Glaudūs ryšiai jį sieja ir su Valsstybiniu miškotvarkos institutu, Valstybine miškų tarnyba, yra recenzavęs ne vieną miškotvarkos projektą. Pažymėtinas jo bruožas – nagrinėjamų klausimų gilus supratimas, gebėjimas turėti tvirtą požiūrį ir jį argumentuoti ginti, kartu neatmetant ir kitų kolegų išsakomų minčių bei noras mokytis iš gamyboje dirbančių patirties. Toks ir turėtų būti pripažintas miškų mokslininkas, nes be detalaus miško ūkinės veiklos supratimo „sausas“ mokslas nepasiekia ir neteikia naudos praktikai.

Bedirbant Miškų institute netruko prabėgti jau 37 metai, nuo jaunesniojo mokslo darbuotojo išaugta iki Miško ekologijos ir miškininkystės skyriaus vedėjo, direktoriaus pavaduotojo informacijai, o dabar – direktoriaus pavaduotojo mokslui pareigų.

Neilgas jo profesinės veiklos tarptautinis buvo susijęs ir su pedagoginiu darbu tuometiniame LŽŪU Miškų ir ekologijos fakultete. Kai aš nutariau čia baigti pedagoginį darbą, nekilo jokių abejonių, kas galėtų perimti mano dėstomą discipliną. V. Mikšio žinių bagažas medynų formavimo ir kirtimų klausimais tuo metu buvo ženkliai didesnis nei kitų galimų kandidatų. Deja, dėl susiklosčiusių aplinkybių pedagoginį darbą jis dirbo vos 3 metus.

Negaliu nepaminti ir dr. V. Mikšio kitos profesinės veiklos: 2010-2013 m. dirbo LAMMC Miškų instituto mokslo tarybos pirmininku, nuo 2004 m. yra Generalinės miškų urėdijos kolegijos narys, nuo 2011 m. – Miškų ūkio konsultacinės tarybos prie Aplinkos ministerijos narys.

Linkime kolegai geros sveikatos, naujų idėjų ir prasmingų darbų Lietuvos miškų labui.

Prof. habil. dr. Antanas JUODVALKIS

Atrankinis miškininkavimas: ar tikrai turi likti užmirštu?

Dr. VIRGILIJUS MIKŠYS, LAMMC Miškų institutas

Tiek atrankinis miškininkavimas, tiek ir viena iš jo sudedamųjų dalių – atrankiniai miško kirtimai – Lietuvoje vertinami pakankamai skeptiškai. Pagrindinis tokio vertinimo argumentas – mūsų miškams nebūdingi įvairiaamžiai medynai. Ar ši nuomonė teisinga?

Miškų instituto mokslininkai ilgą laikotarpį tyrinėjo beveik vien tik vienamžius medynus. Tačiau kai XX a. pabaigoje pradėjome medynų savaiminio vystymosi tyrimus ir įkūrėme tyrimų objektus rezervatų miškuose, juose radome daug įvairiaamžių medynų, ypač eglynų. Kai kuriuose buvo net sudėtinga pritaikyti standartines tyrimų metodikas, ypač išskirti medynų ardus. Panaudodami sklypinės miškų inventurizacijos duomenis, nustatėme, kad mūsų tyrimų objektai nėra kažkuo išskirtiniai –

visuose šalies miškuose vykstantys procesai panašūs. Lietuvos miškuose beveik nėra įvairiaamžių jaunuolynų, bet didėjant amžiui įvairiaamžių medynų dalis pastebimai didėja. Tarp brandos amžių pasiekusių medynų įvairiaamžių medynų dalis jau gana ženkli, o tarp dar didesnį amžių pasiekusių medynų (perbrendusių) įvairiaamžiai medynai neretai net vyrauja. Šis dėsningumas – kuo medynai vyresni, tuo didesnė įvairiaamžių medynų dalis – būdingas beveik visų medžių rūšių ir daugumos augaviečių medynams. Paminėtas dėsningumas būdingas ir visų miškų grupių medynams (ir ūkiniams miškams, ir tiems, kuriuose ūkinės veiklos įtakos nėra arba ji minimali). Šalies miškuose praeityje nebuvo taikomos ūkininkavimo priemonės, kurios ženkliai skatintų įvai-

riaamžių medynų formavimąsi – labai nedaug neplūnyčių kirtimų, vyresnių medynų ugdymo intensyvumas mažiausias, ribojamas ugdytinų medynų amžius. Todėl įvairiaamžių medynų formavimasis labiau sietinas su natūraliais vystymosi procesais – laipsnišku ir dažniausiai netolygiu vyresnių medynų irimu bei analogiškai vykstančiais savaiminio atsikūrimo procesais. Be abejo, dauguma gerai prisimeiname ir atvejus, kai medynai labai greitai žūdavo dėl stiprių audrų, kenkėjų išplitimo. Tačiau tokie „katastrofinio“ pobūdžio miško bendrijų kaitos procesai mūsų šalyje nėra vyraujantys – žymiai dažnesni laipsniškos kaitos procesai. Taigi nuomonė, kad mūsų miškams įvairiaamžiai medynai nebūdingi, yra neteisinga. Gamtiniai procesai dažniau formuoja įvairiaamžius medynus, o vienamžiai medynai dažniausiai yra ilgą laikotarpį vyraujančių plūnyčių miško kirtimų vykdymo rezultatas.

Galima išskirti ir vieną įvairiaamžių medynų formavimosi skirtybę. Palankiausiose eglės atsikūrimui ir augimui augavietėse (c ir ženkliu mastu b trofotopų) dažniausiai formuojasi įvairiaamžiai eglynai – tarp jaunesnių miško elementų akivaizdžiai vyrauja ši medžių rūšis. Lietuvos sąlygomis įvairiaamžiai eglynai labiausiai atitinka klasikinį tokių medynų supratimą: eglė yra šviesai nereikli medžių rūšis, jos jaunesnių kartų augimas riboto apšvietimo sąlygomis neabejotinai galimas. O labai nederlingose bei ypač derlingose augavietėse, kur sąlygos eglės atsikūrimui nepalankios arba mažiau palankios, įvairiaamžiuose medynuose tarp jaunesnių kartų medžių vyrauja šviesai žymiai reiklesnės medžių rūšys – minkštieji lapuočiai, kartais pušis. Sąlygos šviesai reiklų medžių rūšių įvairiaamžių medynų formavimuisi susidaro tik tada, kai medynuose žūsta vyresnių medžių grupės ir tuomet formuojasi grupiškai įvairiaamžiai tokių medžių rūšių medynai.

Įvairiaamžis medynas – nevienodo amžiaus vyresnės eglės bei grupėmis augantis įvairaus amžiaus pomiškis

AUTORIAUS nuotrauka

Lietuvoje nepopuliari atrankinio miškininkavimo sistema plačiau taikoma daugelyje centrinės Europos šalių, ypač paskutiniaisiais dešimtmečiais. Ji plėtojama šalyse, kuriose plynieji kirtimai nevykdomi (Šveicarijoje, Slovėnijoje), ypač kalnų miškuose (Austrija, Čekija, Slovakija, Italija, Rumunija). Daugumoje Vokietijos žemių atrankinis miškų naudojimas rekomenduojamas kaip svarbiausias pagrindinio miškų naudojimo būdas. Susidomėjimas atrankiniu miškininkavimu auga ir Skandinavijos šalyse, ypač Suomijoje (vykdoma daug mokslinių tyrimų). Tokiu ūkininkavimu siekiama suderinti miškų ūkines ir aplinkosaugines funkcijas, išvengiant miškuose saugomų teritorijų plotų didėjimo. Dažnai minimas ir siekis didinti miškų tvarumą – įvairiaamžiai medynai atsparesni vėjui, rečiau visiškai sunaikinami ligų, kenkėjų. Iš ekonominio pobūdžio priežasčių galima paminėti tolygesnį pajamų ir išlaidų pasiskirstymą per ilgesnį laikotarpį, kas labiau aktualu miškininkaujant nedidelėse, dažniausiai privačiose valdose.

Atrankinio miškininkavimo sistemų kitose šalyse esminiai bruožai gana panašūs į aprašytus lietuviškuose miškininkystės vadovėliuose ir retkarčiais taikomus praktikoje. Dažniausiai taip ūkininkaujama įvairiaamžiuose medynuose, kuriuose auga arba gali augti šviesai mažai arba vidutiniškai reiklų rūšių medžiai (eglės, kėniai, bukai, liepos, klevai ir kt.). Žinomas ir radikalesnis požiūris – taip auginti/formuoti visų vietinių medžių rūšių medynus. Taikomi atrankinių kirtimų metodai iš esmės atitinka mums žinomus laisvuosius ir grupinius atrankinius kirtimus.

Iš reikšmingesnių skirtumų būtina paminėti tai, kad daugelyje šalių vykdant atrankinius kirtimus kirstini medžiai atrenkami atsižvelgiant į tikslinius medžių skersmenis. Tokį sprendimą lemia paprastesnė kirstinių medžių atranka bei taip skatinamas ypač stambios medienos išauginimas. Apie tokius sprendimus kartais sakoma: negi vėl siūloma vykdyti pramoninius (supaprastintus) atrankinius kirtimus? Kai kurių bent formalių panašumų tikrai yra – net atrankinių kirtimų pavadinimas anglų kalba (*diameter-limit cutting*) gana panašus. Tačiau tai nėra grįžimas prie pramoninio pobūdžio atrankinių kirtimų, kurie daugelyje šalių draudžiami ir kurių vykdymas praeityje sukompro-

mitavo pačią atrankinio miškininkavimo idėją ir paskatino plačiau vykdyti plynuosius miško kirtimus. Esminius skirtumus tarp šių kirtimų nusako tai, kad pramoniniai atrankiniai kirtimai skirti tik medienos ruošai, o šiuolaikiniai atrankiniai – ir daugelio kitų miškininkystės tikslų pasiekimui (medynų formavimui, kokybės gerinimui, žėlimo skatinimui ir pan.). O tai labiausiai užtikrina laisvas, kūrybiškas atrankinių ir kitų su jais susijusių kirtimų interpretavimas ir vykdymas. Tai reiškia, kad visada yra teisė rinktis ir, pavyzdžiui, nekirsti atskirų medžių ar jų grupių, nors visi jų požymiai leidžia kirsti, tačiau yra ir priežasčių to nedaryti. Ir atvirkščiai – galima kirsti, nors dalis požymių rodo, kad kirsti dar nevertėtų, tačiau kiti – kad to reikia (pavyzdžiui, medžiai dar nepasiekė brandos amžiaus ar tikslinio skersmens, tačiau labai trukdo jaunesnių kartų medžių augimui). Pažymėtinas ir kompleksinis atrankinio miškininkavimo priemonių pobūdis – dažniausiai kartu vykdomi atrankiniai, ugdomieji miško kirtimai, kartais iš karto po jų ir želdinama.

Lietuvoje nepakankamai žinomi ir kitose šalyse taikomi vienamžių medynų pavertimo įvairiaamžiais būdai, kurie iš esmės yra tik tikrojo atrankinio miškininkavimo pradžia. Pas mus įprasta manyti, kad tam skirti tik atrankiniai kirtimai. Šalyse, kuriose atrankinio miškininkavimo sistema taikoma jau seniai, požiūris kitoks: vien atrankinių kirtimų tam nepakanka, nes per vėlai pradėjus tikrai įvairiaamžių medynų suformuoti nespėjama. Dažniausiai rekomenduojama šias medynų pavertimo įvairiaamžiais priemones pradėti taikyti viduramžiuose medynuose. Pradžioje vykdomi vadinamieji struktūros formavimo ugdomieji kirtimai, kuriais medynai išretinami gana intensyviai (iki 0,6-0,5 skalsumo) ir netolygiai (kartais net grupiškai). Taip skatinamas žėlimas (kartais ir želdinama), o kirtimų netolygumas užtikrina, kad kirtimas/žėlimas nevyktų visame medyne iš karto (kirtimas netaptų atvejiniu). Tolimesnėje proceso eigoje laipsniškai pereinama prie atrankinių kirtimų bei jaunesnių miško kartų ugdymo.

Ką turėtume padaryti Lietuvoje, jei norėtume nors kiek plėtoti atrankinį miškininkavimą? Galimybės tam yra: šalies miškuose apie 1/3 brandžių medynų turi bent minimalius įvairiaamžių medynų požymius, todėl reikėtų daugiau naudotis

jų (ypač aiškiai įvairiaamžių) teikiamomis galimybėmis. Atrankinis ūkininkavimas pirmiausia diegtinas išlaikant ir formuojant šviesai mažiau reiklų medžių rūšių įvairiaamžius medynus (eglynus, pas mus nedažnus liepynus, klevynus, skroblynus). Akivaizdu, kad pas mus medžių rūšių, formuojančių klasikinio pobūdžio įvairiaamžius medynus, gerokai mažiau nei centrinės Europos šalyse, todėl ir atrankinio miškininkavimo galimybės mažesnės. O grupiškos struktūros šviesai reiklų medžių rūšių įvairiaamžiai medynai augintini ir formotini – tik kai tokių medynų tikrai labai reikia ir kai būtent jie atitinka miškų funkcinę paskirtį.

Diegti šalies miškuose atrankinius kirtimus, vykdomus atsižvelgiant į tikslinius medžių stiebų skersmenis, šiuo metu didelio poreikio nėra. Be to, būtų net labai sudėtinga pagrįsti tikslinius medžių stiebų skersmenis. Iš dabar galiojančių teisės aktų reikėtų pašalinti visas perteklines nuostatas, reglamentuojančias atrankinių kirtimų vykdymą. Tai būtų reikalavimai atrankinių kirtimų metodų parinkimui pagal miškų funkcinę paskirtį, minimalaus atstumo tarp kertamų medžių grupių nustatymas, o ypač reikalavimas po atrankinių kirtimų išlaikyti ne mažesnę kaip 0,6 vnt. medyno skalsumą. Visų šių ribojimų prasmė man nesuprantama: kai dėl jų nebegalima vykdyti atrankinių miško kirtimų, tenka rinktis kitus miško kirtimų būdus ir metodus. Ir dažniausiai pasirenkami plynieji kirtimai...

Norint plačiau taikyti atrankinį miškininkavimą reikėtų keisti ir kai kurias miškų sklypinės inventorizacijos nuostatas. Kai siekiama išskirti medynus pagal vos ne visas pastebimas skirtis (o tokia tendencija gana akivaizdi), įvairiaamžiai medynai irgi neretai suskaidomi į mažesnius, kai kurias jų dalis net priskiriant vienamžiams.

Imti plačiai taikyti vienamžių medynų pavertimo įvairiaamžiais priemones, ypač aukščiau paminėtus specifinius ugdomuosius kirtimus, kol gana akivaizdžiai neišnaudojamos jau susiformavusių ar besiformuojančių įvairiaamžių medynų teikiamos galimybės, taip pat vargu ar tikslinga. Tačiau mokyti tai daryti ir pradėti tokius bandymus – neabejotinai naudinga. O tam vertėtų pagalvoti ir apie struktūrinio (struktūros) ugdymo vykdymo įteisinimą bent jau II miškų grupės medynuose.

Beržo sula pavasarį gaivinasį nubudusios blakės kareivėliai

Beržinis pelenis

Dėmėtligė

Paprastasis raudonspuogis

Sodinis raudonspuogis

Purpurinė plutpintinė

Beržus (*Betula*) pažeidžiantys

Dr. BANGA GRIGALIŪNAITĖ, dr. ANTANAS MATELIS, dr. DAIVA BUROKIENĖ, GTC Botanikos institutas

Beržo (*Betula*) gentyje yra apie 120 rūšių, paplitusių Šiaurės pusrutulio vidutinio ir šilto klimato juostose. Kai kurios rūšys išgyvena iki 160 metų. Lietuvoje auga 4 beržų rūšys: karpotasis (*B. pendula*), plaukuotasis (*B. pubescens*), keružis (*B. nana*), liekninis (*B. humilis*) beržas. Plačiausiai paplitęs karpotasis beržas, dainomis apdainuotas, Sekminių, gyvybės simbolis, vaistas liaudies medicinoje. Natūralioje ir urbanizuotoje aplinkoje – tai elegantiškiausias medis. Bet jis visiškai nepakelia karpymų, šaknų pažeidimų, negali augti mieste suspaustomis šaknimis mažuose cementiniuose aptvaruose. Beržas labai reaguoja į sausrą, kitas neigiamas aplinkos sąlygas. Jo lapai greitai išgarina vandenį, todėl anksčiau negu kiti medžiai meta lapus.

Natūralioje aplinkoje ir želdynuose mechaniškai sužalotus beržus pažeidžia kempininiai grybai, o lapus – miltligių, rūdligių ir dėmėtligės sukėlėjai. Pažeistų medžių pirmiausiai pradeda džiūti viršūnės šakos.

Miltligė. Sukėlėjas – **beržinis pelenis**

Erysiphe ornata (*Microsphaera betulae*) aptinkamas apatinėje lapų pusėje.

Rūdys. Sukėlėjas – **beržinė beržarūdė** (*Melampsoridium betulinum*). Apatinėje lapo pusėje oranžinės arba gelsvos spalvos – uredžiai, nuo kurių gelsta viršutinė lapo pusė. Ligos pradai peržiemoja nukritusiuose lapuose. Pavasarį teliosporomis apsikrečia sibirinis arba europinis maumedžiai. Tai tarpiniai augalai šeimnininkai, ant kurių spyglių susiformuoja oranžinių pūslelių pavidalo eciai su eciosporomis ir apkrečia beržų lapus.

Dėmėtligė. Sukėlėjai – **beržinė diskulė** *Ophiognomonia intermedia* (*Discula betulina*), **beržinė marsonina** (*Marssonina betulae*), **beržinė asteroma** (*Asteroma betulae-papyriferae*), **beržinė septorija** (*Septoria betulina*). Matomos rudos, apskritos arba netaisyklingos, tamsesniais kraščiais dėmės. Ligų sukėlėjai ant beržų lapų labai retai aptinkami rugpjūtį.

Žievės raudonšašė. **Paprastasis raudonspuogis** (*Nectria cinnabarina*). Aptinkamas kaip saprotrofas ant įvairių pažeistų, apšalusių, džiūstančių lapuočių me-

Gauruotoji plutpintinė

džių šakų. Ant šakų matomi pusiau uždaro tipo vaisiakūniai – periteciai, apvalūs, maži, minkšti, seni – kieti, rudai raudonos spalvos. Iš saprofitinės būklės grybas dažnai pereina į parazitinę ir tam-

Tikroji pintis

Juostuotoji kempė

Šiurkščioji kempė

Paprastoji alksniabudė

Paprastasis kelmūtis

Kislčioji kelmukė

grybai

pa labai kenksmingas augalams. Grybo sporos patenka ant nušalusios, kenkėjų pažeistos ar mechaniškai sužalotos augalų žaizdos žievės ir ten sudygsta. Grybiena labai greitai plinta į sveikus žievės ir medienos audinius, net nespėja susidaryti kaulaus audinio. Dėl to ant šakų neatsiranda vėžiškų žaidų, surambėjimų. *N. cinabarina* apniktų šakų žievė numiršta, šakos išdžiūsta.

Sodinis raudonspuogis *Nectria galigena* (*Neonectria ditissima*). Šis parazitinis grybas pradeda vystytis dėl sužalojimų atsiradusioje žaizdoje: atsiranda surambėjimų, nes medis produkuoja kaulaus audinį. Žievė apmiršta, nutrupa, lieka apnuoginta mediena su koncentriškais sustorėjimais žaidų pakraščiuose, nulinksta beržo skeletinės šakos, net liemu. Dėl temperatūros svyravimų žiemą, o vasarą sausros bei grybo parazitinės veikos trūkėja nusilpusio beržo šakų žievė. Kai grybas „apjuosia“ visą medžio liemenį, jis žūsta.

„Raganų šluotos“ beržinis ragangrybis (*Taphrina betulina*). Grybinės kilmės tokios „šluotos“ beržuose pastebimos daugiau pietų, rečiau – šiaurės Lietuvoje.

Purpurinė plutpintenė (*Chondrostereum purpureum*). Ant nudžiūvusių šakų, kelmų ir gyvų medžių kamienų sužalotose vietose auga išsiplėtę vaisiakūniai, dažniausiai su statmenai atsiknojusiais nuo substrato kraštais, sudaro nedideles arba vidutinio dydžio plonas, čerpiškai išsidėsčiusias kepurėles. Vaisiakūniai būna minkšti, odiški, lankstūs, o išdžiūvę – kieti. Kepurėlių paviršius apaugęs trumpais minkštais plaukeliais, balsvas, gelsvas, rusvas arba pilkšvas, su skirtingais atspalviais, daugiausiai violetiniais. Sukelia baltąjį medienos puvinį. Aptiktas lapkritį ant karpotojo beržo kelmo.

Gauruotoji plutpintė (*Stereum hirsutum*). Vaisiakūniai nuo išsiplėtusių iki kepurėtų, dažnai su atkėrusiais nuo substrato kraštais, kietai odiški, o išsiplėtę būna apskriti, disko pavidalo, ryškiai apibrėžtais kraštais, vėliau susilieja, plačiai nusidriekia substrato paviršiumi. Auga ištisus metus ant išvirtusių lapuočių medžių kamienų ir nukritusių šakų. Pasitaiko ant gyvų beržų, ypač sužalotose vietose. Sukelia baltąjį medienos puvinį.

Tikroji pintis (*Fomes fomentarius*) auga ant kamienų ir kelmų. Vaisiakūniai – pusiau apskritų arba netaisyklingų gumbų, kano pos pavidalo, kraštu priaugę prie substrato. Sukelia labai intensyvią baltąją arba gelsvąją medienos puvinį. Tai vienas iš dažniausiai ant beržo augančių kempininių grybų.

Juostuotoji kempė (*Trametes ochracea*). Vaisiakūniai vienmečiai arba žiemojantys, pusiau apskriti, auga ant džiūstančių lapuočių. Aptikta ant beržo rąstų. Sukelia baltąjį medienos puvinį. **Šiurkščioji kempė** (*Trametes hirsuta*). Grybas aptiktas ant nupjauto beržo. Vaisiakūniai – pusiau apskritų kepurėlių pavidalo, auga tik ant negyvos lapuočių medienos. Sukelia baltąjį medienos puvinį.

Paprastoji alksniabudė (*Schizophyllum commune*). Aptikta lapkritį ant nupjauto beržo. Jos vaisiakūniai – smulkūs, vėduoklės ar kriauklės pavidalo, pilkšvi, auga ant džiūstančių ar jau nudžiūvusių medžių. Vaisiakūniai neišdžiūsta, po lietaus atgyja ir auga toliau.

Beržinis pintinis

Plokščiasis blizgutis

Beržinis juodgrybis

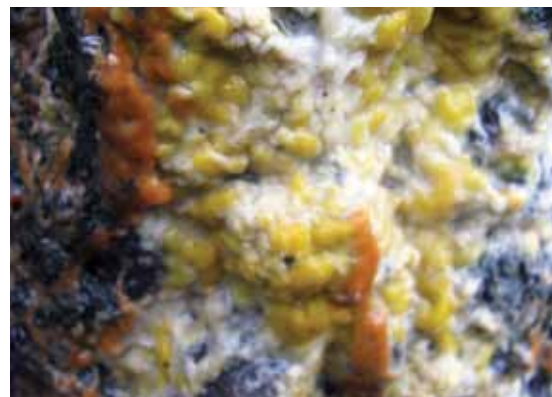
Kriaušinis pumpotaukšlis

Mieliagrybis beržo šaknų kaklelyje

Mieliagrybis

Mieliagrybis keičia spalvą

Paprastasis kelmutis (*Armillaria mellea*) auga ant kelmų, gyvų ir negyvų medžių kamienų. Vaisiakūniai būna vidutinio dydžio, geltonai rudi, auga didelėmis grupėmis. Jauni vaisiakūniai valgomi. Grybo rizomorfos driekiasi tarp žievės ir medienos, o dalis – dirvoje, pasiekdamos sveikų medžių šaknis ir jas apkrečia. Sukelia baltąjį periferinį (balanos) puvinį.

Kislioji kelmiukė (*Kuehneromyces mutabilis*) dažnai aptinkama ant beržų stuobrių. Vaisiakūniai smulkūs, medaus spalvos, auga kupstais ant lapuočių išvartų, kelmų. Valgomas, kai kuriose šalyse auginamas dirbtiniu būdu.

Beržinis pintenis *Fomitopsis betulina* (*Piptoporus betulinus*) auga ant beržų stuobrių, nudžiūvusių šakų, kelmų. Labai dažnas beržo medienos ardytojas, sukelia rudąjį puvinį. Vaisiakūniai – vienmečiai, dideli, pavieniai, kanopiškų pagalvėlių formos.

Plokščiasis blizgutis *Ganoderma applanatum* (*G. lipsiense*) auga ant beržų ir kitų lapuočių medžių kelmų, stuobrių. Vaisiakūniai dideli, plokščių kepurėlių pavidalo. Sukelia baltąjį arba gelsvąjį medienos puvinį.

Ižulnūs skylenis, juodasis beržo grybas, čaga (*Inonotus obliquus*). Šis grybas mikologų pastebėtas prieš 200 metų. Vaisiakūniai auga tik po gyvų beržo žieve, nematomi. Į paviršių iškyla tamsūs, netaisyklingai sutrūkinėję sterilūs (be sporų) įžulniojo skylenio gumbai (gali sverti net 5 kg). Manoma, kad šis grybas gydo daugelį ligų, todėl yra žmonių labai renkamas miškuose.

Kriaušinis pumpotaukšlis (*Lycoperdon pyriforme*). Aptiktas ant gyvo karpotojo beržo šaknų kaklelio. Auga didelėmis grupėmis, dažniausiai ant pūvančių kelmų.

Mieliagrybis (*Saccharomycetes*) genties, mieliagrybių (*Saccharomycetaceae*) šeimos vienaląsčių grybų rūšis. Žinoma per 900 rūšių, kurios priskiriamos vienai mieliagrybiečių (*Saccharomycetales*) eilei. Mieliagrybiai neformuoja vaisiakūnių, jie dar vadinami aukšliagrybinėmis mielėmis. Dauginasi labai sparčiai skystoje terpėje pumpuravimo arba dalijimosi pusiau būdais. Dauguma mieliagrybių yra saprotrofai, bet gali būti ir augalų ir šiltakraujų organizmų parazitai, sukelia žmonių ir gyvūnų užkrečiamas ligas. Jie minta aplinkoje esančiomis medžiagomis, ypač anglia-

vandeniais. Mieliagrybio fermentai skaido gliukozę, vykdo cukringų medžiagų fermentaciją. Jų galima rasti ant saldžių vaisių ir uogų. Vykstant oksidacijos procesui, mieliagrybiai keičia spalvą. Ypač vystosi labai greitai, misdami beržo sula. Kai baigia tekėti sula ir beržuose paliekamos neužtaisytos didžiulės skylės, jose įsiveisia mieliagrybiai. Jie aptinkami šiltą ir drėgną pavasarį iki birželio, o vasarą išdžiūsta. Beržai dėl sužalojimų ir šių grybų veiklos pamažu pradeda džiūti.

Todėl želdynuose reikia saugoti ne tik beržus, bet ir visus medžius nuo žievės sužalojimų: genint padarytas žaizdas patariama užtepti medienos antiseptikais ar sodo tepalu, o sulai leisti padarytas žaizdas užtaisyti kaisčiu iš beržo ir aptepti moliu. Ant medžių žievės pastebėtas vėžiškas žaizdas reikia išpjaušyti, pašalinti pajudavusius audinius, kartu nuimant 3-4 cm sveikų audinių, o žaizdas tepti fungicidų arba antiseptikų mišiniu. Sanitarinį sumedėjusių augalų genėjimą reikia atlikti rudenį, žiemą arba labai anksti pavasarį. Miestų bei priemiesčių želdiniuose reikėtų plėsti popieržievis (*Betula papyrifera*) auginimą.

Organizuoto miško ūkio pradžia Sūduvoje (1796-1807 m.)

Prof. ROMUALDAS DELTUVAS

Šiek tiek bendros istorijos. Austrijai, Prūsijai ir Rusijai trečiąjį kartą pasidalinus žlugusios Lenkijos-Lietuvos valstybės teritoriją, 1795 m. spalio 24 d. sutartimi Prūsijai atiteko teritorija į šiaurę nuo Bugo upės iki Nemuno kairiojo kranto. Taigi, ir visas Sūduvos kraštas. Prūsijos vyriausybės 1796 m. lapkričio 20 d. sprendimu beveik visa prijungtoji teritorija pavadinta Naująja Rytų Prūsija (Varšuva ir jos apylinkės jau anksčiau buvo prijungta prie Pietų Prūsijos provincijos). Jos administracinis centru tapo Baltstogė.

Naujosios Rytų Prūsijos provincijos tvarka Sūduvos krašte gyvavo iki 1807 m. Provincijos teritorijos plotas nebuvo tiksliai nustatytas, bet skaičiuota, jog sudarė apie 55000 km². Šioje teritorijoje būta apie 900 tūkst. gyventojų.

Prūsijai 1806 m. pralaimėjus karą su Prancūzijos imperatoriaus Napoleono kariuomene, Naujosios Rytų Prūsijos provincijos teritorijoje prancūzai 1807 m. įkūrė vasalinę Varšuvos kunigaikštystę.

Perimtų žemių ir miškų valdymo ir naudojimo pertvarka Naujosios Rytų Prūsijos teritorijoje

Perimtų miškų būklė. Lenkijos miško ūkio istorijos tyrėjo Janušo Milobendzki (*Janusz Milobędzki. Organizacja administracji lasownarodowych w dobie Księstwa Warszawskiego. Sylwan*, R. 101, Nr. 12, 1957, s. 20-45) teigimu, buvusioje Lenkijos-Lietuvos valstybėje nebūta stiprios vykdomosios miškų valdžios, kuri būtų galėjusi užtikrinti valstybinių ir privačių miškų organizuotą apsaugą ir tvarkymą. Vienas paskutiniųjų Lietuvos-Lenkijos valstybės bandymų organizuoti miško ūkį buvo išreikštas karaliaus Stanislovo Augusto Poniatovskio 1778 m. *Universale*.

Tuometinių vokiečių ekspertų teigimu, Naujosios Rytų Prūsijos, o kartu ir Užnemunės miškai ir miško ūkis buvo blogos

būklės. Augustas Karlas Holšė (*August Carl Holsche*, 1749-1830), kuris 1796 m. buvo paskirtas Naujosios Rytų Prūsijos vyriausybės Baltstogėje direktoriumi, knygoje „Vakarų, Pietų ir Naujosios Rytų Prūsijos geografija ir statistika“ (*Geographie und Statistik von West-, Süd- und Neuostpreußen. Bd. I. Berlin*, 507 p., 1800 m.) rašė, kad prijungtoje Lenkijos-Lietuvos valstybės dalyje *į miškus iki tol visai nekreipta dėmesio, nes ten buvo medienos perteklius, niekas jos nepirko, ji nebuvo realizuojama pajūrio miestuose laivų statybai, nes kaina nebūtų padengusi net transportavimo kaštų.*

Siekiant išplėsti žemdirbystei tinkamus plotus, persikėlėliams gyventojams skirti dideli miško plotai, kuriuos jie galėjo iškirsti, išdegti ir kurtis. Buvo įprasta ir žieduoti medžius (nulupti žiedą žievės aplink visą kamieną), kad jie nudžiūtų ir lengviau būtų mišką išdegti. Taip darydavo ir gyvulių savininkai, norėdami turėti naujų ganyklų.

Vilhelmas Pfailis knygoje „Prūsijos miškų istorijoje iki 1806 m.“ (*Wilhelm Pfeil. Die Forstgeschichte Preußens bis zum Jahre 1806. Leipzig*, 1839, 291 p.) taip pat teigė, kad prijungtame krašte mediena neturėjusi jokios vertės, daugelyje vietų augo pirmą kartą miškas, į kurį vargiai buvo žengusi žmogaus koja. Apie pinigines įplaukas į valstybės biudžetą iš tų miškų neverta ir kalbėti, nes kiekvienas čionykštis gyventojas nuo senų laikų buvo įpratęs miške savavališkai tenkinti visus savo poreikius. Tikrų valstybinių miškų nebuvo arba buvo labai mažai, nes visa valstybės nuosavybė nuo seno buvo padalinta į seniūnijų (*Starosteien*) arba į dovanotuosius miškus (*Gratialisforsten*). Seniūnijose miškų naudojimo iki gyvos galvos teisę turėjo lenkų bajorai, kuriems dovanotos valdos arba dvarai už jų nuopelnus valstybei. Vietovėse, kur mediena turėjo paklausą, valdytojai stengėsi šiuos miškus kiek galima intensyviau išnaudoti iki savo mirties.

Amžių bėgsme Nemunas skyrė Sūduvos krašto girias nuo kitų šalies miškų

Pagal lenkų laikais nusistovėjusią tvarką seniūnijos arba dvaro žemėse, kuriame buvo miškų, dvaro prievaizdas savo nuožiūra parduodavo medieną, nuomodavo miško žemę, rinkdavo mokesčius, o pirmajam geriausiam valstiečiui būdavo pavedama miško priežiūra ir medžioklės reikalai.

Miškų valdymo pertvarka. Pradžioje įkurtą provinciją valdė karinis gubernatorius, o 1796-1807 m. – vyriausiasis kuratorius-provincijos ministras Frydrichas Leopoldas fon Šrioteris (*Friedrich Leopold von Schrötter*, 1743-1815). Jo nuopelnas – 1796-1802 m. atlikti detalūs Mažosios Lietuvos, Rytų ir Vakarų Prūsijos provincijų kartografavimo darbai, sudarytas 145 lakštų žemėlapis M 1:150000 (*Karte von den Provinzen Litthauen, Ost und West Preussen u.d. Netz Distrikte*). Jame pažymėti ir miškų masyvai, jų kvartalinis tinklas, pateikti girininkijų pavadinimai.

Naujoji prūsų valdžia prijungtoje provincijoje ėmė keisti buvusią miškininkavimo tvarką. Teisiniams ir organizaciniams prūsiško miško ūkio pagrindams sukurti 1796 m. įsteigtos dvi Vyriausiosios komisijos – Teisėtarkos ir Krašto politikos. Jos dirbo atskirai, bet pagal vieningą planą. Miško ūkio klausimais svarbesnė buvo Krašto politikos komisija. Senųjų Prūsijos žemių pavyzdžiu ji 1796 m. pirmojoje pusėje parengė Karo ir valdų rūmų Finansų ir politikos komisijos nuostatus. Šios komisijos kolegijoje trys svarbiausi asmenys buvo prezidentas, direktorius ir vyriausiasis miškininkas (*Oberforstmeister* – pagal šiandieninę jo darbų baro sampratą jį derėtų vadinti generaliniu miškų urėdu).

Visi parengiamieji darbai naujai administracinei-teisinei krašto sistemai sukurti buvo baigti 1797 m. pirmojoje pusėje. Prūsijos karaliaus potvarkiu 1797 m. birželio 1 d. ši sistema įsigaliojo.

Apie pirmąjį Užnemunės girių generalinį urėdą Kemnicą (*Kemnitz*, 1744-1802) žinoma nedaug (neiškilo net jo vardas). Prūsijos miškų tarnyboje jis dirbo nuo 1762 m., o Naujosios Rytų Prūsijos generalinio urėdo pareigas ėjo 1796-1798 m. Antrasis ir paskutinis Prūsijos generalinis miškų urėdas Užnemunėje buvo Karlas Gothilfas Matijas (*Carl Gothilf Matthias*, 1754-1829), dirbęs tose pareigose 1798-1808 m.

Naujoji Prūsijos valdžia ėmė seniūnijų žemes versti karaliaus (valstybės) valdomis, kai jų savininkai mirdavo arba sutikdavo kaip atlygį už valdą gauti atitinkamą piniginę rentą iki gyvos galvos. Be to, protestantiškoji Prūsijos valstybė perėmė uždaromų katalikų vienuolynų miškus, supirkinėjo dvarus. Skaičiuojama, kad iki 1810 m. vien tik iš vienuolynų perimti miškai sudarė apie 75000 ha.

Visi taip įgytieji miškai kartu su Varšuvos apylinkėse ir Baltstogės departamente anksčiau buvusiais valstybiniais miškais sudarė gana didelį plotą, bet tikslus jo dydis nežinomas (pereinamuoju laikotarpiu tūkstančiai hektarų miškų nežinia kam priklausė – Prūsijos karalystės karaliui ar buvusiems naudotojams). Yra prielaida, kad Baltstogės departamente karališkieji (valstybiniai) miškai užėmė šiek tiek daugiau kaip 300 tūkst. ha, o Plocko – beveik 90 tūkst. ha.

Naujosios Rytų Prūsijos (melsva spalva) Plocko ir Baltstogės departamentų ribos

Miškų valdymo teisinis reguliavimas. Naujojoje Rytų Prūsijoje galiojo 1771 m. gegužės 2 d. *Karališkoji Prūsijos instrukcija žemės matininkams, kuri jų turi būti naudojama jo karališkosios didenybės aukščiausiais nurodytiems visų karališkųjų girių ir miškelių Rytų Prūsijoje ir Lietuvoje matavimams, nesvarbu į kokio dydžio kvartalus ir biržes turėtų būti sudalinamos girininkijos* ir 1775 m. gruodžio 3 d. Prūsijos karaliaus Frydricho pasirašytas Miškų įstatymas Rytų Prūsijai ir Lietuvai (Mažoji Lietuva).

Miškų įstatymas reikalavo matuoti miškus, ypatingą dėmesį skiriant valstybinių (karališkųjų) miškų ir girininkijų riboms, nes šios yra *glaudžiai susiję su miško naudojimo teisėmis*. Tai bene esminis skirtumas nuo LDK laikotarpio girininkijų. Griežtai reikalaujama ribas atnaujinti (išvalyti, supilti naujus *kapčius*, atnaujinti įkirtas medžių kamienuose) ir tikslinti mažiausiai vieną kartą per 4-6 metus, dalyvaujant visiems suinteresuotiems asmenims ar jų atstovams. Įstatymas draudė miškų lydimą, išskyrus tuose miškuose, kurie buvo toli nuo laivybai arba plukdymui tinkamų upių; juose sukaupta mediena negalėjo būti parduota; jie augo geroje dirvose; taip pat pelkėse, kur buvo menkas miškas.

Nurodyta apskaičiuoti metinę kirtimo biržę: girininkijose visų medžių rūšių medynai turėjo būti sudalinti į 70 biržių, o dideli pelkiniai juodalksnynai – į 20-25 biržes. Kiekviena biržė turėjo galu remtis į kvartalinę liniją arba kelią. Kertamuose eglių ir kėnių medynuose kas 80-100 žingsnių turėjo būti paliekami sėkliniai medžiai. Savaiminio užsisėjimo sąlygoms pagerinti biržės neturėjo būti pernelyg plačios ir privalėjo būti šliejamos iš rytų į vakarus. Medieną parduoti reikalaujama pagal nustatytas taksas.

Atskira Miškų įstatymo dalis reglamentavo medžioklės reikalus. Medžioklė priklausė karaliaus regalijoms, todėl niekam iš vietos gyventojų nevalia buvo medžioti karaliaus valdose, nebent medžioklės teisė būtų suteikta arba gauta kitu teisėtu būdu. Turintys medžioklės teisę privalėjo ją naudoti nuosaikiai, saugoti laukinių gyvūnų būklę, kviečiant prisaikdintus bei medžioklę išmanančius šaulius. Neleista medžioti neišmanantiems šių reikalų žmonėms.

Jei plėšrieji žvėrys darė žalą valstiečių ūkiams, tik miškų pareigūnai galėjo tokius žvėris smarkiau naikinti šaudant ir gaudant spąstais, o taip pat išimant jauniklius.

Įsteigtos girininkijos. Baltstogės departamentui priskirtuose valstybiniuose miškuose 1796 m. nuspręsta steigti 15 girininkijų, iš kurių 4 turėjo būti Užnemunėje. Tai Marijampolės pavieta – Griškabūdžio, Prienų girininkijos, Kalvarijos pavieta – Buktos, Vygrių pavieta – Seirijų girininkija (*1 lent.*). Šiandieniniu supratimu, tik nedidelė Seirijų girininkijos dalis buvo lietuviška.

Praktiškai girininkijos pradėjo veikti 1797 m., buvo labai didelės (38000–75000 ha). Pavyzdžiui, Griškabūdžio girininkijos plotas siekė 38250 ha. Girininkijoms vadovavo vyresnieji girininkai, savo žinioje turėję padalinių (*Revier*) vadovus – jaunesnius girininkus, eigulius ir žvėrių žvalgus (*Hegemeister*).

1 lentelė. Girininkijos Užnemunėje Naujosios Rytų Prūsijos laikais (1797-1807)

Metai	Girininkija												
	Buktos	Griskabūdžio	Prienų	Seirijų	Kidulių	Marijampolės	Marvos	Alytaus	Šlienavos	Vilkaviškio	Zyplių	Pilviškių	
	Girininkas												
1797	Schimmelpfennig	Brämer	Siemundt	Wobeser									
1798													
1799													
1800													
1801													
1802													
1803													
1804													
1805	Nėra	Nėra	Weinreich	Heinrich	Girininkijos įsteigtos 1805 m.								
	Schimmelpfennig	Wendt			Schulemann	Nėra	Nėra	Nėra	Nėra	Nėra	Schimmelpfennig	Brämer	Nėra
						Klingspor	Nehmo	Dauberschmidt	Bentzier	Siemundt			

Galima teigti, kad dabartinės Marijampolės miškų urėdijos pradžia buvo tuometinė Buktos girininkija. Jos girininkas Šimelpfennigis (*Schimmelpfennig*) vienintelis dirbo nepakeistas visą Užnemunės gyvavimo Naujosios Rytų Prūsijos sudėtyje laikotarpi. Šį girininką verta pagarbiai prisiminti kaip pirmąjį organizuoto miško ūkio kūrėją šiandieninės Marijampolės miškų urėdijos teritorijoje.

Pertvarkos trikdžiai. Perimtuose Užnemunės apieštuose miškuose per nepilną dešimtmetį buvo sunku įvesti tikrąją prūsišką tvarką. Atsiųsti miškų pareigūnai menkai ką galėjo pakeisti jiems svetimame krašte, nes nemokėjo vietinių gyventojų kalbos, nesuprato bendravimo ypatybių su žmonėmis, kurie nebuvo pratę prie tvarkos ir visada buvo pasiruošę grubiausiems išsišokimams. Stigo informacijos apie šio krašto gyventojus ir miškų turtus, nes po padalijimo Rusija išvežė į Sankt Peterburgą valstybinius archyvus. Dėl mažos miškų naudos prisijungtame krašte Prūsijos valdžia skyrė tik nedidelės lėšas jiems administruoti. Miškų administracijai trūko patyrusių miškininkų, nes senosiose Prūsijos provincijose buvo geresni atlyginimai, malonesnė gyvenamoji aplinka. Naujojoje Rytų Prūsijoje girininkai gaudavo 100-200 talerių mėnesinę algą ir beveik tiek pat papildomų pajamų. Jaunesnieji girininkai prižiūrėjo 2500-5000 ha dydžio žvalguvas, gaudami tik 4-10 talerių algą. 1807 m. geriausiu atveju jie gaudavo 60 talerių, o dažniausiai skirta 20-24 taleriai. Todėl norinčių dirbti jaunesniaisiais girininkais vokiečių buvo mažai, šiuos pareigūnus tekdavo parinkti iš vokiškai kalbančių vietinių valstiečių.

Naujosios Rytų Prūsijos miškuose nedavė pajamų ir medžioklės, nes brakonieriai, kurie dėl menkos priežiūros buvo sunkiai įveikiami, buvo išnaikinę beveik visus žvėris.

Baltstogės departamente plytėję dideli miškų ištekliai nebuvo inventorizuoti ir įtakauoti. Todėl girininkijų metiniai finansiniai planai buvo nesudėtingi, lyginant su prūsiško finansinio plano struktūra. Miškų pareigūnai mažai kreipė dėmesio ir į privačius miškus, nors privalėjo prižiūrėti, kad būtų laikomasi Miškų įstatymo.

Karališkųjų miškų ūkis kiek intensyvėjo 1805 m. Naujojoje Rytų Prūsijoje gerokai padidinus girininkijų skaičių. Užnemunėje įsteigtos 8 naujos girininkijos (1 lent.). Prie Kauno buvęs Marvos dvaras ir Zyplių dvarelis turėjo tapti girininkijų centrais. Naujos girininkijos įsteigtos panemunėje – Kidulių ir Šlienavos. Bet pradėti darbus 1807 m. nutraukė Prūsijos pralaimėjimas kare su Prancūzija, kurį lydėjo ir sumaištis miško ūkio valdymo sistemoje.

(tęsinys kitame numeryje)

nokian
Forest King F

PADANGOS MIŠKO TECHNIKAI

Faks. 8 37 215101

Tel. 8 683 24140 (Aidas)

El. paštas info@pgmtechnika.lt

Tel. 8 656 82777 (Darius)

El. paštas darius@pgmtechnika.lt

Tel. 8 607 77723 (Renaldas)

El. paštas renaldas@pgmtechnika.lt

Mokomasi šiuolaikiškų medienos matavimo metodų

Nuo 2016 m. gegužės mėn. Generalinės miškų urėdijos ir miškų urėdijų specialistai kartu su mokslo ir mokymo atstovais organizavo pasitarimus ir praktinius bandymus, kuriuose buvo pristatomi ir demonstruojami įvairūs šiuolaikiniai apvaliosios medienos matavimo metodai. Po ilgų diskusijų, remiantis praktinių bandymų rezultatais, 2016 m. lapkričio mėn. aplinkos ministro įsakymais patvirtintos atnaujintos Apvaliosios medienos klasifikavimo ir ženklinimo bei Apvaliosios medienos bei nenukirto miško matavimo ir tūrio nustatymo taisyklės. Jomis įteisintas naujasis fotogrametrinis apvaliosios medienos matavimo metodas. Taip pat po diskusijų su Valstybine lietuvių kalbos komisija, aprobavusia naujus terminus (kaip pardavėjo ar pirkėjo medienos sandėlis, medienos priėmimas, me-

dienos perdavimo ar matavimo aktas), šių metų pradžioje patvirtintas Apvaliosios medienos apskaitos tvarkos aprašas. Įteisinus galimybę medieną matuoti fotogrametriniu medienos matavimo metodu ir naudoti išmaniąsias technologijas bei atlikus viešuosius pirkimus, po metų miškų urėdijos gali drąsiai pradėti medieną pradėti matuoti paprasčiau ir operatyviau.

Siekiant įsisavinti fotogrametrinio medienos matavimo metodą ir jo galimybes, šių metų gegužės 3-4 d. Ukmergės miškų urėdijoje surengti mokymai miškų urėdijų specialistams, kuriuose „Timbeter“ sistemos kūrėjai vizualiai ir praktiškai pademonstravo išmaniųjų technologijų naudojimą, įsavinant minėtą naują medienos matavimo metodą.

Anot generalinio miškų urėdo dr. Rimanto Prūsaičio, naujo medienos matavimo metodo įsisavinimo pradžia galbūt kiek ir sudėtinga, tačiau, praėjus įdiegimo etapą, rezultatai parodys išmaniųjų technologijų pranašumus prieš daug laiko sąnaudų ir žmogiškųjų išteklių reikalaujantį rankinį darbą.

Fotogrametrinio apvaliosios medienos matavimo metodo privalumai pristatyti medienos perdirbėjams ir pirkėjams

Siekiant konstruktyvaus bendradarbiavimo ir aiškumo pradedant naudoti foto-

grametrinį medienos matavimo metodą, gegužės 12 d. Generalinė miškų urėdija organizavo pasitarimą Ukmergės miškų urėdijoje su medienos pirkėjais ir rangovais, kuriame dalyvavo Lietuvos nepriklausomų medienos matuotojų, Medienos prekybos, Vakarų Lietuvos medienos perdirbėjų ir eksportuotojų, Medienos perdirbėjų, Miško darbų rangovų ir „Lietuvos mediena“ asociacijų vadovai ar jų nariai bei Generalinės miškų urėdijos ir miškų urėdijų atstovai. Įteisinus fotogrametrinį medienos matavimo metodą, labai svarbu į jo diegimo ir naudojimo procesą įtraukti ir medienos pirkėjus bei miškų urėdijų miškuose dirbančius rangovus.

Pasitarime asociacijų atstovams pristatyti teisiniai, teoriniai ir praktiniai fotogrametrinio medienos matavimo metodo taikymo aspektai. Detaliam pristatytam mokslo darbo „Interaktyvios medienos apskaitos sistemos „Timbeter“ tikslumo įvertinimas“ ataskaita.

Miško darbų rangovų asociacijos atstovas pasitarimo dalyviams pristatė, kaip naudoja naująjį medienos matavimo metodą. Jis pažymėjo, kad planšetiniame kompiuteryje įdiegtos aplikacijos naudojimo galimybės yra plačios – galima apskaičiuoti netgi į vieną rietuvę sukrautų atskirų medienos pjovėjų pagamintų sortimentų tūrį.

Po praktinio medienos matavimo naujuoju metodu pristatymo miško sandėlyje, medienos pirkėjų asociacijų atstovai pritarė, kad gamybinėmis sąlygomis reikia patirties, tačiau programa tinkama pagamintos žaliavinės medienos sortimentų tūrio nustatymui. Naudojant fotogrametrinį medienos matavimo metodą, interaktyviai žemėlapyje užfiksuojamos medienos sandėlio koordinatės bei gaunama išsami informacija apie pamatuotą medieną, kuri kartu su fotografija gali būti perduodama ryšio priemonėmis. Ateityje fotogrametrinio medienos matavimo metodo duomenis būtų galima panaudoti ir skelbiant aukcionus trumpalaikėms sutartims sudaryti.

GMU inf.

MINDAUGO ILČIUKO, LINDOS SINDARAITĖS nuotraukos

Patikrinus miško sodmenų kokybę

Valstybinės miškų tarnybos Miško sėklų ir sodmenų kokybės skyriaus specialistai šių metų pavasarį patikrino 19 miško sodmenų siuntų kokybę ir kilmės dokumentaciją: 17 siuntų buvo paruoštos 8 miškų urėdijų medelynuose, 1 siunta – privataus miško dauginamosios medžiagos augintojo ir 1 siunta įvežta iš Lenkijos.

Iš patikrintų siuntų tik dviejose nustatyta 1 proc. daugiau nekokybiškų sodmenų nei leidžiama pagal Miško sodmenų kokybės reikalavimus. Dažniausiai sodmenys priskirti nekokybiškiems dėl šaknų pažeidimų (59 proc.), kai būna užlenktos ar susisukusios pagrindinės šaknies ir mažos šaknų masės.

Visų patikrintų sodmenų siuntų lydimieji dokumentai atitiko Miško dauginamosios medžiagos nuostatų reikalavimus. Dviejų miškų urėdijų parduoti sodmenys buvo be etikečių, todėl nurodyta apie kiekvienos siuntos pakuotės (taros) pritvirtinti etiketę su kilmės duomenimis.

2014 m. rudenį patikrinus vieną privatų miško dauginamosios medžiagos augintoją, buvo nustatyti sodmenų kokybės neati-

VMT archyvo nuotrauka

Tikrinama miško sodmenų kokybė

tikimai, dėl kurių nurodyta paprastojo ažuolo sodmenis panaudoti miškų veisimui ir atkūrimui tik jiems pasiekus minimalius kokybės reikalavimus ir Valstybinės miškų tarnybos Miško sėklų ir sodmenų kokybės skyriaus specialistams pakartotinai patikrinus jų kokybę bei davus raštišką sutikimą realizacijai. Šį pavasarį patikrinus jau iškastų sodmenų kokybę, leista realizuoti 1 tūkst. vnt. sodinukų, atitinkančių Miško sodmenų kokybės reikalavimus.

VMT inf.

Matavimo prietaisai

miskui.lt
UAB „MMC Forest“

- Elektroninės žemėlės Masser, Codimex
- Žemėlės Masser, Codimex, Haglof, BAHCO
- Busolės SUUNTO, SILVA
- Aukštimačiai NIKON, SUUNTO, HAGLOF, SILVA
- Tolimačiai NIKON, Walther, Haglof
- GPS Garmin, Trimble
- Amžiaus grąžtai Haglof
- Liniuotės, matavimo juostos
- Relaskopai ir kiti matavimo prietaisai

Nausodžio k., Vėžaičių sen., 96215 Klaipėdos r.
Tel. 8 673 61506, El. p. info@mmc.lt, www.miskui.lt, www.mmc.lt

Miškų urėdijų 2017 m. balandžio mėn. parduotų apvaliosios medienos sortimentų kainos, Eur/m³

Sortimentas	2017 m. balandžio mėn. vidutinė kaina	Indeksas 2017 m. sausis=100	2017 m. sausio - balandžio mėn. vidutinė kaina
Pušies pjautinieji rąstai	57	104	55
Eglės pjautinieji rąstai	63	98	63
Ažuolo pjautinieji rąstai	205	98	207
Uosio pjautinieji rąstai	109	93	113
Drebulės pjautinieji rąstai	45	100	44
Beržo pjautinieji rąstai	73	100	73
Juodalksnio pjautinieji rąstai	58	102	58
Pjautinieji spygliuočių smulkieji rąstai	48	100	48
Pjautinieji lapuočių smulkieji rąstai	37	103	36
Eglės popierrąščiai	26	100	26
Pušies popierrąščiai	26	104	25
Beržo popierrąščiai	27	104	26
Drebulės popierrąščiai	24	109	23
Uosio popierrąščiai	49	123	41
Plokščių mediena (spygliuočių)	22	105	21
Plokščių mediena (lapuočių)	21	100	21
Malkinė mediena	24	104	23
Iš viso apvalioji mediena	41	105	40

Kainos be PVM ir transporto išlaidų

GMU inf.

Suvalkų miškų urėdijos Ančios girininkijoje

Įsimintinos miškasodžio talkos

Aštuntoji miškininkų draugystę pažyminti talka Suvalkuose

Šių metų pavasarį Marijampolės miškų urėdijos miškininkai atkūrė 250,7 ha kirtaviečių ir įveisė 58,4 ha želdinių ne miško žemėse. Miškasodžiui panaudota apie 850 tūkst. medelių (pasodinta ir 160 tūkst. ąžuolų, 13000 liepų, po 2000 maumedžių ir miškinių obelių, 500 bukų sodinukų). Atkurdami ir įveisdami miškus, marijampoliečiai šį pavasarį pasodino 37,5 ha ąžuolynų.

Miškasodžio pabaigtuves vainikavo balandžio 28 d. surengta jau tradicine tapusi aštuntoji Lenkijos Suvalkų ir Marijampolės miškų urėdijos miškininkų draugystę pažyminti miško sodinimo talka. Vienais metais mišką jie sodina Lietuvoje, kitais – Lenkijoje.

Bendra talka – suartina kaimynus

Diskutuoja kaimynai (iš kairės) – Astravo miškų ūkio direktorius Grigorij Dolgij, Vilniaus miškų urėdijos urėdas Artūras Nanartavičius, Astravo miškų ūkio girininkas Konstantin Disko ir Vilniaus miškų urėdijos medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio viršininkas Tadeuš Daškevič

Šiemet į Suvalkų miškų urėdijos Ančios (*Hańcza*) girininkiją sodinti miško prie marijampoliečių miškininkų prisijungė LR Seimo Aplinkos apsaugos komiteto pirmininkas dr. Kęstutis Mažeika, generalinio miškų urėdo pavaduotojas dr. Valdas Vaičiūnas, Generalinės miškų urėdijos Miško atkūrimo ir apsaugos skyriaus vyriausioji specialistė Eglė Mankevičienė, LMS delegacija – ASU Miškų ir ekologijos fakulteto dekanas prof. dr. Edmundas Bartkevičius, šio universiteto Miško biologijos ir miškininkystės instituto lektorė dr. Gerda Šilingienė bei atvyko keleatas Latvijos miškininkų.

www.miskininkas.eu

Vilniuje pasodinti ąžuoliukai – bendrumo simbolis

Baltarusijos ambasados Lietuvoje iniciatyva balandžio 29 d. Vilniaus miškų urėdijos Migūnų girininkijoje, netoli Rukainių miestelio, kartu su Lietuvos gudų visuomenės organizacijos susivienijimo atstovais, Astravo miškų ūkio ir Vilniaus miškų urėdijos miškininkais pasodinta per 1 ha dydžio ąžuoliukų giraitė Baltarusijos ir Lietuvos valstybių diplomatinės santykių užmezgimo 25-mečiui pažymėti.

„Nors pastaraisiais metais mums didelį susirūpinimą kelia statomos Astravo atominės elektrinės saugos problemos, tikimės, kad kartu pasodinti medžiai primins abiejų valstybių atsakomybę už gamtos ir visos aplinkos išsaugojimą“, – sakė aplinkos viceministras Martynas Norbutas.

Vilniaus m. u. inf.

Talkoje dalyvavo Baltarusijos Respublikos nepaprastasis ir įgaliotasis ambasadorius Lietuvoje Aleksandr Korol (centre)

VIRGINIJUS KACILEVIČIAUS nuotraukos

Vertingi ažuolų palikuonys augs Pakruojo žemėj...

Pakruojo miškų urėdijos miškininkai ir jų talkininkai Pakruojo girininkijoje prie Palos upės šį pavasarį buvusiosioje ariamoje žemėje įveisė 2,5 ha bandomųjų paprasto ažuolo želdinių, kurių trečdalį sudarė skiepytų vertingų ažuolų palikuonys, kiti ažuoliukai – sėklinės kilmės. Prieš porą metų Valstybinė miškų tarnyba su Pakruojo miškininkais parinko šiems želdiniams tinkamą žemės sklypą.

Idėja atkurti šalies regionuose įvairiais būdais vertingus ažuolus ir medžius gamtos paminklus kilo buvusiam Kėdainių miškų urėdui Juozui Girinui, kuris savo iniciatyva prieš keletą metų pradėjo kaupti tokių ažuolų genofondą. Miško genetinių išteklių, sėklininkystės ir miško atkūrimo ekspertų komisijai 2011 m. pritarus J. Girino sumanymui, visoje Lietuvoje organizuoti imtasi šio darbo: nuo 16 vertingų ažuolų rinktos gilės, nuo 67 ažuolų – gamtos paminklų paimti ūgeliai skiepijimui. Tarp išaugintų ažuoliukų yra ir Stelmužės ažuolo palikuonių.

Dalis šalies žymių ažuolų palikuonių pasodinta Kauno botanikos sode ir auga antropologės, gamtosaugininkės prof. Birutės Galdikas-Brindamour vardu pavadintoje ažuolų giraitėje, kiti įveisti Kėdainių miškų urėdijos miškuose. Kaišiadorių miškų urėdijos miškininkų iniciatyva dalis šių sodmenų bus pasodinta Rumšiškių buities muziejuje.

Iš sėklų išauginti medeliai turėtų paveldėti apie 50 proc., skiepyti – 100 proc. savo pirmakū genetinių savybių.

Balandžio 28 d. Pakruojo miškų urėdijos miškininkams šioje kilnioje misijoje talkino būrys Aplinkos ministerijos Gamtos apsaugos

ir miškų departamento, Valstybinės miškų tarnybos, Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos, KMAI kolegijos darbuotojų, atvyko idėjos sumanytojas Juozas Girinas, prie miškininkų prisidėjo Pakruojo bažnyčios dekanas Remigijus Čekavičius, seniūnas Saulius Margis.

Tądien nugairiuotame želdinių plote taikininkai pasodino aštuonis šimtus jau ūgtelėjusių medelių. Prieš tai Pakruojo girininkijos miškininkai ir rangovai buvo pasodinę iš gilių užaugintų 1700 ažuoliukų.

Nors po pietų subjuro oras, visus atgaivino ir pakėlė ūpą laužo dūmais kvepianti soti sriuba, kuria talkininkus pavaišino miškininkų bičiulės Pakruojo miesto Žemynos pagrindinės mokyklos mokytojos Onutė Morkūnaitė ir Eglė Tamošaitytė–Rutkauskienė.

MG inf.

Išskirtinių ažuolų veisimo idėjos sumanytojas Juozas Girinas (dešinėje) ir gamtosaugininkas dr. Romas Pakalnis

Pakruojo miškų urėdijos vyr. miškininkas Virgijus Kacilevičius

AM Gamtos apsaugos ir miškų departamento darbuotojai

Skiepyti sodinukai

Raseinių miškų urėdijos pagrindinių miško kirtimo būdų raidos ir kokybės analizė

Lietuvos mokslų akademijos prezidiumas, skatindamas jaunųjų mokslininkų, doktorantų bei aukštųjų mokyklų studentų mokslinę veiklą, šių metų vasario 14 d. paskyrė 2016 m. LMA aukštųjų mokyklų studentų mokslo darbų premiją ASU Miškų ir ekologijos fakultete antrosios pakopos (magistro) miškininkystės studijų programą baigusiam Raseinių miškų urėdijos Viduklės girininkijos girininkui Raimondui Juzikiui už magistrinį darbą „Raseinių miškų urėdijos pagrindinių miško kirtimo būdų raidos ir kokybės analizė“ (darbo vadovė doc. dr. Janina Šepetienė) ir įteikė premijos laureato diplomą.

Paprašėme ASU absolventą RAIMONDĄ JUZIKĮ pristatyti savo magistrinio darbo santrauką.

Šalies valstybiniuose miškuose neplyna pagrindiniais miško kirtimais 2005 m. vidutiniškai kirsta 21,8 proc. visų pagrindinių miško kirtimų (skaičiuojant pagal kertamą plotą), 2006 m. – 24,3 proc., 2007 m. – 25,6 proc., 2015 m. – 29,8 proc. Mažiausios neplynų kirtimų apimtys yra tose miškų urėdijose, kur vyrauja derlingos augavietės, jose auga mišrūs medynai. Daugiausia tokių kirtimų atliekama pietų ir pietryčių Lietuvos miškuose.

Ši aktuali problema buvo gvildinama 2014 m. gegužės 2 d. vykusiam visuotiniame girininkų suvažiavime. Vienoje iš priimtų rezoliucijų siūlyta:

- neplynuosius pagrindinius kirtimus laikyti prioritetine pagrindinių kirtimų kryptimi valstybiniuose ir privačiuose miškuose;

- neplynųjų kirtimų užduotis, atsižvelgiant į miškotvarkos projektus, miškų urėdijoms nustatyti ne vieneriems, o penkeriems metams ir šių užduočių įgyvendinimą vertinti tik praėjus minėtam laikotarpiui;

- vykdant sklypinę miškų inventorizaciją, siekti kuo tikslesnio neplynųjų kirtimų planavimo.

Girininkams tenka nepaprasta užduotis – ieškoti galimybių padidinti neplynųjų kirtimų apimtį. Dažniausiai atskiroms miškotvarkos suprojektuotoms plynų kirtimų biržėms, balansuojančioms ties neplyniams kirtimams priskyrimo riba, parenkamas galimai tinkamiausias neplynojo kirtimo būdas ir taip pa-

didinama neplynųjų pagrindinių miško kirtimų ploto dalis.

Šios aktualijos ir paskatino pasirinkti magistrinio darbo temą – ištirti Raseinių miškų urėdijoje atliktų neplynųjų pagrindinių miško kirtimų kokybę ir žėlimo efektyvumą. Darbe atliktos 1991–2014 m. miškotvarkos numatytų ir realiai įvykdytų pagrindinių miško kirtimo apimčių bei neplynaisiais kirtimais iškirstų (2005–2014 m.) medynų taksacinių rodiklių analizės, apibūdintos 2005–2014 m. neplynų pagrindinių kirtimų projektinės užduotys ir jų įvykdymas (1 lentelė). Taip pat įvertintas medynų parinkimo neplyniesiems kirtimams tikslingumas, naudojant lyginamosios analizės metodą, įvertinta neplynųjų kirtimų ir žėlinių kokybė bei išanalizuotos nesėkmingų kirtimų priežastys.

Tyrime analizuojami Raseinių miškų urėdijoje 2005–2014 m. neplynaisiais pagrindiniais miško kirtimais 216 sklypuose iškirsti medynai, kuriuose buvo nustatoma neplynųjų kirtimų kokybė, pomiškio, antrojo ardo kiekis ar žėlinių tankumas. Vertinant bendrą atliktų kirtimų kokybę, buvo nustatoma, ar kirtimai atlikti prisilaikant nustatytos kirtimų technologijos, koks yra paliktų medžių ar pomiškio pažeidimo laipsnis, ar po kirtimo susiformavo vėjavartos, užmirko dirva ir suvežėjo žolinė augmenija bei kiti rodikliai.

Raseinių miškų urėdijai 2005–2014 metais miškotvarkos suprojektuotų ir faktiškai įvykdytų pagrindinio naudojimo kirtimų apimčių pokytis pateiktas 1 lentelėje.

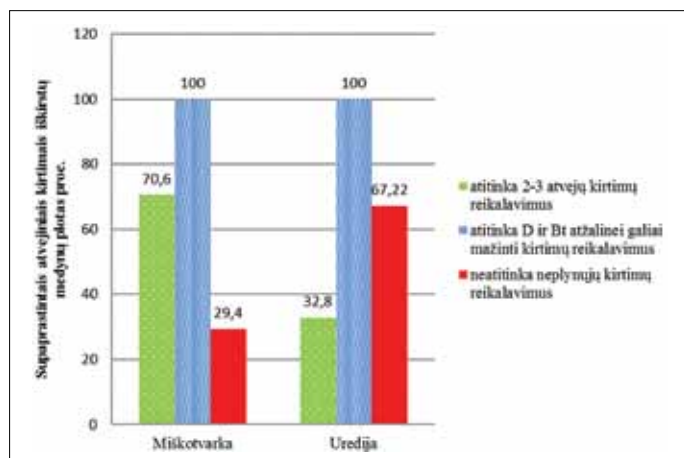
Įteikus LMA aukštųjų mokyklų studentų mokslo darbų premiją

Raimondas JUZIKIS 25 metus dirba Raseinių miškų urėdijoje, iš jų – 21 metus girininku. Jam patikėta vadovauti LMS Girininkų bendrijai.

1987 m. jis baigė Kauno miškų technikumą, 1992 m. – LŽŪU Ekonomikos fakultetą. Siekdamas įgyti naujų žinių, 2014 m. Raimondas įstojo į ASU Miškų ir ekologijos fakulteto miškininkystės magistrantūros 3 metų iššestines (neakivaizdines) studijas. Per dvejus metus baigė išlyginamąsias (po miškų technikumą) bei magistrantūros studijas, paruošė ir 2016 m. pavasarį puikiai (10 balų) apgynė baigiamąjį darbą „Raseinių miškų urėdijos pagrindinių miško kirtimų būdų raidos ir kokybės analizė“. Už gerus studijų rezultatus jis buvo apdovanotas ASU padėkos raštu, o magistro darbas pripažintas vienu iš geriausių Miškų ir ekologijos fakultete ir pristatytas LMA respublikiniam konkursui. Jame pripažintas geriausiu žemės ūkio ir miškų mokslo skyriuje.

Darbo vadovė doc. dr. Janina ŠEPETIENĖ

1 pav. Supaprastintais atvejais kirtimais iškirstų medynų parinkimo tikslingumas

Duomenys parodė, kad tiriamojo laikotarpio atskirais metais pagrindiniais miško kirtimais iškirstas plotas skyrėsi nuo numatyto miškotvarkos projekte. Jei 2006 m. jis buvo didesnis 19,4 proc., tai 2010 m. – 16,4 proc. mažesnis. Pagrindinės priežastys – gamtiniai trikdžiai, vėjavartos, kenkėjų ir ligų išplitimas. Nuo 2011 m. Raseinių miškų urėdijai pateikiamuose planuose nelyniųjų pagrindinių kirtimų apimtys 8-13 proc. viršija miškotvarkos numatytąsias (vidutiniškai 10,2 proc.). Vyrąjančiuose L augavietėse augančiuose mišriuose beržynuose ir eglynuose tenka papildomai parinkti medynus, kirštinus neplynaisiais kirtimais. Vadovaujantis Miško kirtimo taisyklėmis įvertinus tokių atrinktų medynų atitikimą neplynųjų kirtimų reikalavimams, nustatyta, kad 67,2 proc. iš jų neturėtų būti kertami neplynai (1 paveikslas).

Manoma, kad šie sklypai buvo atrinkti tikintis, kad po pirmojo atvejo esamas pomiškis (antras ardą) išliks ar susiformuos naujos sąlygos naujam tikslinių medžių rūšių želimui. Miškotvarkos projekte 29,4 proc. nurodytų neplynai kertamų medynų neatitinka minėtų reikalavimų. Sunku paaiškinti, kodėl tokia didelė dalis

Neplynais kirtimais atkuriamas pušynas

biržių neatitinka tų reikalavimų. Ko gero tai sietina su žmogiškojo faktoriaus ar strateginių uždavinių sprendimo tikimybe.

Įvertinus žolinių kokybę po neplynųjų kirtimų, gauta, jog tik 30,5 proc. kirtaviečių žėliniai yra geri. Tirtose 216 kirtavietėse 39 proc. atvejų atliktas tik pirmasis neplynųjų kirtimų atvejis. Tarp visų tirtų neplynaisiais kirtimais iškirstų vyrąjančiuose beržynuose (55,9 proc.) ir eglynuose (17,4 proc.) geriausias kirtimų tikslas pasiektas mišriuose beržynuose, augančiuose Nc augavietėje (71,7 proc.). Visumoje neplynųjų kirtimų kokybė yra geresnė miškotvarkos numatytuose (gerai įvertinta 32,7 proc.) nei miškų urėdijos atrinktuose medynuose (gerai įvertinta 22 proc.). Įvertinus visų 2005-2014 m. neplynųjų kirtimų kokybę nustatyta,

kad kirtimų tikslas pasiektas 30,1 proc. kirtaviečių, 44,9 proc. – iš dalies, 25 proc. – nepasiektas.

Nepasisekusių neplynųjų atvejinų kirtimų pagrindinės priežastys:

- po pirmojo kirtimo atvejo L augavietėje formuojasi vėjavartos (60 proc. beržynuose, 94 proc. kirtaviečių eglynuose);
- dirvos užmirkimas iki 40 proc. kirtaviečių (L augavietė);
- neperspektyvus antras ardą iki 38 proc. biržių;
- blogai parinkti medynai kiršti neplynaisiais kirtimais (43,1 proc.).

Apibendrinus gautus rezultatus, galima teigti, kad Raseinių miškų urėdijai sunku pasiekti nustatytą privalomą neplynaisiais pagrindiniais kirtimais kertamų plotų dalį, nes nėra daugiau medynų (išskyrus suprojektuotus miškotvarkos), kurie atitiktų neplynųjų kirtimų reikalavimus.

1 lentelė. Neplynųjų pagrindinių kirtimų projektavimas ir įvykdymas Raseinių miškų urėdijoje

Metai	Pagrindinių kirtimų plotas, ha			Miškotvarkos suprojektuota neplynųjų kirtimų dalis, proc.	GMU patvirtinta neplynųjų kirtimų dalis, proc.	Faktiškai neplynaisiais kirtimais iškirsto ploto dalis, proc.	Pokytis su miškotvarkos apimtimi, proc.	Pokytis su GMU numatyta apimtimi, proc.
	Miškotvarkos suprojektuotas	Faktiškai įvykdytas	Pokytis, proc.					
2005	279	297,3	+6,2	18,0	18,3	21,3	+3,3	+3,0
2006	279	346,3	+19,4	18,0	17,5	19,1	+1,1	+1,6
2007	279	267,3	-4,4	18,0	23,0	23,0	+5,0	+0,0
2008	279	274	-1,8	18,0	18,0	29,0	+11,0	+11,0
2009	279	246,5	-13,2	18,0	18,0	14,1	-3,9	-3,9
2010	279	239,7	-16,4	10,2	10,0	19,4	+9,2	+9,4
2011	279	254,9	-9,5	10,2	18,0	13,5	+3,3	-4,5
2012	279	269,9	-3,4	10,2	19,0	16,0	+5,8	-3,0
2013	279	300	+7,0	10,2	20,0	19,2	+9,0	-0,8
2014	279	299,6	+6,9	10,2	23,1	25,5	+15,3	+2,4
*	2790	2795,5	+0,2	14,1	18,5	20,2	+5,9	+1,5

VĮ DUBRAVOS EM MIŠKŲ URĖDIJOS MEDELYNE DARBAI ĮSIBĖGĖJA

Statybų metu išsaugotas šimtametis ąžuolas
tapo naujojo medelyno simboliu

Ąžuolo gilės sėjamos gegužės viduryje ir daiginimui
išvežtos į lauko auginimo aikšteles

Dygimo skatinimui dalį ąžuolo gilėmis užsėtų
kasečių apdengėme agroplyvele

Tręšimo poreikis nustatomas matuojant tirpalo
konduktyvumą (elektros laidumas tirpale)

Laistymo poreikis nustatomas pasvėrus kasetes

Kraštinės kasečių eilės nuo išdžiūvimo
apsaugomos specialia juosta

Gilės sodinimas į konteinerius dar rankomis

Naujoviškai sėjai ruošiamos ažuolo gilės

Mokslo senjorų viešnage Dubravos medelyne

LAMMC Miškų instituto mokslo senjorų klubo „Giriūnai“ nariai gegužės 10 d. lankėsi Dubravos EMM urėdijos medelyne, kur juos su vykdomais darbais ir naujovėmis supažindino miškų urėdas Kęstutis Šakūnas, vyriausiasis miškininkas Gediminas Kazlovas, medelyno viršininkas Jonas Paičius bei medelyno viršininko pavaduotojas Vytautas Grunskis.

Prof. Albertas Vasiliauskas priminė, kaip prieš kelis dešimtmečius, vadovaujant vyr. inžinieriui Algirdui Kažemėkui, iš visose pakampėse surinktų gelžgalių buvo sukonstruota ir pastatyta tuo metu moderni kankorėžių aižykla. Ji praverčia ir dabar, kai gausaus eglės ir pušies derėjimo metais tenka išaižyti didelius kiekius iš miškų urėdijų suvežtų šių medžių kankorėžių.

Senjorus mokslininkus sudomino aižyklos patalpose sėjai rūšiuojamos ažuolų gilės, kurioms moterys kirpo apie 15-20 proc. gilės ilgio iš kepurėlės pusės. Taip paruoštos gilės sudygsta greičiau ir visos vienu metu. Darbas kruopštus, gana ilgai užtrunkantis, bet turėtų atsipirkti.

Medelyno viršininko pavaduotojas Vytautas Grunskis prieš šiltnamių pademonstravo kaip mechanizuotai durpių substratu užpildomi konteineriai, į kuriuos dozuotai pasėjamos pušų ir eglės sėklos (po 1-2 į kiekvieną indelį). Bet stambias ažuolo giles į konteinerius dar tenka moterims sodinti rankomis. Ažuoliukai dygti turės ne šiltnamiuose, o lauko aikštelėje. Tikimasi, kad tinkamus sodinti į mišką matmenis jie pasieks per 1 metus, suformavę konteineriuose gerą šaknų sistemą.

Šiltnamiuose išvykos dalyviai apžiūrėjo jau sudygusius eglės ir pušies sėjinukus bei aikštelę, kur bus perkeliama toliau augti šiltnamiuose sudygę sėjinukai, pristatytos laistymo, šildymo, vėdinimo bei pavėsinimo sistemos.

Patirtus išpūdžius „giriūnai“ apibendrino bandomųjų želdinių teritorijoje įruoštoje poilsiavietėje „Žalioji auditorija“.

Išvykoje dalyvavę trys buvę Dubravos EMM urėdijos vadovai (prof. Albertas Vasiliauskas, prof. Andrius Kuliešius bei dr. Juozas Jonikas) nešykštėjo pagyrimų dabartiniam miškų urėdui Kęstučiui Šakūnui, kuris labai sėkmingai pratęsė jų pradėtus darbus, nepaisant visų gąsdinančių miškų žinybos reformos peripetijų. Atkūręs po 2010 m. škvalo sudarkytus medynus ir sukaupęs papildomas lėšas sėkmingai investavęs į medelyno plėtrą, jis ištesėjo duotą pažadą – šiltnamių kompleksą baigti įrengti iki Dubravos EMM urėdijos įkūrimo 60 metų jubiliejaus.

Prof. Leonardas Kairiūkštis priminė, kaip buvo steigiama Dubravos miškų tyrimo stotis, išaugusi į dabartinę miškų urėdiją.

Dr. Julius Danusevičius apgailestavo, kad, įdėjus daug triūso bandomųjų objektų kūrimui, vėliau jų tvarkymui, stebėjimui ir įvairiems matavimams atlikti bei duomenų kaupimui neskiriamos lėšos. Bandomųjų objektų autoriams tapus senjorais ir pasitraukus iš aktyvios mokslinės veiklos, nesant finansavimo nėra kam pratęsti jų pradėtus darbus. Dr. J. Danusevičiui pritarė ir dr. Juozas Jonikas, papasakojęs, kaip buvo kuriamas šis bandomųjų miško želdinių poligonas jo vadovavimo miškų urėdijai metais.

Vytautas RIBIKAUSKAS

CHAIN
COBIOLUBE®

Už ekologišką ir švarų mišką!

Unikali BIO grandininė alyva Cobiolube® Chain tai:

- efektyvus pačios alyvos, taip pat harvesterio-pjūklo grandinių, pjovimo juostų ir guolių taupymas ir ekonomija
- 100 procentinis susiskaidymas ir ekologiškumas
- visiškai nekenksminga miškui, žvėrimis ir žmogui
- tinka vasaros ir žiemos sezono naudojimui
- sertifikuota Regulation (EC) No. 1907/2006.
- puikios naudotojų rekomendacijos, nepriekaištinga Suomiška kokybė

miskui.lt

UAB „MMC Forest“

Nausodžio k., Vėžaičių sen., 96216 Klaipėdos r.
Tel. 8 673 51506, El. p. info@mmc.lt, www.miskui.lt, www.mmc.lt

Taip buvo dirbama...

Jaunosios kartos miškininkams dabar sunku įsivaizduoti, kokie pokyčiai per pusšimtį metų įvyko miško darbuose, medienos apskaitoje, kaip buvo dirbama girininkijose.

Mano kartos miškininkai patikėtus miškus vidutiniškai 3000 ha dydžio girininkijos plote žinojome gerai, nes to reikalavo tuometinė miško darbų specifika. Pavyzdžiui, rėžiant tarpiniam miško naudojimui biržes, kiekvienas kirstinas medis turėjo būti vykdančio darbus girininkijos darbuotojo žymekliu pažymėtas kelme ir 1,3 m aukštyje (kleimu), numeratoriumi įmuštas eilės numeris, rėztuku pažymėta padarungumo grupė ir įrašytas į medžių numeravimo knygelę. Joje buvo eilės numeris, medžio rūšis, skersmuo ir padarungumas (grynas, pusgrynys, malkinis). Tik miško retinimo kirtimuose kirstinus medžius užtekdavo pažymėti žymekliu – kelme ir krūtinės aukštyje bei rėztuku pažymėti padarungumo grupę. Visus kirstinus medžius surašydavome medžių taškavimo lape. Tokį darbą vykdėme trise: miško darbininkas, eigulys ir girininkijos specialistas.

Užtat biržių atrėžimo kokybės tikrintojams buvo didelė terpė vertinimo interpretacijai. Pavyzdžiui, auditorius bakstels pirštu į knygelėje įrašytą kirstiną medį nr. 1190 ar nr. 2200 ir pabandyk įrodyti, kodėl pažymėjai jį pusgryniumi, o ne grynu, kad sąmoningai nesumažinai padarungumo...

Nukirsta mediena buvo priimama prie kelmo, numeruojant kiekvieną pagamintą sortimentą. Į medienos priėmimo knygelę reikėjo įrašyti jo eilės numerį, medžio rūšį, sortimento ilgį, skersmenį, padarungumo rūšį, tūrį. Atlikus šias procedūras, kelmas pažymėtas medieną priėmusio miškininko žymekliu. Po šių darbų medieną leista ištraukti prie kelių į laikinus sandėlius. Manau, kad taip atlikus kirstinų medžių ir pagamintos medienos apskaitą girininkijoje miškininkai pažinojo kiekvieną miško kvartalą, jame augusius medynus. Taip dirbome iki 1957 metų.

Tuo metu man dirbant Varėnos miškų ūkio Rudnios girininkijoje jos plotas buvo virš 14 000 ha, eiguvos plotas – apie 500 ha miško. Nuo 1957 m. girininkijos buvo mažinamos. Vidutinis plotas liko apie

3000 ha, o eiguvos sustambintos iki 1000 ha. Atsisakyta numeratorių biržių atrėžime – pakako kirstinus medžius pažymėti žymekliu ir rėztuku. Leista pagamintą medieną ištraukti ir priimti tarpiniuose sandėliuose. Apie 1960 m. atsisakyta ir sortimentų numeravimo.

Plyniems kirtimams biržes apmatuodavome, iškirsdavome „vizyrius“ ir pastatydavome riboženklus, ant vieno iš jų užrašydavome informaciją apie atrėžtą biržę. Medžių skersmenį išmatuodavome tik 1,3 m aukštyje ir rėztuku pažymėdavome padarungumo grupę. Taip pat atrinkdavome, išmatuodavome ir pažymėdavome modelinius medžius aukštumui nustatyti. Tą patį darydavome ir su paliktais sėkliniais medžiais. Šiuos medžius atrinkdavome taip, kaip dabar atrenkama biologinei įvairovei. Apie 1960 m. kirtavietėse jau nereikėjo palikti sėklinių medžių.

Nuo 1962 m. tuometinio miškų ūkio ministro Algirdo Matulio inicijatyva pradėjome vykdyti tūrio ugdymo kirtimus. Man, kaip tų laikų girininkui, tai buvo patys geriausi kirtimai. Vadovaujantis devizu „blogesnį medį kirk, geresnį palik“, kirstinus medžius reikėjo žymėti žymekliu ir rėztuku, vėliau – dažais. Kartu buvo ir išsaugomi Lietuvos miškai. Tačiau planiniam ūkiui reikėjo daugiau padarinės medienos. Kad įvykdytų jos gamybos užduotį, kai kas pradėjo kirsti priešingai, per daug išretindavo pušynus. Ne visi girininkai atlikdavo ir jaunuolynų ugdymo kirtimus kertamame kvartale. Po kelių metų tūrio ugdymo kirtimai buvo atšaukti, o jų iniciatorius ministras ne už ilgo išleistas į pensiją. Taip ir liko neįgyvendinti daugiausiai naudos miško našumui atnešantys kirtimai.

Jauniems kolegoms patarčiau: norint geriau pažinti patikėtos girininkijos miškus, dabar reikia negailėti savo laiko ir kojų – išvaikšioti juos pėsčiomis. Taip vaikščiodamas daugiau pamatai, negu vykdamas automobiliu su tiksline užduotimi. Tam pravartu ir papūti varovų medžioklėje ar išeiti vienam pagrybauti.

Miškininkas Vytautas STACEVIČIUS

Kad pasodintas miškas prigytų 100 %!

Terra Hydrogel Aqua® – gelis šaknų mirkymui, augalo priglįjimui, augimą ir žydėjimą skatinanti medžiaga. Preparato efektyvumą pajus tiek mėgėjas, tiek profesionalas. **Terra Hydrogel Aqua®** yra naujas, efektyvus, ekonomiškas ir ekologiškai saugus produktas drėgmės režimui valdyti.

UAB „MMC Forest“

Nausodžio k., Vėžaičių sen., 96215 Klaipėdos r.
Tel. 8 673 51508, El. p. info@mmc.lt, www.miskui.lt, www.mmc.lt

VYTAUTO KNYVOS nuotrauka

VALTRA

Valtra – patikimas partneris miške

**Valtra N serijos
kompaktiškoje keturių
cilindrų „bazėje“ net
175 AG, naši 200 l/min
hidraulinė sistema**

**3
METAI
GARANTIJA
ARBA
3000
VAL.**

UAB „ROVALTRA“ – Vienintelė Valtra Inc. atstovė Lietuvoje,
Kalvarijų g. 125-602, LT-08221, Vilnius

Tel. 8 5 2737000, faks. 8 5 2472085, mob. tel. 8 687 40042,
el. paštas info@rovaltra.lt • www.rovaltra.lt

Naujas produktas darbo

Beveik 400 metų sėkmingai gyvuojančios kompanijos Husqvarna produktai visada pasižymėjo aukšta kokybe. Inovatyvūs inžineriniai sprendimai ir verslumas tapo svarbiausiais sėkmingos veiklos varikliais visais jos gyvavimo etapais.

Husqvarna gamina Lietuvoje prekiaujama daugiau kaip 20 metų. Vartotojai pasitiki ir vertina jos produktus, todėl akivaizdu, kad **UAB Husqvarna Lietuva** tapo lydere tarp įmonių, prekiaujančių aplinkos priežiūros technika. Tai įpareigoja nuolat tenkinti vis didėjančius vartotojų lūkesčius ir kurti naujas technologijas, padedančias **Husqvarna** gaminių naudotojams lengviau prižiūrėti aplinką.

Išmaniosios technologijos sparčiai plintančios visose mūsų gyvenimo srityse, neaplenkė ir Husqvarna technikos. Siekdama užtikrinti tinkamą ir efektyvų produktų eksploatavimą, kompanija **Husqvarna** profesionalams skirtuose gaminiuose siūlo įtaisyti sensorius, kurių pagalba įmonės ar individualūs vartotojai galės optimizuoti savo darbą. Neseniai sukurta **Husqvarna Fleet Service** sistema leidžia analizuoti aplinkos priežiūros technikos eksploatacijos kokybę bei produktyvumą.

Sensorius galima sumontuoti krūmapjovėje, Rider traktoriuke ar kitame įrenginyje

Nepamainomas pagalbininkas optimizuojant įmonės veiklą

Husqvarna Fleet Service sistemą pernai pirmoji Lietuvoje išbandė **UAB Stebulė**. Ši privataus kapitalo įmonė nuo 1993 m. sėkmingai želdo ir tvarko šalies sostinės plotus. **UAB Stebulė** tvarko dalį

Centriniame kompiuteryje parodoma darbo dienų apžvalga (konkrečiam gaminiui)

Vilniaus miesto skverų, Rokantiškių piliavietę, įrengė nemažai sostinės žaliųjų plotų ir kt. Šios įmonės darbuotojai vykdo Verkių regioninio parko miško sanitarinį valymą, medžių genėjimą. Kadangi sezono metu į sostinės skverus, parkus, kitus žaliuosius plotus pasklinda apie šimtas įmonės operatorių pjauti žolės, bendrovės vadovybė, siekdama labiau optimizuoti veiklą, **Husqvarna Lietuva** pasiūlymu nutarė 2016 metais dešimtyje **Husqvarna** krūmapjovių pabandymui sumontuoti sensorius, galinčius ne tik nuskaityti įrangos eksploatavimo parametrus, bet ir darbininkų tikrąją darbo trukmę.

Husqvarna kompanijos Techninio aptarnavimo vadovas Skandinavijai ir Baltijos šalims Aidas Lebeda sakė, kad viena didžiausių jų technikos vartotojų **UAB Stebulė** ieškojo tinkamo būdo efektyvinti bei administruoti darbą, naudojant **Husqvarna** gaminius. Jų tikslams įgyvendinti labiausiai tiko **Husqvarna Fleet Service** sistema. Naudojant šią sistemą, visi įrenginiai registruojami skaitmeniniu būdu vienoje vietoje. O prie jos prisijungus, galima matyti visus įrenginių tipus ir pavadinimus, kiek pastaruoju metu jie buvo naudoti ir kada paskutinį kartą atlikta techninė priežiūra.

Kiekviename įrenginyje (krūmapjovėje, *Rider* traktoriuke, grandininiam pjūkle ir pan.) įtaisomas sensorius, kuris kaupia informaciją apie gaminio darbą. Be to brigados (grupės) nariai gali būti aprūpinti elektroninėmis operatoriaus kortelėmis (jos su sensoriumi sujungtos belaidžiu ryšiu). Sensoriaus dėka galima gauti informaciją apie vibracijos lygį ar darbo valandų skaičių. Jų dėka galima taip pat matyti, kiek laiko per dieną darbuotojas dirbo

kokybei gerinti

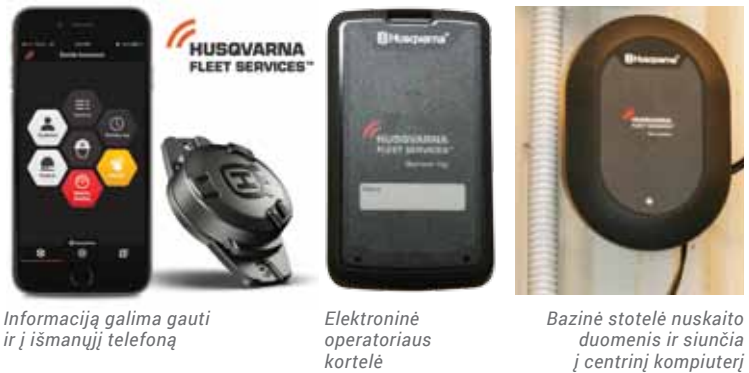
su krūmapjove, o kiek – su traktoriuku arba kita technika. Dienos pabaigoje, kai krūmapjovės, traktoriukai grąžinami į sandėliavimo vietą, patalpoje esanti bazinė stotelė radijo bangomis automatiškai iš kiekvieno darbo įrankio sensoriaus ne didesniu kaip 20 m atstumu nuskaito duomenis ir siunčia į centrinį kompiuterį. Turintys prieigą asmenys informaciją gali peržiūrėti *Husqvarna Fleet Service* sistemos interneto svetainėje arba specialiosios programėlės pagalba išmaniajame telefone. Iš sukauptų duomenų nustatoma, ar operatorius pasirinko optimalų darbo režimą, kiek laiko dirbo. Taip pat vartotojas informuojamas apie būtinybę atlikti eilinį techninį aptarnavimą. Jei aptarnavimą atlieka *Husqvarna* pardavimo ir techninės priežiūros atstovas, pranešimas siunčiamas ir jam. Priklausomai nuo nustatymų, informacija siunčiama į telefoną, elektroniniu paštu arba matoma *Husqvarna Fleet Service* sistemoje. Žinanat kiekvieno įrenginio techninės priežiūros datą, mažinama gedimų rizika, optimaliai pasirenkamas pakaitinių įrenginių skaičius. Galima matyti, ar technikos parką reikia didinti, ar mažinti. Visa tai suteikia galimybę geriau planuoti investicijas našumui didinti. Peržvelgus operatorių ataskaitas, darbo krūvį įmanoma tolygiai paskirstyti visoms operatorių grupėms.

Sensoriaus vibracijų skaičiuotuvus parodo kritinę ribą, kai operatoriumi nebus galima tęsti darbo dėl neigiamo poveikio jo sveikatai. Ir nors *Husqvarna* krūmapjovės turi efektyvią antivibracinę sistemą, priklausomai nuo darbo sąlygų operatoriui rekomenduojama dirbti ne ilgiau 6-6,5 val. per dieną.

Eksperimentas pavyko

UAB *Stebulė* direktoriaus pavaduotojo Agniaus Grubio teigimu, praėjusių metų eksperimentas pasiteisino. „Krūmapjovės su įmontuotais sensoriais buvo eksploatuojamos skirtingose brigadose kas mėnesį. Pasibaigus sezonui pamatėme tikrąjį vaizdą.

Pristatymo metu (iš kairės): R. Statauskas, A. Lebeda, A. Grubis

Informaciją galima gauti ir į išmanųjį telefoną

Elektroninė operatoriaus kortelė

Bazinė stotelė nuskaito duomenis ir siunčia į centrinį kompiuterį

Nors iš esmės technika eksploatuota teisingai, tačiau kai kuriose brigadose sunaudota per daug kuro. Po eksperimento taip pat paaiškėjo, kad nemažai operatorių realiai dirbo 3,5-4 val. Tuo tarpu jiems atsilyginta už 8 darbo valandas. Informacija reali, kurios negalima paneigti.“ – kalbėjo A. Grubis. „Detaliai išanalizavę praėjusių metų rezultatus, priėjome išvados, kad įmonei verta tokius sensorius sumontuoti likusiose krūmapjovėse bei *Rider* traktoriukuose. Juk kiekvienas įrenginys kainuoja nemažus pinigus. Jei jį tinkamai eksploatuosim, investicija turėtų atsipirkti: bus taupomas kuras, didinamas našumas, realiai galėsime įvertinti operatorių darbo laiką. Jau dabar planuojame vietoj valandinio apmokėjimo įvesti atlyginimą už nušienautą plotą. Sistema viską detaliai parodys.“ Pasak direktoriaus pavaduotojo, taupumo sumetimais UAB *Stebulė* techniką sandėliuoja skirtingose Vilniaus vietose, todėl įmonė įsigijo 2 stacionarias ir 2 mobilias duomenų nuskaitymo stoteles. Pastarosios sumontuotos automobiliuose, kurie naudojami kuro pristatymui, technikos aptarnavimui. „Rudenį numatome sensorius sumontuoti ir į motoblokus, kuriais šluojami sostinės šaligatviai. Manau, kad tai dar labiau prisidės prie mūsų įmonės darbo optimizavimo“ – sakė UAB *Stebulė* direktoriaus pavaduotojas A. Grubis.

Šių metų gegužę naujo produkto Lietuvoje pristatyme dalyvavęs *Husqvarna* prekybos atstovas UAB *Technika girioms ir parkams* generalinis direktorius Ramūnas Statauskas pabrėžė, kad visa programos sukaupta informacija apie gaminio darbą prarastų vertę, jei nebūtų gerai įsisavinta, išsamiai išanalizuota, priimti teisingi sprendimai. „Mūsų partneris UAB *Stebulė* pernai tai puikiai įrodė.“ – konstatavo R. Statauskas.

„Ypač malonu, kad UAB *Stebulė* tapo ne tik pirmąja Lietuvoje, bet ir trečiąja Europoje pagal sumontuotų tokių pretaisų kiekį vienos įmonės įrenginiuose (iš viso 97 sensoriai).“ – džiaugėsi *Husqvarna* kompanijos Techninio aptarnavimo vadovas Aidas Lebeda. „Rudenį planuojame nemokamai dabartinius sensorius pakeisti naujos kartos sensoriais, iš kurių specialios programėlės pagalba apdorotus duomenis per *Bluetooth* iš kiekvieno operatoriaus telefono bus galima tiesiogiai siųsti į serverį. Būtina sąlyga – kiekvienas operatorius privalės turėti išmanųjį telefoną. Tačiau šiam žingsniui turi apsispręsti pati UAB *Stebulė* vadovybė.“

Takas neįgaliesiems

Biržų girios keliai – ne tik medienai išvežti

Miškų urėdijos – socialiai atsakingos įmonės

Lietuvoje įmonių socialinė atsakomybė suvokiama kaip sąmoningai pasirinkti politiniai, socialiniai, etiniai santykiai tarp įmonės, jos darbuotojų ir visuomenės. Socialiai atsakingas verslas turi atitikti visuomenės gerovės lūkesčius ir būti naudingas socialinei bei ekonominei plėtrai. Įmonės ir organizacijos, įgyvendindamos socialinę atsakomybę, turi laikytis tam tikrų principų: remti ir gerbti žmogaus teises, jų nepažeisti; remti ir gerbti darbuotojų teises; pripažinti teisę į veiksmingas darbuotojų atstovų derybas su darbdaviu; atsisakyti priverstinio darbo, diskriminacijos, susijusios su įdarbinimu ar profesija pagal amžių, lytį ar kita; prisidėti prie aplinkos apsaugos, skatinti aplinkai palankių technologijų diegimą; prisidėti prie kovos su korupcija. Ne mažiau svarbu yra darbuotojų sveikata ir saugumas darbo vietoje, įmonės įnašas į vietos bendruomenę. Socialinio atsakingumo nauda – įvairiapusė. Ji prisideda prie gyvenimo kokybės gerinimo, gerina įmonės įvaizdį, padeda pritraukti ir išlaikyti geriausius darbuotojus, sutvirtina įmonės vadovų ir darbuotojų santykius, užtikrina darbuotojų lojalumą, skatina juos geriau atlikti savo darbą.

Pažvelkime per šią socialinio atsakingumo vertinimo prizmę į miškų urėdijas. Apie jų socialinę atsakomybę ir reikšmę tiek visuomenei, tiek darbuotojams daug pasako faktas, kad net 3150 iš 4000 darbuotojų, dirbančių miškų urėdijose, pasipriešino planuotam miškų urėdijų naikinimui ir pasirašė po kreipimusi į šalies vadovus. Miškų urėdijų likvidavimui nepritarė Savivaldybių asociacija, daug gamtosauginių organizacijų, mokslininkai, europarlamentarai. Ne permainų baimė, bet darbuotojų lojalumas savo darbovietai bei darbuotojų socialinės garantijos skatina darbuotojus priešintis nepamatuotoms ir ekonominiams skaičiavimais bei socialiai nepagrįstoms reformoms.

Socialinio atsakingumo požymis yra ir tai, kad visos miškų urėdijos sertifikuotos pagal FSC (Miškų valdymo tarybos) nacionalinį standartą. Griežtais šio standarto principais ir vertinimo kriterijais nustatyta, kad miškų ūkio veikla turi būti vykdoma laikantis visų nacionalinių teisės aktų, rūpinantis darbuotojų sauga ir gerove, išsaugojant biologinę įvairovę ir globojant pažeidžiamas ekosistemas. Pirmieji sertifikatai, miškų urėdijoms įvykdžius „namų darbus“ bei sertifikavimo įmonei atlikus jų vertinimą, buvo gauti 2002-2003 metais. Vėliau pagal FSC standartus atliktas ir gamybos grandies miškų urėdijose sertifikavimas. Įvertintas visų darbo vietų miškų urėdijose atitikimas darbų saugos ir svei-

katos reikalavimams bei nustatytos kontrolės procedūros. Kadangi daug funkcijų atlieka kiti paslaugų teikėjai (rangos įmonės), vertinamas ir šių įmonių veiklos atitikimas FSC reikalavimams. Miškų urėdijos atsakingos už žmogiškųjų išteklių panaudojimą, sveikatą ir darbų saugą, gamtosauginių reikalavimų laikymąsi šiose įmonėse. Situacijai įvertinti vykdomi kasmetiniai sertifikavimo auditai bei kas 5 metai – pakartotini resertifikavimai. Per šį keliolikos metų laikotarpį didelių FSC standarto pažeidimų, už kuriuos kuriai nors miškų urėdijai būtų sustabdytas sertifikato galiojimas, nebuvo nustatyta.

Miškų urėdijų veikla – ne tik visuomenės poreikių tenkinimas medienos žaliava. Šalies visuomenė naudoja ir miškų urėdijų įrengtais ar suremontuotais miško keliais, rekreacine infrastruktūra, edukaciniais objektais.

Artimi miškų urėdijų ryšiai su vietos bendruomenėmis. Miškų urėdijose dirba vietiniai gyventojai arba darbams atlikti samdomos vietinės rangos įmonės. Dauguma miškų urėdijų turi savo technikos, todėl teikia paslaugas gyventojams specifiniais miško mechanizmais. Daug bendradarbiaujama su savivaldybėmis, įgyvendinant bendrus projektus bei su vietos mokyklomis. Geriausias pavyzdys – jaunųjų miško bičiulių būrelių veikla.

Miškų urėdijos bendradarbiauja ir su mokslo įstaigomis. Užsakomi mokslo tyrimo darbai – tai ne tik pažangos miškininkystėje įdiegimas, bet ir parama miškų srities mokslui.

Beveik visose miškų urėdijose veikia profesinės sąjungos, kurios su administracijomis pasirašiusios kolektyvines sutartis. Priklausomai nuo profesinių sąjungų narių skaičiaus, profesinių sąjungų derybinių sugebėjimų, jose suderėta nemažai susitarimų, kuriuose numatytos didesnės darbo, profesinės, socialinės garantijos, negu garantuoja Darbo kodeksas ar kiti teisės aktai. Net šiuo metu Aplinkos ministerijos vadovų taip eskaluojamą tarnybinių butų suteikimą miškų urėdijų darbuotojams reikėtų vertinti kaip vieną iš socialinių sąlygų gerinimo būdų.

Kasmet Socialinių reikalų ir darbo ministerija skelbia konkursą ir įteikia tradicinius Nacionalinius atsakingo verslo apdovanojimus. Aprašyti požymiai rodo, kad miškų urėdijos taip pat ūkininkauja socialiai atsakingai ir tik kuklumas neleidžia joms teikti paraiškas dalyvauti šiose nominacijose.

Inga RUGINIENĖ, LMPF pirmininkė

DIDELIAIS KIEKIAIS superkame beržo rąstus nuo 16 cm skersmens

Informacija apie supirkimo kainas ir sąlygas internete www.likmere.lt
telefonu 8 340 60054, el. paštu info@likmere.lt

***Viskas dirbantiems ir besiilsintiems miške –
Viskas vienoje vietoje***

- ▶ IŠKLAUSYSIME
- ▶ PAKONSULTUOSIME
- ▶ PARINKSIME GERIAUSIĄ, KOKYBIŠKIAUSIĄ IR PIGIAUSIĄ
- ▶ OPERATYVIAI ATVEŠIME TIESIAI PAS JUS, O JEI REIKIA IR Į MIŠKĄ

UAB „MMC Forest“

Nausodžio k.,
Vėžaičių sen.,
96215 Klaipėdos r.
Tel. 8 673 51506
El. paštas info@mmc.lt
www.miskui.lt

ŽODIS SKAITYTOJUI

Užkniso politikai, oj, atsiprašau, politika.

Pakalbėkim apie gamtą. Kai mano brangiausioji, turinti nuosavą nuomonę apie mano protinius sugebėjimus, per patį grybapjūtės įkarštį, braunantis per suvešėjusius Aluntos miško žolynus link svajonių baravyko ar raudonikio suklinka: durniauuu, nelysk į dilgėles, aš visada prisimenu, šviesaus atminimo lietuvių kalbos ir literatūros mokytoją Alę Markevičiūtę, kurią mes, labai gerai išauklėti kaimo zekiai – ne „zekai“! – (skapiškėniškai zekis – vaikigalis), tais laikais, kai dar visiškai nebuvo jokių „patičių“, kažkodėl „kurmiu“ vadindavom. Tikiuosi, kad Mokytoja, kažkur debesyse, perskaičius šitą mano rašinėlį, nusišypsos ir parašys tradicinį pažymį.

A, tamstom vis dar neaišku, ką aš čia *pezu*. Kantrybės. Ta keistuolė mokytoja, lituanistė, dar vadovavo ir, tada net visoje Lietuvoje pagarsėjusiam, Skapiškio vidurinės mokyklos jaunųjų miškininkų būreliui, kurio nariu, o „biškį“ net pirmininku, buvau ir aš. Vienos ekskursijos, Mokytojos suorganizuotos į Skapiškio girininkiją, metu, girininkas Rimas (pavardės neprisimenu nors tu ką, bet buvo labai aukštas) parodė augalą vardu notra, kaip iš akies luptą dilgėlę.

Va nuo tada, skirtingai, negu mano ponia, užauginta literatūros mokytojų šeimoje, drąsiai brendu per notryną...

Teisybės dėlei, reikėtų prisipažinti, kad paskutinį kartą Mokytoją prisiminiau visiškai ne jos mėgoje aplinkoje, o nuošaliame užkampyje, Montrė miestelyje, ant Ženevos ežero kranto, tikrų žvaigždžių, šiaip garsenybių, džiaz ir kazino rojuje. Balandžio paskutinėm dienom ten vyko kasmetinis pasaulio medžiotojų ir gamtosaugos organizacijų forumas. Gerą pusdienį, nebe pirmą kartą, beje, ten buvo diskutuojama (sic) apie įvairių mokymo įstaigų, miškininkų, medžiotojų ir jų organizacijų bendradarbiavimo reikšmę plėšiant gamtos pažinimo dirvonus šiuolaikinėje visuomenėje. Perkūnėli žalias, galvojau, taigi mano Mokytoja prieš pusšimtį metų, už geležinės uždangos, nuošaliame Lietuvos miestelyje ir be švietimo reformos darė tai, apie ką dabar ginčijasi pasaulinė problemom susirūpinę grandai...

Nenuslėpsiu, kaip paprastai man būna, kilo ir *durna* mintis. Lietuvoje net 30000 medžiotojų, beveik 900 medžiotojų būrelių ar klubų. Ir tik viena prezidentė, kelios dešimtys ministrų, šiaip svarbių valdžios pareigūnų, na dar beveik pusantro šimto garbingų seimo narių. O ką, jeigu juos po vieną, partijom, frakcijom arba mišriai pasikviest į medžioklę varovais. Pamatytų Lietuvą ir jos gamtą iš arti, išgirstų *vox populi*, taip sakant, gal net *notras* nuo dilgėlių pradėtų skirti. Mes, gi, visi rinkėjai...

Gražios vasaros ir malonaus Algimanto Kamičaičio minčių skaitymo.

Eugenijus TIJUŠAS

2016-2017 m. medžioklės sezono metu sumedžiotų žvėrių ir paukščių iki 2017 m. balandžio 15 d. apskaita (medžiojamųjų gyvūnų išteklių naudotojų pateikti duomenys)

Rūšies pavadinimas	Sumedžiota iki 2017 04 15, vnt.	Palyginus su 2015-2016 m. medžioklės sezonu, vnt., (+) padidėjo, (-) sumažėjo
Briedis	1796	+490
Taurusis elnias	5266	+1409
Stirna	23828	-2334
Danielius	278	+85
Šernas	32624	-9564
Barsukas	395	-55
Bebras	17503	-1790
Vilkas	62	+2
Lapė	11813	+214
Mangutas	3449	-865
Paprastasis meškėnas	0	0
Pilkasis kiškis	4555	+158
Miškinė kiaunė	458	-191
Akmeninė kiaunė	68	-185
Juodasis šeškas	26	-63
Kanadinė audinė	81	-16
Ondatra	73	-3
Nutrija	3	+1
Kurapka	1	+1
Perkūno oželis	9	+2
Slanka	736	+15
Didžioji antis	9052	+87
Kuoduotoji antis	74	-21
Rudgalvė antis	194	-57
Dryžgalvė kryklė	112	+41
Rudgalvė kryklė	59	+26
Klykuolė	62	+49
Laukys	52	-15
Želmeninė žąsis	270	+41
Baltakaktė žąsis	13	-4
Keršulis	0	-6
Kovas	8	+8
Pilkoji varna	22	-2
Fazanas	2170	-914
Paprastasis šakalas	0	-1

➤ Aplinkos ministerijoje vykusiame pasitarime nuspręsta, kad būtina tobulinti vilkų ir lūšių populiacijos apskaitos metodus. Šiomet vasario 7 d. ir 10 d. šalies valstybiniuose ir privačiuose miškuose organizuota apskaita neparodė, kiek plėšrūnų gyvena mūsų šalyje. 2016 m. apskaita išvis nevykdyta, nes pasibaigus 2015/2016 m. vilkų medžioklės sezonui nebuvo sniego. Šiomet penktadalyje šalies teritorijos taip pat nebuvo tinkamos sniego dangos.

Atsižvelgiant į šiltėjantį klimatą ir būtinybę tobulinti apskaitos metodiką, Aplinkos ministerija gegužės mėnesį organizuos suinteresuotų institucijų, organizacijų ir ekspertų seminarą ir kviečia socialinius partnerius prisijungti prie ministerijoje kuriamos darbo grupės, kuri pasiūlys, kaip tobulinti vilkų ir lūšių populiacijų Lietuvoje apskaitą.

AM inf.

Penkiolika Medžioklės įstatymo galiojimo metų...

ALGIMANTAS KAMIČAITIS

Nuo 2002 m. spalio 1 d. įsigaliojo LR medžioklės įstatymas. Toks laiko tarpas leidžia analizuoti, kiek šio įstatymo priėmimas turėjo įtakos medžiojamosios faunos gausai, kaip paveikė medžiotojų, miškininkų, žemdirbių tarpusavio santykius.

Kuriant šį įstatymą bene svarbiausias klausimas, dėl kurio buvo didžiausios diskusijos, koks turi būti minimalus medžioklės plotų vieneto dydis, kad jame būtų įmanoma tvarkyti stambių kanopinių žvėrių medžioklės ūkį. Prieštaravimas paprastas – atskirų medžiotojų asmeniniai interesai diktavo minimalų plotą nustatyti kuo mažesnį, tačiau stambių žvėrių populiacijos užima didelius plotus. Įstatymu nustatytas minimalus 1000 ha plotas realiai pasirodė mažokas. Tai rodo ir medžiotojų kolektyvų, valdančių tokius mažus plotelius, pastangos jungtis su didesnių plotų naudotojais, kad būtų įmanoma racionaliau tvarkyti žvėrių populiacijas, juos gausinti ir sėkmingiau medžioti. 1000 ha įmanomas tik šernų ir esant tinkamoms kitoms sąlygoms (ploto mozaikiškumas, optimalus miškų – laukų plotų santykis), stirnų medžioklės ūkis. Net sėslaus danieliaus patino vidutinė individuali teritorija – 1500 ha, nekalbant apie elnius ar briedžius, kurių populiacijos

užima nuo keleto iki keliasdešimt tūkst. hektarų. Biečia pasidžiaugti, kad medžiotojai nesiėmė smulkinti medžioklės plotų vienetų, o taip pat skaldyti klubų ir būrelių.

Medžioklės įstatymo įsigaliojimo 2002 metais didžiausių mūsų medžiojamųjų žvėrių – briedžių tebuvo 4458. Net jų medžioklę sustabdžius, dėl populiacijos struktūros pažeidimų dar 3 metus jų mažėjo, o 2017 m. priskaičiuota jau 15166 briedžiai arba 3,4 karto daugiau.

Taurių elnių 2002 m. priskaičiuota 11098. Šiuo skaičiumi aš nelabai tikiu, nes per medžioklės sezoną sumedžiota vos 833 elniai, liko daug nepanaudotų licencijų. Išėitų, kad medžioti nebuvo ką. Kitais metais elnių priskaičiuota dar mažiau – 10584, o vėliau jų skaičius stabiliai didėjo ir 2017 m. apskaityta net 41266 arba 3,7 karto daugiau nei įsigaliojant įstatymui. Sumedžiojimas irgi atitinkamai išaugo ir 2016 m. sudarė net 5266 elnius.

Intensyviausiai medžiojamų stirnų skaičius per 15 metų išaugo šiek tiek daugiau kaip dvigubai – nuo 69276 iki 143433 stirnų. Jų 2016 m. sumedžiota 23728. Palyginime: 1960 m. visoje Lietuvoje stirnų tebuvo ne ką daugiau, nei dabar sumedžiojame.

Šernų skaičius ir jų sumedžiojimas nuosekliai augo iki 2013 m., kol kiaulių augin-

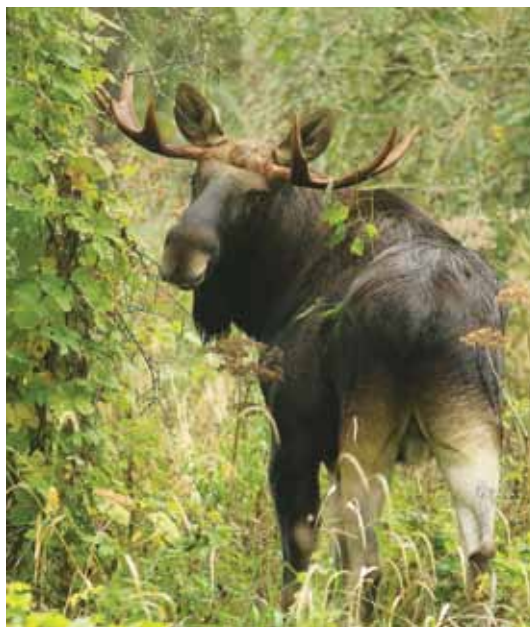
tojai (nebūtinai lietuviški), beieškodami kuo pigesnių pašarų, kažkur „nupirko“ ir afrikinį kiaulių marą. Kai kas siūlo šią ligą „perkrikštyti“ afrikiniu šernų maru. Tačiau tai būtų neteisinga: šernai neįveikė Afrikos ir Azijos dykumų, neperskrido Viduržemio jūros, taigi ir maro negalėjo į Europą parnešti.

Mažinant šernų tankumą, jų sumedžiojimas darosi vis sunkesnis: 2013 m. sumedžioti net 50172 šernai, o po 3 metų – tik 32624.

Tenka apgailestauti, kad Medžioklės įstatyme neišskirta ir neaptarta smulkiosios faunos globa, kuri nuo medžiotojų geros valios ir pastangų beveik nepriklauso. Nors laukų paukščių medžioklė uždrausta, jie toliau nyksta. Gyvendami žemės ūkio plotuose, kiškiai, kurapkos, putpelės ir griežlės naikinami žemės ūkio technikos, nuodijami trąšomis ir pesticidais. Žemdirbiai galėtų daug nuveikti saugodami smulkiuosius laukų gyventojus, tačiau įstatymai jų nieko neįpareigoja...

Tai, kad laukinė gyvūnija priklauso valstybei, iš esmės teisinga nuostata, padedanti saugoti gyvūniją, aiškiau ir tiksliau reguliuoti jos naudojimą. Deja, Lietuvoje susiformavo keista tradicija: nuolat atsiranda norinčių užvaldyti tai, kas priklauso valstybei. Medžiojamoji fauna – ne išimtis. Po kiekvienų rinkimų vos tik Seimo nariai prisiekia, interesų grupės ima „stumti“ naujus Medžioklės įstatymo pakeitimus, suderintus su kažkieno savanaudiškais interesais.

Jau pirmomis naujai išrinkto LR Seimo darbo dienomis driokstelėjo pirmasis „šūvis“ į Medžioklės įstatymą – pateiktas siūlymas mažinti minimalų medžioklės plotų vieneto plotą iki 700 ha. Galima pamanyti, kad, besiruošdami daryti savo tvarką, politikai dar prieš Seimo rinkimus keletą metų organizavo išsamius mokslo tyrimus ir įsitikinę, kad ir mažesniame plote galima racionaliai tvarkyti medžioklės ūkį, pateikė argumentuotą pasiūlymą. Gerai būtų, jei taip būtų.

VYTAUTO KNYVOS nuotraukos

Nuvilnijo gandas, kad viskas buvo nepalyginamai paprasčiau. Turtingas ir įtakingas pilietis, užsigyvenęs apie 700 ha žemės, nusprendė, kad iki pilnos laimės tetrūksta toje žemėje įforminti asmeninį medžioklės plotą, ir išreiškė tokį pageidavimą kitiems įtakingiems...

Logiškiau būtų atskiru sprendimu padaryti išimtį tokiam svarbiam asmeniui, o ne kelti sumaištį šalies mastu, ardant nusistovėjusią medžioklės plotų struktūrą.

Ir žvėrimis, ir medžiotojams dar pavojingesni absurdiški svarstymai apie medžioklės išteklių naudojimo mokestį. Painiojami nelyginami dalykai – išteklių naudojimo mokesčio dydis sutapatinamas su medžioklės žvėrių kaina. Atseit, už sumedžiotą gyvūną, skaičiuojant visus sumedžiotus žvėris ir paukščius, sumokėta vos po 1,8 euro už vieną.

Žmogus, nesusijęs su medžiokle, gali pašiurpti: eina medžiotojas pas „gerąją tėtą valstybę“, kaip į kokią „Maximą“, ir prašo – noriu briedžio. „Teta valstybė“ jam atsako: „Sumokėk 1,8 euro ir imk tą briedį“... Baisu, šitoks piktnaudžiavimas! Nedelsiant reikia didinti mokestį – ketveriopai, dešimteriopai, šimteriopai! Įvesti apmokejimą už kiekvieną žvėrį, kurį norima sumedžioti...

Vyresniems žmonėms reikėtų prisiminti, o jaunesniems – sužinoti: visa tai jau buvo. Jau atsisakyta. Ir ne be reikalo atsisakyta. Iš anksto apmokėta nepigi licencija tapdavo ne tik teise, bet jau ir būtinybe susimedžioti žvėrį bet kokia kaina, nepaisant realių sąlygų, neatsižvelgiant į atrankos reikalavimus. Dėl to mažėjo žvėrių skaičius, o pažeidus populiacijų struktūrą, sutrikdavo reprodukcija...

Supraskime, kad gyvūnijos išteklių naudojimo mokestis – tai mokestis anaip-

tol ne už sumedžiotus žvėris, o tik už galimybę turėti ir medžioti tuos žvėris konkrečiuose medžioklės plotuose. Kad tą žvėrių realiai būtų, reikia gerokai padirbėti saugant juos nuo brakonierių, papildomai šeriant sunkesnių žiemų metu, statant biotechninius įrenginius, įdirbant ir užsėjant pašarines aikšteles. Reikia nemažų pinigų ir perkant pašarus, atsilyginant žemių savininkams ir valdytojams už žvėrių daromus nuostolius.

Medžiotojų pinigai, renkami jų kolektyvuose, kaip ir tiesiogiai medžiotojų naudojami medžioklės reikalams, neapskaičioti. O reikėtų. Pavyzdžiui, žinau, kad Ispanijoje medžioklės apyvarta bendrame BVP sudaro apie 3 mlrd. eurų. Gaila, nežinome ir neturime galimybių sužinoti, kokia reali medžioklės apyvarta Lietuvoje, kiek iš tikrųjų sumedžiotas žvėris ar paukštis kainuoja.

Ruošdami naujus medžiotojus, mes pagal programą aiškiname apie medžioklės vaidmenį žmonių visuomenėje nuo priešistorinių laikų. Tai gerai, tačiau dar svarbiau būtų būsime medžiotojams priminti visus medžioklės ūkio tvarkymo kelius ir klystkelius, nueitus jau atkūrus nepriklausomybę. O tai ateina nauji medžiotojai į valdžią ir imasi už vadžių ir viską iš pradžių...

- Geriausios medžioklės visuose žemynuose pagal Jūsų pageidavimus
- Legalus trofėjų įvežimas: gamtosauginių leidimų ir veterinarijos sertifikatų parūpinimas, muitinės procedūrų sutvarkymas

Antano Truskausko PJ FELIS

Švitrigailos g. 16, 03223 Vilnius. Tel. +370 5 2330009.
Mob. +370 698 89 240. El. paštas: info@felis.lt.

- Kreipkitės – pasiūlysiame geriausius variantus! Kai kurias medžioklės programas rasite mūsų atsinaujinusioje svetainėje www.hunting-world.com

Aplankykite Antano Truskausko medžioklės ir gamtos muziejų
Muziejaus g. 7, 33202 Mindūnai, Molėtų raj.
Darbo laikas: III–VII 09.00–17.00

Jaunieji miško bičiuliai varžėsi konkursuose

Konkurse „Tiriamieji darbai miške“ 1-ąją vietą laimėjusi Tauragės r. Žygaičių gimnazijos JMB būrelis „Skroblas“ narė Dalia Kančauskaitė

Konkurso „Jaunimas Europos miškuose“ nugalėtojai – Vilniaus r. Marijampolio Meilės Lukšienės gimnazijos JMB būrelis „Lūšiukai“ nariai su darbų vertintojais

Bveik 50 jaunųjų miško bičiulių balandžio 26 d. atvyko į Kauną, ASU, kur vyko Aplinkos ministerijos inicijuoti respublikiniai konkursai „Tiriamieji darbai miške“ ir „Jaunimas Europos miškuose“.

Dėl galimybės vyksti į tarptautinį konkursą „Jaunimas Europos miškuose“ varžėsi 14 komandų, o į renginį ASU buvo pakviestos 8 komandos.

Namuose jos sukūrė plakatus, parengė pristatymus viena iš temų – miško apsauga, miško atkūrimas, biokuras, biologinė miško įvairovė, sodmenų auginimas, miškininkystės istorija, miško socialinė reikšmė bei atsakė į testo apie Europos miškus klausimus.

Kelialapį į tarptautinį konkursą Vengrijoje laimėjo Vilniaus rajono Marijampolio Meilės Lukšienės gimnazijos JMB būrelis „Lūšiukai“ atstovai Rugilė Andrejevskytė, Darius Savel, Monika Viduto. Antri buvo Kauno rajono Kulautuvos pagrindinės mokyklos, treti – Anykščių rajono Troškūnų Kazio Inčiūros gimnazijos atstovai.

Tą pačią dieną surengtas ir konkurso „Tiriamieji darbai miške“ mokslinių darbų, apėmusių 2-3 mėnesių gamtos stebėjimus bei tyrimus, pristatymas. Komisijai pateikta 14 darbų. Atrinktų 8 darbų autoriai pristatyme varžėsi dėl pirmosios vietos ir kelialapio į tarptautinį tiriamųjų darbų konkursą Rusijos Federacijoje.

Konkursų dalyviai

Šiame konkurse pirmąją vietą laimėjo Tauragės rajono Žygaičių gimnazijos JMB būrelis „Skroblas“ narė Dalia Kančauskaitė. Konkurso nugalėtoja tyrinėjo žinduolių pėdsakus ir kitas veiklos žymes. „Pėdsakystė padeda pažinti žinduolius ir jų gyvensenos įpročius. Tai ne tik pėdsakai, bet ir maitinimosi požymiai, teritorijos žymėjimas, slėptuvės. Maitindamiesi gyvūnai veikia miško augalijos sudėtį, gyvybingumą ir patys patiria atsakomąjį poveikį“, – teigia šio darbo autorė.

Antroji vieta skirta Jurbarko rajono Viešvilės pagrindinės mokyklos jauniems miško bičiuliams Ringailei Urbaitei ir Mangirdui Mitkui už darbą „Kanadinės rykštenės paplitimas ir kontrolės metodai Karšuvos girioje“. Trečioji vieta atiteko Vilniaus Simono Daukanto gimnazijos moksleivei Guodai Taučiūtei ir Vilniaus rajono Marijampolio Meilės Lukšienės gimnazijos moksleivei Gabrielei Kaminskaitei už darbą „Oro užterštumo nustatymas, tiriant medžių kamienų žievės (peridermos) pH“.

„Mokinių darbai – neeiliniai, puikiai paruošti ir įdomiai pristatyti“, – sakė JMB sambūrio rėmimo tarybos pirmininkė Eglė Mankevičienė.

Konkursų dalyvių žinias ir prisistatymus vertino komisija: LMS prezidentas, ASU Miškų ir ekologijos fakulteto dekanas prof. dr. Edmundas Bartkevičius, ASU Miškų ir ekologijos fakulteto docentė Janina Šepetienė, tarptautinių konkursų koordinatoriai – JMB sambūrio rėmimo tarybos pirmininkė, Generalinės miškų urėdijos Miško atkūrimo ir apsaugos skyriaus vyriausioji specialistė Eglė Mankevičienė, Aplinkos ministerijos Gamtos apsaugos ir miškų departamento Miškų ūkio plėtros skyriaus vyriausioji specialistė Anžela Graževič-Kulik, taip pat Kauno miškų urėdijos urėdas Saulius Lazauskas, Kaišiadorių miškų urėdijos vyriausiasis miškininkas Marijonas Bernotavičius, miškininkas Mindaugas Maksvytis.

Ula RASTAUSKAITĖ

Straipsnis parengtas bendradarbiaujant su Aplinkos ministerija

Tarptautinio projekto „Jaunimas Europos miškuose“ komisijos posėdis Atėnuose

Graikijos sostinėje Atėnuose kovo 7-8 d. surengtas konkurso „Jaunimas Europos miškuose“ (YPEF) tarptautinės komisijos posėdis, kuriame iš Lietuvos dalyvavo Aplinkos ministerijos Gamtos apsaugos ir miškų departamento Miškų ūkio plėtros skyriaus vyriausioji specialistė Anžela Graževič-Kulik ir JMBS rėmimo tarybos pirmininkė Eglė Mankevičienė. Posėdyje aptarti mokomosios medžiagos atnaujinimo klausimai, atrinktos naujos užduotys.

Šiomet tarptautinį konkursą „Jaunimas Europos miškuose“ organizuoja Vengrijos miškininkų asociacija. Konkursas vyks paskutinę rugsėjo savaitę Sopron mieste. 2018 m. aštuntasis YPEF konkursas turėtų vykti Lietuvoje.

MG inf.

Nacionalinės miškų inventORIZACIJOS Europoje ir pasaulyje

Miškų prieinamumas naudojimui

Europos nacionalinių miško inventORIZACIJŲ tinklo (ENFIN) ir Europos mokslo ir technologijų kooperavimo (COST) projekto F 1001 „Medienos naudojimo“ vykdytojų iniciatyva SPRINGER leidykla išleido leidinį „Nacionalinės miškų inventORIZACIJOS. Miškų prieinamumo ir medienos naudojimo apskaita“ (ISBN 978-3-319-44014-9; DOI 10.1007/978-3-319-44015-6), *Switzerland, Springer*, 845 p.). Tai prieš 6 metus tos pačios leidyklos išleistas „Nacionalinės miškų inventORIZACIJOS. Bendriausi informavimo būdai“ tęsinys. Tuomet buvo pristatyta pasaulyje naudojamų nacionalinių miško inventORIZACIJŲ atrankos pagrindai, svarbiausių rodiklių įvertinimo metodikos, algoritmai, normatyvai, harmonizuoti miško plotų ir medžių stiebų tūrio apibrėžimai.

Pernai išleistame leidinyje pagrindinis dėmesys skiriamas nacionalinių miško inventORIZACIJŲ metu gautos informacijos apie miškų išteklius, medienos prieaugį, miškų prieinamumą, medienos panaudojimo šiuo metu bei perspektyvoje įvertinimą. Daug dėmesio skiriama miškų našumui, jo panaudojimui, medienos prieaugio komponentams, šių rodiklių apibrėžimams, įvertinimo metodams. Šie klausimai nagrinėjami 40 pasaulio šalių, daugelio iš jų vykdančių nacionalines miškų inventORIZACIJAS atrankos metodais, pateiktose nacionalinėse ataskaitose bei jas apibendrinančiuose straipsniuose. Nacionalinės šalių atskai-

tos parengtos prisilaikant vieningos schemos, kas leidžia analizuoti, lyginti atskirų šalių duomenis. Leidinyje minimos šalys turi didžiausius pasaulyje miškų išteklius (apie 2,5 mlrd. ha). Be 28 Europos šalių, įskaitant Rusijos Federaciją, skaitytojas taip pat ras informacijos apie miško išteklių apskaitą, miškų našumą ir naudojimą Pietų ir Šiaurės Amerikos, Azijos šalyse.

Miškai per visą jų auginimo istoriją ne kartą buvo naudojami neadekvačiai jų potencinėms galimybėms, kas lėmė tragiškas, negrįžtamas pasekmes. Daugia-tikslio naudojimo sąlygomis ypač svarbu ne tik užtikrinti naudojimo intensyvumą, adekvatų miškų potencinėms galimybėms, bet ir subalansuoti keletą tarpusavyje konkuruojančių naudojimo sričių: naudojimą tenkinant visuomenės poreikius medienos produktams, bioenergijai, biologinei įvairovei, klimato kaitos švelninimui, kaupiant atmosferos anglį, kitiems, svarbiems visuomenės poreikiams užtikrinti. Labiausiai išsami, unifikuota ir patikima šiems uždaviniams spręsti yra informacija, reguliariai gaunama iš nacionalinių miško inventORIZACIJŲ. Medienos ir kitų miško išteklių inventORIZACIJOS, jų potencialo bei prieinamumo naudojimui įvertinimo klausimai Europoje, taip pat kitose miškingiausiose pasaulio šalyse yra apibendrinti įvade bei 4 straipsniuose.

Reikšmingą indėlį čia įnešė ir Valstybinės miškų tarnybos specialistai, ASU mokslininkai, aktyviai dalyvavę COST F – 1001 „Medienos naudojimas“ veikloje, pateikę leidiniui duomenis apibendrinimui.

Leidinyje pateikta naudingos informacijos ir apie Europoje, JAV, Kanadoje, Brazilijoje, Japonijoje, Kinijoje taikomas nacionalinių miško inventORIZACIJŲ atrankos schemas, miško išteklius, ūkininkavimo sistemas, miško našumą, atskirus jo komponentus, miškų prieinamumą naudojimui, naudojimo intensyvumą, miško auginimo efektyvumą.

Prof. Andrius KULIEŠIS

Autorius su rastu bobausių milžinu

Bobausis milžinas – Dzūkijos miškuos

Dzūkijos nacionaliniame parke atrenkant objektus pušynų tvariam vystymuisi vertinti globalios kaitos sąlygomis, gegužės 13-osios popietę Margionių girininkijos plyno kirtimo biržėse, kuriose jau auga atsodinta nauja pušyno karta, nustebino aptikta bobausių kolonija. O vienas jų savo dydžiu ir forma mus tiesiog pritrenkė: buvo 26 cm ilgio, 21 cm pločio, 17 cm aukščio. Atlikus vaisiakūnio erdvinę analizę, grybo tūris viršijo 5000 cm³, o svoris siekė 2000 g. Lig šiol Lietuvoje rastas didžiausias bobausis svėrė 735 g (<http://www.rekordai.lt/>).

Mūsų 5 žmonių ekipažo rastų bobausių derlius vos sutilpo į 6 kibirus. Tai neužmirštami įspūdžiai iš vasara padvelkusių Dzūkijos šilų.

Prof. Algirdas AUGUSTAITIS, ASU

Knygos pristatymas Ignalinos bibliotekoje (pirmas iš kairės – R. Matkevičius, pirmas iš dešinės – R. Klimas)

Ažvinčių krašto, besidriekiančio Ignalinos rajone ir nedrąsiai pakraščiais iškeliavusio į Utenos ir Zarasų rajonų paribius, žmonės šiame sulaukė istorinės informacijos pristotinto leidinio „**Ažvinčių kraštas. Tolumos ir artumos**“. Šios knygos leidimo iniciatorius ir vienas iš autorių – visuomenininkas, lietuviškos dainos mylėtojas ir propaguotojas, buvęs miškų ministras Rimantas Jonas Klimas. Pagrindinės teksto dalies autorius – taip pat buvęs miškininkas, istorija susidomėjęs Romutis Matkevičius, Ignalinos spaudoje prisistatantis ir bajoriškuoju Matusos vardu. Nedidelė dalimi leidžiant šią knygą prisidėjo Ignalinos rajono savivaldybė, kitą dalį sunešė žmonės, kurie yra paminėti leidinyje, o apie tris ketvirčius lėšų paaukojo Klimų šeima. Man teko talkinti šioms vyrams atliekant techninius knygos paruošimo ir sudarymo darbus.

Išties stebinančias R. Klimo aktyvumas ir noras kuo daugiau pasauliui papasakoti apie savo gimtą kraštą, jo vargus, džiaugsmus ir žmones. Jam aktyvinant Vilniuje dar 1986 m. susibūrė kraštiečių klubas „Ažvinčiai“. Kas ketveri metai klubas organizuodavo didžiulius ažvintiškų sueigas, Ažvinčių vaitystės paminėjimo metines.

Išleistą knygėlę šiame pirmiausia aptarė Švedriškės, Kazitiškio, Tauragnų žmonės. Susitikimuose kalbėta apie istoriškai detalų R. Matkevičiaus darbą ir emocingo šio krašto ambasadoriaus R. Klimo indėlį. Aš dėkoju tiems, kurie surado šiltą žodį ir man.

Ažvinčių krašto tolumos atkeliavo į šiandieną

Tauragnų moterų dovanota duonelė iškeliavo į kiekvieno tądien Tauragnų bibliotekoje iš toliau atvykusio namus, nešdama į juos nesuvaldinto bendravimo džiaugsmo šilumos spindulį.

Isimintinas leidinio pristatymas po Velykų vyko Ignalinoje. Prieš auditoriją stėjo muzikuojantis dūdmaišiu žemaitis Jonas, armonikierius, Mielagėnų žentas, dzūkas šnekorius Mindaugas bei autoriai R. Matkevičius ir R. Klimas. Čia buvo paliestos ir globalesnės temos: ne tik apie konkrečiam leidiniui surinktą archyvuose medžiagą, bet ir apie bendrąsias istorikų problemas, nenorą pripažinti kai kuriuos faktus ir net tai, kad kaimuose bajoras buvo ne toks jau iškylus, kaip esame įpratę galvoti ar teigiama. R. Matkevičius gana skeptiškai vertino 1831 m. ir 1863 m. sukilimus Lietuvoje, kurie mažai lietė Ignalinos kraštą, antra – bajorų funkcija juose ne itin garbinga buvusi, o tiesiog bendro sujūdimu fone pasinaudota proga spręsti vietos problemas. Vieni sutiko su jo teiginiais, kiti mano, kad tiesa ne tik tai, kas užrašyta senuose dokumentuose.

Renginyje dalyvavę kultūros darbuotojai turėjo galimybę savo kompetencijų praplėtimui, nes istorinių faktų, dainų atsiradimo istorijos ir žinios apie instrumentų kilmę padeda kokybiškai naujai pasiruošti renginiams, parodoms, edukacinėms programoms.

Atsisveikindamas R. Klimas skatino kiekvieną domėtis savo šeimos istorija, nesigėdyti paprašyti R. Matkevičiaus pagalbos, jei norisi turėti savo šeimos geneologinį medį. Visa tai – krašto istorijos trupinėliai, kurie sotina dvasią, kaip duona sotina kūną. Palydėta bendros „Giminių“ dainos knyga ir jos leidimo iniciatorius ruošiasi naujiems susitikimams.

Dalia SAVICKAITĖ

Kviečiame liepos 1 d. į Menų dieną MIELAGĖNUOSE

P R O G R A M A

MALDOS, PUBLICISTIKOS IR MUZIKOS POPIETĖ

14.00 val. – šv. mišios Mielagėnų šv. Jono Krikštytojo bažnyčioje;

14.40 val. – D. Savickaitės knygos „Rytų Aukštaitijos keliuose sutikieji“ pristatymas;

15.10 val. – vyrų choro „Varpas“ koncertas;

16.00 val. – ekskursija į Paliesiaus dvarą.

POEZIJOS NAKTIGONĖ

17.30 val. – dalyvių registracija, Romučio kulinarinis šou;

18.00 val. – G. Kurilos fotografijų parodos „Aukštaitijos portretai“ pristatymas;

18.30 val. – poezijos skaitymai;

Pertraukose – laužo užkūrimas, obels sodinimas.

Organizatoriai:

Ignalinos v. b. Mielagėnų filialas-biblioteka, D. Savickaitė, G. Kurila.

Informacija tel.: 8612 80521 (Rima), 8620 87325 (Gaudentas);

Facebook – „Mielagėnų kraštas“, Skype: rimam.

Prašome pranešti iš anksto, kam bus reikalinga nakvynė.

Kryžiažodžio „Pavasariui įpusėjus...“, išspausdinto 2017 m. 4 nr., atsakymai

Vertikaliai: 1. Žibutė. 2. Drignės. 3. Šavelis. 4. Kryklė. 7. Pikulė. 8. Akenis. 12. Sterpis. 13. Puriena. 16. Tulpės. 17. Lapūnė. 20. Šilagėlė. 21. Kaštonas. 23. Linlapė. 24. Dilgėlė.

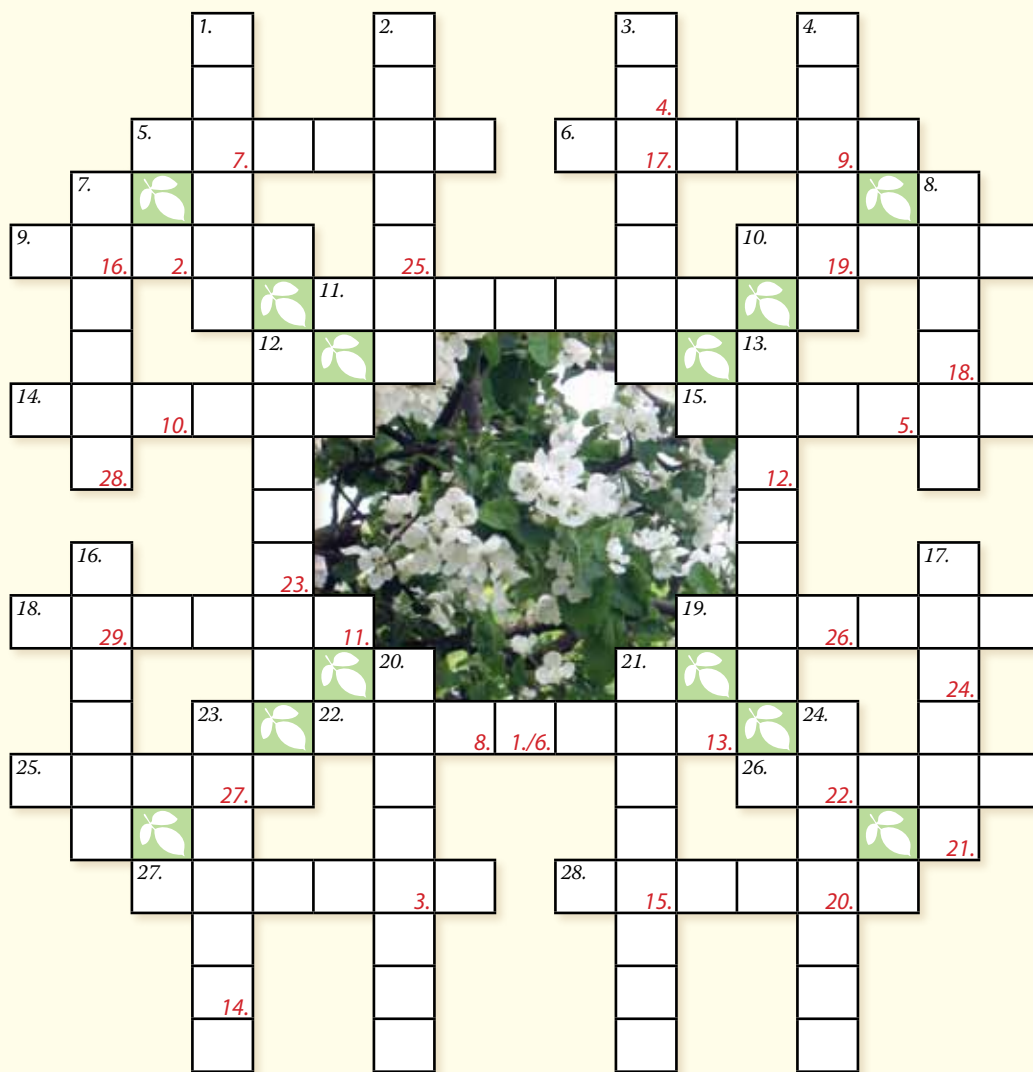
Horizontaliai: 5. Obelis. 6. Švylys. 9. Mirta. 10. Plukė. 11. Vėlyvis. 14. Plautė. 15. Duonis. 18. Builis. 19. Andras. 22. Lipikas. 25. Kėnis. 26. Pienė. 27. Blizgė. 28. Pocūgė.

VĖL PRAŽYDO AUGALAI

Prizą slėginį purkštuvą SOLO 405 už teisingus kryžiažodžio „Pavasariui įpusėjus...“, išspausdinto 2017 m. 4 nr., atsakymus laimėjo **Aušra Juškevičienė**.

Dėl prizo kreipkitės el. paštu info@musu-girios.lt arba tel. 8 687 10616.

Augalijos pasaulyje...

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.

8. 9. 10. 11. 12. 13. 14.

15. 16. 17. 18. 19. 20. 21.

22. 23.

24. 25. 26. 27. 28. 29.

Vertikaliai:

1. Gluosnių augalų šeimos daugiamečiai medis ar krūmas, kurio žievės ekstraktą skalaujama burna kraujuojant dantenoms ar sergant stomatitu. **2.** Daugiamečė žolė su pamatinių lapų skrotele, karšta jos žiedų arbata slopina peršalimą. **3.** Viena iš Lietuvoje augančių invazinių augalų rūšių, stipriai okupuojanti pakeles. **4.** Rutuliškas krūmas, parazituoantis ant lapuočių medžių, jo ekstraktas vartojamas nuo aterosklerozės ir hipertoninės ligos, nuo epilepsijos bei nervų ligų. **7.** Dažnai sodininkų ir daržininkų keiksnojamas augalas, pasižymintis savitomis vaistinėmis savybėmis, naudojamas kaip vaistas nuo podagros. **8.** Stiebo kilmės dyglys, pakitęs trumpaūglis. **12.** Daugiamečis sporinis nuodingas augalas, įrašytas į Lietuvos raudonąją knygą, kurio rauti ar kitaip naikinti negalima. **13.** Daugiamečis žolinis augalas – „katės pėda“, užauga iki 30 cm aukščio, stiebas – status, pražanginiai, pailgi lapai apatinėje pusėje apaugę pūkais, naudojamas vaistams. **16.** Šis augalas sutinkamas Rusijos europinėje dalyje, Kaukaze, Sibire, Tolimuosiuose Rytuose, varo šlapimą, palengvina atsikosėjimą, veikia priešūždegimškai, gydo žaizdas ir kt. **17.** Ant negyvų lapuočių medžių, dažniausiai ant beržų augantis grybas, kurio dideli vaisiakūniai primena kanopą. **20.** Vėdrynių šeimos Lietuvoje retas, šiek tiek nuodingas augalas. **21.** Sporinis daugiamečis žolinis augalas, kurio vaistams yra pjaunami vasariniai ūgliai. **23.** Danties kietųjų audinių progresuojantis irimas (kariesas) sukeltas ant danties paviršiaus esančių rūgščių. **24.** Šis augalas ne tik dažo audinius geltona spalva, bet gali būti vartojamas kaip arbatžolių pakaitalas, gana dekoratyvus, juo galima apželdinti plikus, drėgnus plotelius.

Horizontaliai:

5. Erikinių šeimos visžalis medingas augalas, kurį liaudies medicina naudoja plačiam spektrui negalavimų gydyti. **6.** Šį augalą žinome dėl nuostabaus jo kvapo, kuriuo gardiname virtas bulves, šaltibarščius, naudojame raugiant bei marinuojant agurkus, o gydomaisiais tikslais dažniausia naudojamos sėklos. **9.** Salierinių šeimos dvimetis arba vienmetis labai nuodingas augalas, skleidžiantis nemalonų pelių kvapą. **10.** Stambus, mėsingas vaistinis augalas, kurį aptiksimė pakrūmėse, prie sodybų ar šlapesnėje pievoje, skatina kaulų gijimą, gydo sumušimus. **11.** Šakotas drėgnų vietų medis tamsiai ruda žieve, žmogaus poreikiams vartojama žievė, žirginiai, lapai ir šaknys. **14.** Erškėtinių šeimos iki 1,5 m aukščio krūmas, jo vaistinė žaliava – vaisiai ir lapai. **15.** Gailus, nuodingas pelkių augalas. **18.** Pelyno, kuris medicininiais tikslais buvo naudojamas jau 1600 m. pr. m. e. Egipte, mokslinis pavadinimas. **19.** Vėdrynių šeimos augalas, kurio žiedai, anot padavimo, atsirado iš deivės Afroditės ašarų. **22.** Erškėtinių šeimos dekoratyvinis vaisinis dygliuotas krūmas. **25.** Smulkus vandens augalas, augantis stovinčio vandens telkiniuose. **26.** Pašarinis, silosinis augalas, turintis laipiojančius stiebus. **27.** Pušinių šeimos visada žaliuojantis didelis medis. **28.** Vienmetis žolinis augalas, gana plačiai paplitęs visoje Europoje, turintis specifinį, nemalonų kvapą. Dėl šio kvapo jo neėda galvijai.

Su 30-uju gimtadieniu

Birželio 1 d. šią sukaktį pažyminti Alytaus miškų urėdijos Kalesnykų girininkijos eigulį MINDAUGĄ KALĖDĄ.

Su 40-uju gimtadieniu

Birželio 5 d. šią sukaktį pažyminti Nemenčinės miškų urėdijos Nemenčinės girininkijos girininką MARIŲ KVIETKAUSKĄ, 6 d. – Kazlų Rūdos mokomosios miškų urėdijos medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio meistrę REDĄ RUTKAUSKIENĘ, 9 d. – KMAI kolegijos direktoriaus pavaduotoją plėtrai ir inovacijoms, ASU Miškų ir ekologijos fakulteto Miško biologijos ir miškininkystės instituto lektorių dr. REMIGIJŲ BAKĮ, 15 d. – Jurbarko miškų urėdijos medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio vairuotoją KLEMENSĄ KAŽEMĖKAITĮ, 23 d. – ASU Miškų ir ekologijos fakulteto Aplinkos ir ekologijos instituto docentę, Biologinių atliekų ir šalutinių produktų panaudojimo laboratorijos mokslo darbuotoją MILDĄ GUMBYTĘ, 26 d. – Panevėžio miškų urėdijos sekretorę KRISTINĄ MICKIENĘ, 29 d. – Miško savininkų kooperatyvo „Šilutės šilas“ direktorių, miškininką ANTANĄ ŽULĮ, 30 d. – Miško savininkų kooperatyvo „Auštaitijos šilas“ miškotvarkos projektų specialistą RIČARDĄ ZABURĄ.

Su 50-uju gimtadieniu

Birželio 1 d. šią sukaktį pažyminti ASU Miškų ir ekologijos fakulteto Aplinkos ir ekologijos instituto profesorė, Aplinkos tyrimų laboratorijos vyresniąją mokslo darbuotoją LAIMĄ ČESONIENĘ, Veisiejų miškų urėdijos Ančios girininkijos eigulį ROMĄ ŽUKAUSKĄ, 5 d. – Šilutės miškų urėdijos Rambynų girininkijos girininką RIČARDĄ MAŽUTĮ, Ukmergės miškų urėdijos Šešuolėlių girininkijos miško darbininką PRANĄ LISAUSKĄ, 6 d. – Kėdainių miškų urėdijos Dotnuvos girininkijos girininko pavaduotoją DALIĄ VAŠKEVIČIENĘ, 9 d. – Šakių miškų urėdijos valytoją ROLETĄ PAŽERECKIENĘ, 11 d. – Telšių miškų urėdijos Mostaičių girininkijos valytoją DIANĄ KVEKŠIENĘ, 13 d. – Švenčionių miškų urėdijos Gelednės girininkijos eigulį ALGĮ PAVLIUKEVIČIŲ, 14 d. – Anykščių

miškų urėdijos Mikierių girininkijos girininką LAIMĮ TRUMPICKĄ, 16 d. – Anykščių miškų urėdijos Kavarsko girininkijos girininką VALDĄ JUODVIRŠĮ, Raseinių miškų urėdijos Vadžgirio girininkijos eigulį LIUDĄ AMBROZAITĮ, 28 d. – Miško savininkų kooperatyvo „Aukštaitijos šilas“ komercijos direktorių, miškininką GINTAUTĄ VERSEKĖNĄ.

Su 60-uju gimtadieniu

Birželio 3 d. šią sukaktį pažyminti Šilutės miškų urėdijos Saugų medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio mechaniką VALDEMARĄ GUDELĮ, 9 d. – Kauno miškų urėdijos Padauguvos girininkijos girininko pavaduotoją VYTAUTĄ ŽIŪKĄ, 10 d. – ASU Miškų ir ekologijos fakulteto Aplinkos ir ekologijos instituto profesorę, Agroekologijos centro vyriausiąją mokslo darbuotoją LIGITĄ BALEŽENTIENĘ, 11 d. – Dubravos EMM urėdijos medelyno darbininkę RŪTĄ GINIŪNIENĘ, 16 d. – Valstybinės miškų tarnybos Miškų kontrolės skyriaus Panevėžio teritorinio poskyrio vyriausiąją specialistą RIČARDĄ NECIUNSKĄ, 18 d. – Kauno miškų urėdijos miško želdinimo ir apsaugos inžinierių EDMUNDĄ KOVALČIKĄ, 19 d. – Mažeikių miškų urėdijos Balėnų girininkijos girininką ANTANĄ KADAKAUSKĮ, 25 d. – Valkininkų miškų urėdijos Versekos girininkijos eigulį JUOŽĄ ANDRIUKONĮ, 28 d. – Tytuvėnų miškų urėdijos pagalbinį darbininką VACLOVĄ KIVYĮ.

Birželio 16 d. sukanka 65-eri buvusiam ilgamečiam Rokiškio miškų urėdijos medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio automechanikui ir profesinės sąjungos pirmininkui ALGIRDUI BRONIUI STUGLIUI.

Su 70-uju gimtadieniu

Birželio 9 d. šią sukaktį pažyminti buvusį ilgametį Dubravos EMM urėdijos medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio sargą ANTANĄ BARTUSEVIČIŲ, 26 d. – buvusį ilgametį Valstybinio miškotvarkos instituto vyresnįjį taksatorių ROMUALDĄ SAMANAVIČIŲ.

Gegužės 15 d. 70-mečio sukaktį pažymėjusi buvusį ilgametį Raseinių miškų

urėdijos ekskavatoriaus mašinistą ČESLOVĄ BANĮ.

Birželio 5 d. sukanka 75-eri buvusiam ilgamečiam Jurbarko miškų urėdijos Pašvenčio girininkijos girininkui ANTANUI PLIENAIČIUI, 8 d. – buvusiam ilgamečiam Jurbarko miškų urėdijos Globių girininkijos girininkui JONUI BALŠAIČIUI, buvusiam ilgamečiui ASU Miškų ir ekologijos fakulteto buvusios Miškotvarkos katedros referentui ALDONAI KUČINSKIENEI, 10 d. – buvusiam ilgamečiui ASU Miškų ir ekologijos fakulteto Aplinkos ir ekologijos instituto profesorei NIJOLEI DAUGĖLIENEI, 22 d. – buvusiam ilgamečiui ASU Miškų ir ekologijos fakulteto Aplinkos ir ekologijos instituto profesorei VANDAI ŽEKONIENEI, 23 d. – buvusiam ilgamečiui Marijampolės miškų urėdijos buhalterei IRENAI ČERNIAUSKIENEI, 24 d. – buvusiam ilgamečiam Kauno miškų urėdijos darbuotojui ALGIUI STANIONIUI, 25 d. – buvusiam ilgamečiam Valstybinio miškotvarkos instituto vyresniajam taksatoriui Kęstučiui JUOZUI PODERIUI, 29 d. – buvusiam ilgamečiam Radviliškio miškų urėdijos Gudžiūnų girininkijos girininkui JONUI BUTKEVIČIUI.

Su 80-uju gimtadieniu

Birželio 6 d. šią sukaktį pažyminti buvusį ilgametį Tytuvėnų miškų urėdijos Pakražančio girininkijos girininką VLADISLOVĄ NARBUTĄ, 26 d. – buvusią ilgametę Nemenčinės miškų urėdijos Nemenčinės girininkijos girininkę GRAŽINĄ JANULEVIČIENĘ.

Birželio 20 d. sukanka 85-eri buvusiam ilgamečiam Raseinių miškų urėdijos urėdui GINTAUTUI SILVERIJUI RUTKAI ir buvusiam ilgamečiui Kauno miškų urėdijos Sausinės girininkijos girininkei GENOVAITEI TOLIUSIENEI.

Su 90-uju gimtadieniu

Birželio 7 d. šią sukaktį pažyminti buvusį ilgametį Šakių miškų urėdijos Lekėčių girininkijos girininką STANISLOVĄ RUSECKĄ, 24 d. – buvusį ilgametį Lietuvos miškų instituto buhalterį PETRĄ MAŠČINSKĄ.

Kryžiažodžio „Augalijos pasaulyje...“ atsakymą (frazę) iki birželio 20 d. siųskite adresu VŠĮ „Mūsų girios“, Vytenio g. 50-312, 03229 Vilnius arba el. paštu info@musu-girios.lt, nurodymais savo vardą ir pavardę.

Burtų keliu nustatyto nugalėtojo laukia UAB „MMC Forest“ įsteigtas prizas – kelioninis valgymo rinkinys WILDO Camp-a-box.

Loterijoje dėl prizo negali dalyvauti redakcijos darbuotojai ir jų šeimų nariai.

Birželis – mėnuo, skirtas džiaugtis savimi ir vasara

Gamta. Birželis – nakties aušrų ir šviesiausias metų mėnuo. Į saulę labiau siai atsisuka šiaurinis Žemės pusrutulis. Diena dukart ilgesnė už naktį. Jazminams pražydus prasideda fenologinė vasara, pasirodo pirmosios miškų ir sodų gėrybės. Taisyklų šešiabriaunių vaško korius medui kaupti gamina jaunos bitelės. Prof. Eugenija Šimkūnaitė labai vertino medaus gydomąsias savybes, bet pridurdavo, kad gali „skilvį greit prirūgštinti ar išdžiovinti, kad be daktaro neapsieisi“.

Šį mėnesį paukščių giesmių girdis mažiau – jie rūpinasi savo besočiais jaunikieliais. Augalija sukaupia didžiausią (iki 80 proc.) dalį savo žaliosios masės. Todėl surenkama ir daugiausiai vaistinių augalų.

Žmonės nori įspėti augalo gyvenimo būdą: papartis – nuostabios išvaizdos ir keisto dauginimosi būdo, visi žydi, o šitas – ne. Vandens lelijos auga ramiuose užutėkiuose, o užkampiuose – nelaboji dvasia. Ją dar gėle – saugūne vadindavo. Ne tik keliauninkams ji senovėje talkino, bet ir persivalgiusiems padėdavo – jos paragavus tuoj viskas per abi puses išsilies. Šaknimi gydydavo nuo danties skausmo. Įdomiąją širdažolę dar raganų apavu ar pasiutžole vadindavo. Ji gerina virškinimą.

Horoskopai. Prof. E. Šimkūnaitė birželį vadino baltalksnio ir juodalksnio (laumių medžių) mėnesiu. Šie du medžiai broliai kaip žmonės: pavardės vienodos, pomėgiai – kiti. Nulupk luobą – kaip diena nuo nakties skiriasi. Vienas juodas lyg šėtoniuko gaurai, kitas – baltas, žemuogėm kvepiantis, geidulingas. Baltalksniai ieško pakrantės, daubos, užželia kirtimus.

Po šiuo ženklu gimusieji gyvena kur aukščiau, sausiau, bet ne smėlyne ar žvyrų. Alksnių šeimos gausios. Moterys – švelnaus būdo, vyrus savo grožiu, baltumu greit sugundo, labai atsargios – svetimo žmogaus prie lopšio neprileidžia, kad vaikelio nenužiūrėtų. Alksnių giminėje pasi-taiko moterų, kurios velnio apsėstą žmogų išgydo. Sako, kad jos ugomis, medumi kvepia. Gal todėl iš šio medžio luobo daromi aukšliai ugomis, iš džiovinto renčiami nameliai bitėms.

Labanore įtariai žvelgdavo į alksnį: manyta, kad juose velniai gyvena. Kaip išvyti? Reikia surast du sausus kelmus, peržengt ir juos užkurt. Alksniuose įsikuria ir laumės: gerosios ir piktosios. Gerosios laumės pamestinukus vaikus globoja, piktosios – užkutenos.

Juodalksnių giminė mėgsta vandenį ir kemsynus. Kai kuriose vietovėse dėl to jis pervalksniu vadinamas. Minčios girioje juodalksnis buvo su velnio vardu susietas. Sakytą, kad tai velnio ažuolas (suprask, juodalksnis po savo siekštom aukso puodą slepia). Tą puodą surasi ir paįmsi – velniui sielą parduosi. Juodalksniai – juodnugariai artojai. Aria aria, kol vakarė pateka. Moterys – darbo skruzdės.

Profesorei birželis siejosi su ūdra (bernams) ir žebenškštimi (merginoms). Ūdriškai vikrūs ir prie darbo, ir pramogaujant. Jei su jais kalbi geruoju, tai ir jie geri būna, o jeigu kas užkabins – tuoj išjuoks, užkabintojas minės konfliktą dešimt metų. Ūdriukų meilė tai dienai, bet jų nepeikia: pats turi žinoti, su kuo susidedi. Ar paveldėję, ar iš nieko pradėję, ūdros gražiai prasigyvena, nors dalininkais su jais geriau nebūti.

Žebenškštys – mergytės lipšnios, švelnios. Visuose darbuose pirmos, visiems bernams galvas suka. Švarutės, tvarkingos. Namuose – jų valia gražumu iškovota. Niekuo išskirtinai nesidomi, bet viską išmano ir gali.

Šventės. Birželio 5-ąją minima Pasaulinė aplinkos apsaugos diena. Lietuvoje pir-

mieji gamtosauginiai įstatymai aptinkami jau LDK 1529 m. Statute. Birželio 13-ąją, po šv. Antano – šienapjūtės pradžią. Po to artėja vasaros saulėgrįžos šventė – Rasos, Joninės, Ilgės. Tik iki Joninių buvo renkamos vaistažolės, nes paskui jos – raganų apspjaudytos. Joninių išvakarėse surinktos žolės (kupolės) buvo laikomos Saulės vaistu. Kupolėmis vadindavo Jono, Tako, Kraujo, Širdies, Sidabro, Gyvatės žoles.

Merginos, kurios norėdavo ištekti, apeidavo 3 laukus, 3 pievas, 3 upeles, o Aukštaitijoje ir 3 ežerus. Toks vainikas tikdavo burtams – mesdavo jį per nugarą. Kiek kartų vainikas užsikabindavo, po tiek mėnesių bus vestuvės. Į obelį vainikus mesdavo tos, kurios norėjo turėti vaikų. Pagonybės laikų metraštininkai mini, jog Rasos buvo vaisingumo ir meilės šventė. Sidabrinėje nakties prieblandoje merginos, moterys išsirengdavo nuogai, grožėdavosi savo kūnu, prausdavosi ir voliodavosi pievų rasose. Tai buvo ne palaidumo, o moters – kūrėjos, gimdytojos išaukštinimas. Po Joninių gimdavo meilės kūdikių. Mat laumė, kurios krūtys žėrėdavo vandens lelijomis, buvo pati Laima: vaisingumo ir visko, kas gyva žemėje, pirmaprādė. Po šios šventės nuogoji laumė Laima įgaudavo paukščio, dažniausiai gegutės, pavidalą. Senajame Daugėliškyje (Ignalinos r.) merginoms sakė: „Eidama gult nuoga, be jokio drobinio, pagalvėn pasidėk aguonų, api-berk laukinėm mėtom. Pastatyk palovų niekočioj (geldoj) vandens. Perdėk per lovą šiaudų su varpomis. Nusiprausk rūgių, miežių ar kviečių rasa ir nenusišluosčius, su niekuo nešnekėjus, atsigulk. Susapnuosi savąjį. Dar gerai būtų sukalbėti 100 poterėlių! Pabudus pažvelk po pagalvę. Jei ten surasi rugio varpą – vyriškumo simbolį, žinok – bernas apie klėtėlę jau vaikšto“. Šios nakties burtai buvo ir vyrams, ir nevaisingoms šeimoms. Rasose saulė tarsi stabteli horizonte ir keletą dienų leidžia pasidžiaugti savimi ir vasaros gražumu.

Po Joninių prasideda drėgesnė vasaros pusė. Nuo Petrinių (birželio 29 d.) pastebimai trumpėja diena. Plaukėjant miežiams nustoja kukuoti gegutė. Žmonės sakdavo, kad ji miežio grūdų paspringo. Jei gegutė dar porą savačių neužtyla, galima laukti ilgo rudens. Tik kitais metais pašarų bus mažai.

Viso, ką nuveikėte per pirmąją metų dalį, vaisius skabyti pradėsite jau kitą mėnesį.

Dalia SAVICKAITĖ

Prof. E. Šimkūnaitė birželį vadino baltalksnio ir juodalksnio mėnesiu

VYTAUTO KNYVOS nuotrauka

PONSSE

GERIAUSIAS MEDKIRČIO DRAUGAS

PONSSE SCORPION

Pramonės g. 8A/28,
LT-91100 Klaipėda

Malavėnų g. 1,
LT-81494 Ginkūnų k.,
Šiaulių r.

Kniaudiškių g. 149,
LT-37374 Panevėžys

Verslo g. 9, Kumpių k.,
LT-54311 Kauno r.

Molėtų g. 13,
LT-14262 Didžiosios Riešės k.,
Vilniaus r.

 KONEKESKO
oficialus PONSSE atstovas Lietuvoje

Miško technikos pardavimas: tel. 8 610 27218
Servisas: tel. 8 700 55100
Atsarginės dalys: tel. 8 614 03734

www.ponsse.com

SUŽINOKITE
KODĖL ĮMONĖS
RENKASI HUSQVARNA
HUSQVARNA.LT

GERI IRANKIAI ⇕ GERA KOMANDA

Kai aplinkos priežiūros įmonės išbando Husqvarna techniką, randa daug priežasčių, dėl ko ją rinktis. Platus tvirtų, ilgai tarnaujančių gaminių asortimentas net ir išrankiausiam turi ką pasiūlyti. Husqvarna dėka dirbsite žymiai produktyviau, o Fleet Service elektroninė sistema padės kontroliuoti visus turimus gaminius ir taip didinti pelningumą.

Sužinokite kuo išsiskiria Husqvarna – www.husqvarna.lt

HUSQVARNA 545RXT

Paprastas užvedimas: tiesiog paspauskite kuro pompos mygtuką, perjungite jungiklį ir patraukite troselį – jūsų Husqvarna jau veikia. O tam, kad darbas būtų lengvesnis – mes pasirūpinome ekonomišku X-Torq® varikliu, patogiais Balance XT diržais, reguliuojamomis rankenomis, bei ilgu vėliu, leidžiančiu lengviau manevruoti darbo metu.

457 cc • 21 kW • 8.7 kg

 Husqvarna
IR TU PASIRUOŠĘS